

2019:00213 - Åpen

Rapport

Innsiktsarbeid ung.no

Delrapport 2

Forfattere

Eva Lassemo
Gunhild Tøndel
Kari Sand

Rapport

Innsiktsarbeid ung.no

Delrapport 2

EMNEORD:Barn
Ungdom
Spørretjeneste
Ung.no
Internett
Kjønn**VERSJON**

1

DATO

2019-02-21

FORFATTEREEva Lassemo
Gunhild Tøndel
Kari Sand**OPPDRAGSGIVER**

Barne-, ungdoms og familiedirektoratet

OPPDRAGSGIVERS REF.

Aysha Hussain

PROSJEKTNR

102019115

ANTALL SIDER OG VEDLEGG:

101+ vedlegg

SAMMENDRAG

Prosjektets mål har vært å generere kunnskap om hva ungdom er opptatt av, og hva de ønsker hjelp med når de skriver inn spørsmål til den digitale informasjons- og kommunikasjonstjenesten ung.no, samt utarbeide anbefalinger for utvikling av tjenesten og videre bruk av datamaterialet. Et særlig fokus har vært på kjønnsforskjeller i datamaterialet. Et utvalg av spørsmål og svar fra ung.no sin database (i kategoriene 'Kropp, helse og identitet', 'Skole, utdanning og jobb' og 'Venner, forelskelse og fritid') ble analysert vha. kvalitativ tematisk analyse, inspirert av et interseksjonelt perspektiv. Frekvente tema i spørsmålene var psykisk helse, sex, valg av videre utdanning, regler og rettigheter, stress og frustrasjon knyttet til skolehverdagen, forelskelse og negative relasjoner til venner og foreldre. To typiske jentetema var prevensjon (de eldste jentene) og vekt, mat og spising (de yngste). To typiske guttetema var lover og lovbrudd i trafikken (alle) og penis (de yngste). Dialogen mellom ungdom og fagperson viser ulike tilnærminger til tematisering av sosialt kjønn: 1) reproduksjon av kjønne stereotyper, 2) usynliggjøring av kjønn og 3) normalisering av mangfold.

UTARBEIDET AV

Eva Lassemo

SIGNATUR

KONTROLLERT AV

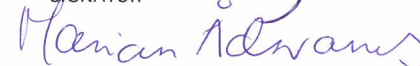
Line Melby

SIGNATUR

GODKJENT AV

Marian Ådnanes

SIGNATUR

RAPPORTNR

2019:00213

ISBN

978-82-14-06342-4

GRADERING

Åpen

GRADERING DENNE SIDE

Åpen

Historikk

VERSJON	DATO	VERSJONSBEKRIVELSE
1	2019-02-21	Endelig

Forord

SINTEF Digital, avdeling Helse, i samarbeid med SINTEF Digital, avdeling Software and Service Innovation og NTNU Samfunnsforskning, fikk desember 2018 i oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) å levere et innsiktsarbeid om den digitale spørretjenesten på ung.no. Denne rapporten presenterer del 2 av prosjektet. Formålet med del 2 har vært å kartlegge hva ungdom er opptatt av og trenger hjelp til, inkludert forskjeller og likheter mellom kjønn, vha. kvantitative og kvalitative analyser av et utvalg av de nesten 300 000 spørsmål som ungdom har sendt inn til ung.no sin spørretjeneste.

Prosjektets del 2 har foregått i perioden 10. januar – 20. februar 2019, og er et samarbeid mellom forskere fra SINTEF Digital avdeling Helse og fra NTNU Samfunnsforskning. Forskerne har hatt følgende roller i prosjektet: Forsker Eva Lassemo har vært prosjektleder, og har gjennomført de deskriptive analysene av datamaterialet samt bidratt i skrivearbeidet. Seniorforsker Kari Sand og forsker II Gunhild Tøndel har gjennomført de kvalitative tekstanalysene (tematisk analyse). Kvalitetssikrer i prosjektet har vært seniorforsker Line Melby.

SINTEF Digital takker for dette viktige oppdraget og godt samarbeid med Bufdir og Spinner Labs AS gjennom arbeidsprosessen.

Trondheim 21. februar 2019

Eva Lassemo, prosjektleder

Gunhild Tøndel

Kari Sand

Line Melby

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	6
1 Innledning	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Mål og problemstillinger	11
2 Data og metode	12
2.1 Data	12
2.2 Metode	13
3 Kjønnforskjeller, aldersforskjeller og andre forskjeller identifisert i delrapport 1	15
4 Deskriptive resultater	17
5 Hvordan kjønn gis mening på ung.no	19
5.1 Redaksjonelle tekster	19
5.2 Bildebruk på ung.no	19
6 Spørsmål og svar i ung.no som kvalitative data	23
7 Hva stiller ungdom spørsmål om: Tematisk oversikt	27
7.1 Tema i kategorien 'Kropp, helse og identitet'	27
7.2 Tema i kategorien 'Skole, utdanning og jobb'	28
7.3 Tema i kategorien 'Venner, forelskelse og fritid'	29
8 Kropp, helse og identitet	31
8.1 Psykisk helse	31
8.2 Sex	37
8.3 Fysisk helse og kropp	41
9 Skole, utdanning og jobb	49
9.1 Skoleproblemer	49
9.2 Framtidsplaner: Kan jeg komme meg dit jeg vil?	54
9.3 Å være i jobb / overgang til voksenlivet	62
10 Venner, forelskelse og fritid	65
10.1 Forelskelse og følelser: Er hen forelsket i meg?	65
10.2 Kjærester	68
10.3 Venner	69
10.4 Foreldre	71
10.5 Trafikk – lover og lovbrudd	74

11	På hvilke måter kan kjønn forstås i disse analysene	77
11.1	Fortolkninger av kjønn	77
12	Mellom frigjøring og fastlåste mønstre: Tematiseringer av sosialt kjønn i dialogen mellom brukere og ung.no	79
12.1	Eksempler knyttet til sex, kropp og nytelse	79
12.2	Eksempler knyttet til utdannings- og yrkesvalg	82
12.3	Eksempler knyttet til venner, forelskelse og fritid.....	86
12.4	Om saksorientering i svaret	89
12.5	Oppsummering	92
13	Anbefalinger	94
13.1	Generelle anbefalinger om spørretjenesten på ung.no	94
13.2	Anbefalinger om videre bruk av materialet.....	95
14	Konklusjon	97
14.1	Kjønnsforskjeller, aldersforskjeller og andre forskjeller identifisert i delrapport 1	97
14.2	Måter kjønn kan forstås på i disse analysene	97
14.3	Hvordan kjønn gis mening på ung.no	98
14.4	Tematisering av sosialt kjønn i dialogen mellom brukere av tjenesten og fagpersonene som svarer ungdommen	99
14.5	Hva kan være mulige årsaker til de identifiserte forskjellene?	99
15	Referanser	100

BILAG/VEDLEGG

Vedlegg 1: Oversikt over svarprinsipper som fagpanelet til ung.no følger

Sammendrag

Bakgrunn og mål

Ung.no er det offentlige informasjon- og kommunikasjonskanal på nett for ungdom mellom 13 og 20 år. Nettstedet tilbyr kvalitetssikret offentlig informasjon om en lang rekke tema som ungdom er opptatt av, som kropp, helse, seksualitet, skole, mobbing, kriminalitet og rusmidler, og har i tillegg en spørretjeneste der ungdom kan skrive spørsmål anonymt og få svar fra fagpersoner. Det er først og fremst spørsmål og svar fra denne spørretjenesten som er studieobjektet i dette innsiktsarbeidet, men også tekster og bilder på nettsiden er inkludert. Overordnet mål med arbeidet var todelt: 1) å generere kunnskap om hva ungdom er opptatt av, og hvem som spør om hva, gjennom å analysere spørsmålene som har blitt stilt til spørretjenesten, og 2) å utarbeide anbefalinger for videre bruk av datamaterialet. Analysene har hatt et gjennomgående kjønnsperspektiv, med problemstillinger som adresserte hvordan kjønn gis mening på ung.no og hvordan sosialt kjønn tematiseres i spørsmålene og svarene i spørretjenesten.

Metode

Datamaterialet i dette innsiktsarbeidet er utvalg av spørsmål og svar hentet fra de totalt nesten 300 000 spørsmålene i ung.no sin database. Spørsmålene er kategorisert på forhånd i 11 hovedkategorier hvorav tre kategorier ble valgt ut til grundigere analyser: Kropp, helse og identitet; Skole, utdanning og jobb, og Venner, forelskelse og fritid. Brukerne av spørretjenesten markerer selv kjønn og alder når de skriver sine spørsmål på ung.no. I tillegg har vi gjort en analyse av redaksjonelle tekster og bilder på ung.no.

Spørsmål og svar fra de tre siste årene er inkludert i denne analysen, og spørsmålene ble gruppert i seks grupper: Jenter 13-16 år, Gutter 13-16 år, kjønnskategorien Annet 13-16 år, Jenter 17-20 år, Gutter 17-20 år, kjønnskategorien Annet 17-20 år. Antall spørsmål måtte være håndterlig for en kvalitativ analyse, og derfor ble det gjort en utvelgelse vha. en stratifisert randomisert utvelgelsesprosess der vi trakk ut tilfeldige spørsmål innen hver av gruppene. Fra hvert stratum ble det trukket ut 100 spørsmål, og etter innledende analyser ble det inkludert 60 spørsmål fra hvert stratum basert på en konsensus om tilstrekkelig nivå av tematisk metning.

Spørsmålene er analysert vha. kvalitativ, tematisk analyse. En tematisk analyse innebærer en nærlesing av alle de inkluderte tekstene for å finne innholdsmessige mønstre for tema og deltema innenfor hver kjønns-/aldersgruppe og innenfor hver hovedkategori. Analysen har vært veiledet av et interseksjonelt analyseperspektiv for å tilføre en spesiell oppmerksomhet til hvordan forskjeller framtrer i datamaterialet.

Resultater

Totalt utgjør spørsmål innen de tre hovedkategoriene inkludert i denne analysen omtrent $\frac{3}{4}$ av alle spørsmål til ung.no. Flest spørsmål stilles av jenter (totalt ca. 72 %) og av de yngste ungdommene (ca. $\frac{2}{3}$ av brukerne er mellom 13 og 16 år).

Hvordan gis kjønn mening på ung.no: I de redaksjonelle tekstene på ung.no er kjønn i liten grad et primært tema, såfremt tekstene ikke handler direkte om den biologiske kroppen og fysiologiske prosesser. De fleste tekstene er skrevet i et så nøytralt språk at de kan fremstå som ikke å være rettet mot et spesifikt kjønn, men det finnes også tekster som bryter med dette prinsippet. Som eksempel er det blant annet valgt ut en tekst om Valentinsdagen som er svært stereotyp orientert i forhold til kjønnete interesser og hva det vil si å være jente og gutt i et forhold. Videre spiller bildebruken på ung.no på kulturelle stereotyper for utseende, kropp og sunnhet.

Hva er ungdom opptatt av, og hvem spør om hva:

- **I kategorien 'Kropp, helse og identitet'** er psykisk helse det mest frekvente temaet, på tvers av alder og kjønn. Ungdommene adresserer et stort spekter av problemer, mange beskriver svært alvorlige bekymringer og lidelser, mens andre forteller om negative følelser som nedstemthet og dårlig selvtillit. Mange av brukerne har ikke snakket med noen andre om at de sliter, ikke en gang med foreldrene sine, før de skriver til ung.no. I kategorien 'Kropp, helse og identitet' er også sex et frekvent tema i flere av gruppene, og spørsmålene handler oftere om onani, utforskning av egen kropp og seksuelle fantasier enn om samleie. En sentral forskjell knyttet til kjønn og alder i kategorien 'Kropp, helse og identitet', er at det er så godt som utelukkende de yngste jentene som stiller spørsmål om vekt, mat og spising, mens guttene er i overvekt når det gjelder spørsmål om trening – først og fremst styrketrening. Når det gjelder kroppens utvikling, stiller guttene svært ofte spørsmål om penis, mens jentene heller stiller spørsmål om mensen. De eldste jentene har mange detaljerte spørsmål om prevensjon – et tema som nesten ikke er adressert fra guttene.
- **I kategorien 'Skole, utdanning og jobb'** handler de fleste spørsmålene om valg som ungdommene har tatt eller er i ferd med å ta når det gjelder videre skolegang, høyere utdanning og fremtidig yrke. Hvordan går man frem i denne jungelen av valgmuligheter – hva er mulig og hva er ikke mulig for meg? Mange spørsmål er ren informasjonsinnhenting om hvilken utdanning man må ta for å få en bestemt jobb, hvordan man kan kombinere linjer på videregående skole, hvilke karakterer man må ha etc. I en del spørsmål kommer det fram hvor avgjørende disse valgene oppleves for noen av ungdommene; mange er redde for å velge feil. For noen ungdommer er veien mot målet hindret av for eksempel redusert fysisk og psykisk helse, høyt fravær, dårlige karakterer, lite tro på seg selv eller lav motivasjon. Stress, dårlig konsentrasjon og mangel på energi gjør både skoledagen og hverdagslivet strevsomt og slitsomt for mange ungdommer. Blant de eldste ungdommene er det flere som er i jobb, og denne overgangen er preget av mange spørsmål om arbeidstakeres og arbeidsgiveres rettigheter. En påfallende kjønnsforskjell i spørsmålene om 'Skole, utdanning og jobb' er at de yngste guttene stiller mange flere spørsmål om regler på skolen – hva som er lov og hvem som har rett, enn alle andre grupper uansett kjønn og alder.
- **I kategorien 'Venner, forelskelse og fritid'** handler spørsmålene om relasjoner til venner, foreldre, kjærester – og ikke minst til han/hun som innskriveren er forelsket i. På tvers av kjønn og alder er forelskelse og ønsket om hjelp til å tolke den andres handlinger og ytringer – er hen forelsket i meg – det mest frekvente temaet. De yngste skriver i tillegg mye om venner, om hvordan vennekonstellasjoner er endret, eller om at de er skuffet og såret over at venner endrer oppførsel. Noen er utestengt eller ensomme og ønsker seg (nye) venner. Det er også mange ungdommer i kategorien 'Venner, forelskelse og fritid' som klager på at foreldrene er strenge, sure og urettferdige. Blant de som har valgt kjønnskategorien "annet", handlet innleggene om foreldre også om svært alvorlige forhold som vold og neglisjering. Tradisjonelle fritidsaktiviteter som musikk, idrett, organisasjonsarbeid eller spill er så godt som ikke representert i det hele tatt i utvalget av spørsmål i denne analysen – bortsett fra ett svært frekvent tema fra guttene: Kjøretøy og kjøring, relatert til regler og brudd på sådanne.

Hvordan tematiseres sosialt kjønn i dialogen mellom ungdom og fagpersoner: Ung.no er en nett-tjeneste som genererer et svært høyt antall dialoger, og aktiverer et høyt antall aktører. Det er derfor som forventet at dialogen også inneholder variasjon i tematisering av sosialt kjønn. Denne variasjonen kan ut fra vår gjennomgang kategoriseres til tre tilnærminger eller strategier i møte med kjønn: 1) reproduksjon av kjønnete stereotypier, 2) usynliggjøring av kjønn og 3) normalisering av mangfold. Tradisjonelle og kjønnsbetingede negative stereotypier både bekreftes og avkreftes i dialogen mellom bruker og svarer. Den nøytrale, «ikke-kjønnete» tilnærmingen kan både fungere etter sin hensikt og ikke: Noen brukere kan oppleve kjønnsnøytralitet som at sosiale kjønn er likeverdige, mens andre leser stereotypier inn i svarene –

eller opplever svarene som mindre relevante for seg. Dette ligger dels utenfor ung.no sin kontroll. Alle mangfolds-orienterte formuleringer om kjønn og andre forskjeller kan endre betydning eller få denne transformert under lesers oversettelse av svar. Årsaker til at sosialt kjønn tematiseres etter ulike tilnærminger i dialogen kan være individuelt knyttet til den enkelte fagpersonens personlige refleksivitet og erfaringer om kjønn(ing), og/eller til de ulike fagtradisjoner som er representert blant fagpersonalet som svarer. En helsesøster kontra en sexolog eller en skolerådgiver kan nødvendigvis tenkes å se og reflektere over kjønn på ulike vis, da de er sosialisert til ulike kunnskapsfelt – uten at vi med dette sier at noen kunnskapsfelt i større grad reproducerer stereotypier enn andre.

1 Innledning

SINTEF Digital legger med dette fram delrapport 2 fra et innsiktsarbeid om ung.no. Oppdragsgiver for innsiktsarbeidet er Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Kontaktperson i Bufdir har vært Aysha Hussain. Innsiktsarbeidet er basert på nesten 300 000 spørsmål fra ung.no sin database. Spørsmålene er stilt av barn og ungdom i alderen 13–20 år i tidsrommet 2005 til desember 2018.

Rapporten består av fire deler. Første del er en innledning som beskriver bakgrunnen for rapporten og problemstillinger (kapittel 1). Andre del beskriver de data og metoder som er benyttet for å gjennomføre innsiktsarbeidet (kapittel 2). Tredje del er rapportens resultatdel (kapittel 3 til 10) og besvarer problemstillingene fra avsnitt 1.2 nedenfor. Fjerde og siste del av rapporten gir en kort oppsummering med anbefalinger og konklusjon basert på de nevnte problemstillingen (kapittel 11 til 14).

Prosjektet ble innledet med en delrapport 1, levert 19. desember 2018. Delrapport 1 inneholdt deskriptive analyser av datamaterialet, og resultater fra text mining analyser og kvalitativ innholdsanalyse av spørsmål til ung.no.

1.1 Bakgrunn

Bakgrunnen for oppdraget er et ønske fra oppdragsgiver om å bruke den store databasen med spørsmål som ungdom har stilt til ung.no sin spørsmål-/ svar-tjeneste til en bred kartlegging av hva ungdom er opptatt av, ønsker informasjon om og trenger hjelp med. Kartleggingen skal inkludere analyser av hvem som stiller spørsmål om hva, først og fremst knyttet til kjønnsforskjeller. Resultatene kan brukes både til videreutvikling av informasjons- og kommunikasjonstjenestene på ung.no og til utforming av politiske strategier og føringer.

Det er en politisk målsetning å få bedre innsikt i hvilke likestillingsutfordringer barn og unge møter på ulike arenaer. Fortsatt eksisterer det kjønnsrollemønstre i det norske samfunnet som kan påvirke barn og unges valgmuligheter, for eksempel når det gjelder utdanning og yrke. Vi har for lite kunnskap om hvordan den digitale hverdagen barn og unge vokser opp i, påvirker dette kjønnsrollemønsteret og ungdommers muligheter gjennom livet. I den forbindelse har Barne- og likestillingsdepartementet satt ned et offentlig utvalg – #UngIDag – som skal utrede hvilke kjønnsstereotyper som finnes på ulike arenaer, hvordan disse kommer til syne, og hvor utbredt de er. Det er også relevant å kartlegge andre diskrimineringsgrunnlag enn kjønn, som religiøs og etnisk tilhørighet, funksjonsevne og seksuell orientering (Regjeringen, 2018). Resultater fra dette innsiktsarbeidet av spørsmålene ungdom har stilt til ung.no, vil kunne bidra med relevant innsikt i forbindelse med regjeringens arbeid med likestillingsutfordringer.

Digitale informasjons- og kommunikasjonstjenester for ungdom

Ungdom i dag beskrives i Ungdata-undersøkelsen som en stort sett veltilpasset, aktiv og hjemmekjær ungdomsgenerasjon. Likevel er det en stor andel ungdom som på et eller annet tidspunkt opplever utfordringer knyttet både til psykisk og fysisk helse. Tall fra undersøkelsen viser at omfanget av selvrapporterte fysiske og psykiske helseplager øker, og at skoletrivselen og fremtidsoptimismen er lavere enn før. Flere plages av negative tanker og depressive symptomer, mange opplever stress, og flere har for lavt aktivitetsnivå sammenliknet med hva som er anbefalt (Bakken & Andersen, 2015).

Ungdom har høy digital kompetanse, og de er mye på nett. Økt bruk – og mer målrettet bruk – av digitale tjenester er derfor et viktig virkemiddel for å tilby kvalitetssikret og lett tilgjengelig relevant informasjon og individuelt tilpasset veiledning og hjelp gjennom ulike kommunikasjonskanaler. Forskning har vist at ungdom er opptatt av å innhente informasjon på nett innenfor mange områder, som psykisk helse, seksualitet, alkohol og narkotika, trening/ fysisk aktivitet m.m. (Wartella, Rideout, Montague, Beaudoin-Ryan, & Lauricella, 2016). Studier har også vist at ungdom derimot ikke alltid har så god kompetanse i å

søke etter informasjon på internett. De kan være usikre på hvordan de skal søke spesifikt og godt etter opplysninger på for eksempel Google, og foretrekker å kunne stille spørsmål som "Er det normalt at...?" eller "Hva er galt med meg?" slik som nettopp ung.no gir mulighet for (Cohn & Richters, 2013; Lacey, Chun, Terrones, & Huang, 2014). Digitale tjenester har store fordeler i det at de møter ungdommenes behov for lett tilgang til hjelp, anonymitet og en gratis tjeneste. Dette kan i sin tur senke terskelen for at ungdom oppsøker hjelp. Særlig kan en tenke seg at digitale tjenester er nyttige for ungdom som bor i grisgrendte strøk hvor det er et dårligere tilbud av tjenester, og hvor "alle kjenner alle".

Ungdom er selvfølgelig ingen ensartet gruppe, og det vil derfor være variasjoner mellom brukerne i deres behov. Noen ungdom vil ha mindre bekymringer og plager, og spørsmål som det er forholdsvis enkelt å besvare, mens andre kan ha alvorlige plager og bekymringer der det er nødvendig å kople på det ordinære tjenesteapparatet. Det vil derfor være et spenn i behov for tjenester og funksjonalitet, og noen ungdommer vil ha behov for kombinasjoner av ulike digitale og fysiske tjenestetilbud. Studier tyder da også på at en tilnærming der man kombinerer digitale tjenester (chat, video, telefon) med ansikt til ansikt møter med behandler er virkningsfullt for å skape et vedvarende og aktivt forhold mellom bruker/ pasient og helsepersonell (for brukere med psykiske vansker/ lidelser) (Topooco et al., 2018). I en rapport fra DIGI-UNG-prosjektet (Ungdomshelse i en digital verden) pekes det på at ungdom har store forventninger til hva man kan få av tjenester på nett. Ungdom er således en krevende målgruppe med krav og bruksmønstre i stadig endring (Helsedirektoratet, 2018).

Ved utvikling av digitale tjenester er det derfor nødvendig å ivareta forskjellige brukerbehov, enkel mulighet til å kombinere digitale tjenester med ordinære tjenester, samt at tjenesten må være brukervennlig, anonym og kostnadsfri for ungdom. Å analysere brukerbehov kan gjøres vha. ulike metoder, for eksempel å spørre personer i målgruppen gjennom surveys eller intervju. I dette innsiktsarbeidet benytter vi derimot en form for direkte observasjon ved å gjøre en retrospektiv analyse av ungdommenes reelle informasjonssøking gjennom å analysere alle spørsmålene ungdom allerede har stilt til ung.no. På denne måten kan vi generere detaljert kunnskap om hva ungdom er opptatt av og ønsker når de bruker ung.no, og hvordan behovene deres varierer mellom kjønn og aldersgrupper. Resultatene fra innsiktsarbeidet kan dermed brukes til å videreutvikle innholdet i ung.no i en meningsfull og relevant retning slik at tjenesten er mer rettet mot ungdommenes reelle behov for informasjon, veiledning og hjelp. Preliminære analyser fra en pågående evaluering av chat-, svar og telefontjenester for ungdom, som gjennomføres av SINTEF Digital, viser at det er ønskelig at innholdet på ung.no er så målrettet, forståelig og enkelt å søke i at flest mulig kan finne svar på det de lurer på selv, uten å skrive inn et spørsmål til ung.no.

Kjønnsforskjeller i ungdommers nettbruk og kommunikasjonsatferd

Barn og unge i Norge bruker stadig mer tid på skjerm. Både norske og internasjonale undersøkelser viser at det er forskjeller på hva gutter og jenter bruker skjerm og medier til. Guttene er mer opptatt av spill, mens jentene oftere er på sosiale medier (Bakken & Andersen, 2015; Dufour et al., 2016; Medietilsynet, 2018).

Internasjonalt beskrives "digital ulikhet" som prekært viktig å jobbe preventivt mot, fordi denne formen for ulikhet har potensialet til å forme livets muligheter og begrensninger på så mange måter, fra yrkesvalg til helserelaterte valg – og hvordan dette skjer, kan virke uoversiktlig. Det er derfor viktig å kartlegge systematiske kilder til eksklusjon og inklusjon av grupper i samfunnet, for eksempel knyttet til kjønn. Tidlig forskning på kjønn og digital ulikhet fokuserte på å identifisere gap og forskjeller i bruk, mens nyere studier prøver å utforske mekanismer som ligger under disse forskjellene – og konsekvensene dette har for aktørene, for eksempel knyttet til utdanning, arbeid og kapital (Robinson et al., 2015).

Avhengig av bruk kan ung.no også sees på som en form for personalisert e-helse-omsorg, i den forstand at nettsiden kan oppleves som så av brukere. Spørsmål om i hvor stor grad og under hvilke forhold slik digital omsorg promoterer likhet, inkludering og medborgerskap, eller forsterker eller til og med skaper nye

digitale ulikheter, står tilnærmet ubesvarte i internasjonal forskningslitteratur (Bol, Helberger, & Weert, 2018).

Gutter oppsøker tradisjonelt sett hjelp i mindre grad enn jenter, og for dem kan digitale tjenester utgjøre et viktig lavterskeltilbud. Likevel viser preliminnære resultater fra SINTEF Digital sin evaluering av chat-, svar- og telefontjenester for ungdom at de fleste av tjenestene i langt større grad blir brukt av jenter enn gutter, ofte 70–75 % jenter. Spesifikke markedsføringskampanjer rettet mot gutter har heller ikke ført til at andelen gutter øker på disse tjenestene.

At gutter og jenter i ulik grad søker hjelp til og snakker om problemer har vært aktualisert i media jevnlig i løpet av høsten 2018. Ifølge psykologspesialist Tommy Mangerud har ungdom generelt blitt flinkere til å snakke om hvordan de har det, men han opplever at kvinner i langt større grad enn menn søker hjelp. Mangerud mener at dette ikke skyldes at kvinner sliter mer enn menn, men at det kan skyldes at det ikke er like lett for gutter å identifisere sine problemer som psykiske, og at de kvier seg for i si fra. Det ligger noen forventninger om at menn skal bite det i seg (Skjesol, 2018). Det er også andre mulige forklaringer på gutter og jenters ulike kommunikasjonsatferd, bl.a. har en studie vist at gutter ikke først og fremst synes det er flaut å snakke om følelser, men at de ikke helt ser poenget (Rose et al., 2012). NRK adresserte temaet i sammenheng med den lave andelen mannlige helsesøstre i Norge. Både brukerne selv og en mannlige helsesøster mente at gutter i større grad klarer å åpne seg og snakke om vanskelige ting dersom de får snakke med en mann i stedet for en kvinne (Rose et al., 2012).

Det finnes mange – og kommer stadig nye – digitale tilbud, for eksempel chattetjenester, for ungdom som har behov for å snakke med likemenn, frivillige eller fagpersoner om tema og problemer som opptar dem. Majoriteten av brukerne av slike tjenester er jenter (Helsedirektoratet, 2018). Blant ulike forsøk på å få flere gutter til å ta kontakt, er et av de nyeste en Youtube-kanal etablert i et samarbeid mellom Mental Helse Ungdom, youtuber Joachim Haraldsen og programleder Niklas Baarli. Haraldsen og Baarli spiller i denne kanalen med gutter i alderen 12–17 år og snakker samtidig med dem om hvordan de har det i livene sine. Målet er å senke terskelen for at unge gutter snakker mer om sine utfordringer (NTB, 2018).

For å tilpasse informasjon og kommunikasjon på ung.no enda bedre til brukergruppens forventninger og behov, kan analyser av den store databasen med tidligere spørsmål og svar gi betydningsfull innsikt om mangfoldet av forskjeller i erfaringer og måter å være ungdom på, derunder deres bekymringer og interesser, og opplevde forskjeller knyttet til ulike kjønnsorienteringer på ulike samfunnsarenaer.

1.2 Mål og problemstillinger

Innsiktsarbeidet i delrapport 2 har som mål å:

1. Å kartlegge hva ungdom er opptatt av, og hvem som spør om hva.
2. Å utarbeide anbefalinger for videre bruk av materialet.

Problemstillingene som besvares i delrapport 2 er:

6. Hvilke kjønnsforskjeller, aldersforskjeller og andre forskjeller ble identifisert i delrapport 1?
7. Hvilke måter kan kjønn forstås på i disse analysene?
8. Hvordan gis kjønn mening på ung.no?
9. Hvordan tematiseres sosialt kjønn i dialogen mellom brukere av tjenesten og fagpersonene som svarer ungdommen?
10. Hva kan være mulige årsaker til de identifiserte forskjellene?

2 Data og metode

2.1 Data

Datamaterialet

Delrapport 2 baserer seg på en allerede etablert kategorisering av spørsmål som barn og ungdom har sendt inn til ung.no.

Data ble levert i Excel format av Spinner Labs AS, på forespørsel fra oppdragsgiver. Datamaterialet besto av til sammen N = 277 565 spørsmål. Spørsmålene var, etter avtale med oppdragsgiver, gruppert i såkalte superkategorier som brukes i ung.no sine kvartalsrapporter. Disse kategoriene er: 1) Problemer hjemme, 2) Mobbing og nettverk, 3) Kropp, helse og identitet, 4) Vold og overgrep, 5) Skole, utdanning og jobb, 6) Samfunn, 7) Lover og rettigheter, 8) Forbruker, økonomi og bolig, 9) Rusmidler, 10) Venner, forelskelse og fritid, og 11) Diverse. Vi fikk levert all data i én datafil, i tillegg til datafil pr. tema. Dette for enklere håndtering i våre datasystemer.

Spørsmål innsendt til ung.no er anonyme, de inneholder ikke navn eller andre personidentifiserbare variable, heller ikke IP-adresse. Spørsmål i datamaterialet identifiseres ved hjelp av en tilfeldig generert spørsmåls-ID. For hvert spørsmål er egenrapportert alder og kjønn registrert. I tillegg til spørsmål og svar inneholder datamaterialet variabler for tidspunkt og dato spørsmålet er stilt, kategorier som beskrevet over, og emner.

Superkategoriene fra ung.no sine kvartalsrapporter er satt sammen av ulike emner ung.no benytter på sine nettsider, bl.a. fungerer spørretjenesten slik at ungdommene velger et emne fra en liste når de skriver inn sitt spørsmål på nettsiden. En kategori består av to eller flere emner, eksempelvis består kategorien 'Problemer hjemme' av emnene 'Barnevern', 'Problemer hjemme' og 'Skilsmisse'.

Sammensetningen av kategoriene brukt er trolig i en viss grad med på å bestemme hvordan utfallet av analysen blir. Som spørsmålsstiller på ung.no må man selv plassere eget spørsmål i ett av 73 emner. På innsiden av ung.no, når spørsmålet behandles og fordeles til svarere, kan redaksjonen endre eller legge til emner. Resultatene i rapporten begrenser seg til den inndelingen av emner som er gjort innen hver kategori og tar ikke hensyn til antall spørsmål innen hvert emne.

Etter avtale med oppdragsgiver, er analysene i denne delrapporten begrenset til tre kategorier. Disse er: 3) Kropp, helse og identitet; 5) Skole, utdanning og jobb; og 10) Venner, forelskelse og fritid.

Eksklusjonskriterier

Fra dataleverandør ble spørsmål som har mottatt standardsvar ekskludert.

Eksklusjonskriterier for den deskriptive analysen i delrapport 1 var mismatch i data, for eksempel tekst i en kolonne hvor tallverdier var forventet. Etter eksklusjon kunne til sammen N= 277 552 spørsmål inngå i de deskriptive analysene av det totale datasettet. For flere detaljer om analysene foretatt i delrapport 1, vises det til rapporten.

I den kvalitative analysen i delrapport 2 inngikk kategoriene 3), 5) og 10) ovenfor, og spørsmål stilt i perioden 2016–2018. Videre ble spørsmål stilt av ungdom utenfor aldersgruppe 13-20 og uten oppgitt kjønn ekskludert. Dette resulterte i n=101 918.

2.2 Metode

Kvalitativ tematisk analyse

Kvalitativ analyse er benyttet for å få en dypere forståelse av innholdet i spørsmålene og hva ungdommene gjør eller uttrykker i sine innlegg på ung.no. Analysene ble foretatt for å få dybdeinnsikt og forståelse av unges livssituasjon, hvilke utfordringer de opplever og hvilke behov de har, knyttet til alder og kjønn. Videre vil analysen bli beskrevet i detalj.

Spørsmål fra de siste tre årene. Fokuset har vært på å få innblikk i hva unge mennesker lurer på og spør om i dag. Med et slikt nåtidsperspektiv valgte vi å ta utgangspunkt i spørsmål som var sendt inn de tre siste årene, altså fra januar 2016 til desember 2018.

Målgruppe. I samsvar med ung.no sin hovedmålgruppe valgte vi å kun inkludere spørsmål med oppgitt alder på innsender 13–20 år i innholdsanalysen. Det vil med andre ord si at vi så bort ifra spørsmål hvor innsender var utenfor denne hovedmålgruppen, eller ikke hadde oppgitt alder. Som i delrapport 1 fant vi det hensiktsmessig å opprette undergrupper i datasettet basert på alder: 13-16 år og 17-20 år. Denne gangen inkluderer vi kjønnskategorien "annet" i tillegg til "jente" og "gutt", noe som resulterer i til sammen seks undergrupper i datasettet, basert på alder og kjønn.

Utvelgelse av spørsmål. Vi fulgte en stratifisert randomisert utvelgelsesprosess der vi trakk ut tilfeldige spørsmål innen hver av undergruppene som basis for analysen. Vi benyttet denne utvelgelsesmetoden slik at de ulike undergruppene skulle bli representert på lik linje, uavhengig av om enkelte kjønns- eller aldersgruppe er overrepresentert i det totale datamaterialet. Fra hvert stratum ble 100 spørsmål trukket ut. Etter innledende analyser valgte vi å inkludere 60 spørsmål fra hvert stratum i de fullstendige analysene, ettersom et tilstrekkelig nivå av tematisk metning ble nådd ved rundt 60 spørsmål i flere av strataene. Metning innebærer i denne sammenhengen at det var mulig å identifisere noen mønstre av gjentakende/frekvente deltema i hver kjønns-/ aldersgruppe.

Andre avgrensninger. Spørsmål med åpenbare feil eller mangler ble ekskludert og erstattet med et nytt spørsmål. Eksempler på dette er spørsmål der det ikke er forståelig hva innskriveren har ment, spørsmål som ikke har fått svar, testspørsmål som ikke er skrevet av en ungdom, eller duplikater.

Fremgangsmåte. Spørsmålene er analysert vha. kvalitativ, tematisk analyse. En tematisk analyse innebærer en nærlesing av alle de inkluderte tekstene for å finne innholdsmessige mønstre for tema og deltema innenfor hver kjønns-/ aldersgruppe og innenfor hver hovedkategori. Som et eksempel: Ett tema innenfor kategorien 'Venner, forelskelse og fritid' var 'Trafikk og kjøretøy', mens ett deltema innen dette var 'Lovbrudd'. Målet med en tematisk analyse er ikke å kvantifisere tema/deltema (selv om dette også er inkludert i vår analyse), men å identifisere mønstre av mening, handlinger og uttrykksformer på tvers av datasettet. Tema og deltema blir presentert i form av analytiske tekster med utvalgte spørsmål fra utvalget som illustrasjoner. Spørsmål vi har inkludert som slike illustrasjoner, er benyttet i sin opprinnelige form, dvs. uten å redigere skrivefeil.

Generalisering. For det kvalitative utvalget så innebærer metning-strategien at vi ikke kan generalisere de mønstre vi beskriver i resultatdelen til datamaterialet i ung.no i sin helhet, eller til ung.no sine brukere generelt. Prinsipielt kan slik metning velte ved additiv datainkludering, hvor den analytiske situasjonen oppstår at ny metning må oppnås. Vi vil likevel argumentere for at tendensene vi beskriver gjennom analysen av datamaterialet kan tenkes å representere et større utvalg: En gjennomgang av ytterligere flere spørsmål ville i hovedsak lagt til variasjon i analysen, uten at dette tilsier at analysens resultater hadde blitt avkreftet.

Interseksjonelt analyseperspektiv

Videre har den kvalitative dybdeanalysen vært veiledet av et interseksjonelt analyseperspektiv. Formålet med dette har vært å tilføre analysen en spesiell oppmerksomhet til hvordan forskjeller framtrer i datamaterialet. Interseksjonalitet er en teoretisk forpliktende metode for analyse av flere kategorier i lys av makt, ulikhet og sårbarhet (Lid, 2017). Med forskjeller mener vi her ulikheter og variasjon knyttet til aktuelle diskrimineringsgrunnlag, så som etnisitet og kulturell bakgrunn, funksjonshemming, kjønn og seksuell orientering.

I interseksjonelle analyser rettes fokus med andre ord mot samspillet, sammenvevingen eller sammenfiltreringen mellom kategorier, heller enn den enkelte kategorien (Staunæs & Søndergaard, 2006). Og det er her ikke snakk om at kategorier eller effektene av kategoriene bare kan *legges sammen*. Dette hadde åpnet for å snakke om multiple former for undertrykkelse eller identiteter, men hadde ikke gitt et helhetlig rom for å oppdage hvordan kategoriene virker sammen. Dette er det såkalte ikke-additive prinsippet i interseksjonelle analyser (Jensen & Christensen, 2012). I stedet for å addere, er man opptatt av hvordan sosiale forskjeller, ulikheter og makthierarkier gjensidig krysser hverandre og derigjennom får helt spesifikke uttrykk (Collins, 2016). Videre betraktes disse hierarkiene og forskjellene som kontekstuelle og situerte, altså at de har et spesifikt uttrykk som avhenger av deres bestemte historie og geografiske lokalitet (Jensen & Christensen, 2012).

Som Jensen og Christensen (2012) oppsummerer så er altså det primære kjennetegnet ved analyser veiledet av et interseksjonelt perspektiv at de alltid er rettet mot samspill mellom kategorier. For eksempel kan dette samspillet behandles gjennom analyser av fastlåste identitets- og normalitetsoppfatninger, og hvordan disse er forankret strukturelt og institusjonelt.

3 Kjønnforskjeller, aldersforskjeller og andre forskjeller identifisert i delrapport 1

Målet med delrapport 1 var å undersøke hva ungdom er opptatt av, og hvem som spør om hva på ung.no sin spørsmål-/ svar-tjeneste. Det totale analyserte datasettet besto av 277 552 spørsmål. Fullstendig analyse ved bruk av text mining, innholdsanalyse og deskriptiv analyse ble gjort for sju av de elleve kategoriene, med utgangspunkt i en prioritering foretatt av oppdragsgiver. For alle kategoriene ble det gjennomført deskriptiv analyse.

Tabell 3.1 Spørsmål i det totale datasettet fordelt på kategori og kjønn.

		KJØNN								TOTALT	
		GUTT		JENTE		ANNET		MANGLER		antall	%
		antall	%	antall	%	antall	%	antall	%		
KATEGORIER	Diverse	2 594	39,6	3 626	55,3	49	0,7	284	4,3	6 553	100
	Forbruker, økonomi og bolig	2 831	35,2	4 736	58,8	69	0,9	415	5,2	8 051	100
	Kropp, helse og identitet	24 495	23	70 931	66,6	1 037	1	10 023	9,4	106 486	100
	Lover og rettigheter	9 951	49	9 420	46,4	219	1,1	724	3,6	20 314	100
	Mobbing og nettvett	2 631	38,5	3 944	57,8	89	1,3	163	2,4	6 827	100
	Problemer hjemme	1 541	20,7	5 396	72,6	67	0,9	425	5,7	7 429	100
	Rusmidler	5 475	47,2	5 361	46,2	156	1,3	602	5,2	11 594	100
	Samfunn	1 446	41,6	1 888	54,3	36	1	106	3	3 476	100
	Skole, utdanning og jobb	21 174	36,2	35 410	60,6	330	0,6	1 516	2,6	58 430	100
	Venner, forelskelse og fritid	12 438	28,3	29 975	68,1	236	0,5	1 341	3	43 990	100
	Vold og overgrep	1 084	24,6	3 122	70,9	76	1,7	120	2,7	4 402	100
TOTALT	85 660	30,9	173 809	62,6	2 364	0,9	15 719	5,7	277 552	100	

Basert på analysene så vi at jentene stiller flere spørsmål enn guttene totalt sett, og også innenfor de fleste hovedkategoriene. Av det totale antallet inkluderte spørsmål, ble 173 810 (62,6%) stilt av jenter (dvs. de som hadde haket av for "jente" når de skrev spørsmålet sitt på nettsiden til ung.no) og 85 660 (30,9%) av gutter. I underkant av en prosent av spørsmålene var stilt av unge som identifiserte seg som kjønnskategorien "annet". For 5,7% av alle spørsmål manglet kjønn.

Kategorien 'Kjønn, helse og identitet' utgjør over 1/3 av det totale antall spørsmål. Andre store kategorier er 'Skole, utdanning og jobb' og 'Venner, forelskelse og fritid'. Jenter stiller flere spørsmål enn gutter, totalt sett og innad i de fleste kategorier. Jenteandelen ligger generelt på i overkant av 60%. Størst overvekt av spørsmål fra jenter finner vi i kategoriene 'Problemer hjemme' (72,6%) og 'Vold og overgrep' (70,9%). Kun i kategoriene 'Rusmidler' og 'Lover og rettigheter' stiller gutter flest spørsmål, men forskjellen er svært liten (hhv. 49% gutter/ 46,4% jenter og 47,2% gutter/ 46,2% jenter).

Innholdsmessig kan spørsmål fra hver av emnene og underemnene gjerne plasseres i mer enn en kategori. Dette kom også til syne i resultatene av text mining analysen, der for eksempel emnet 'vold' ble identifisert både i kategorien 'Problemer hjemme' og i 'Vold og overgrep'. Resultatene som fremkommer i denne rapporten er således ikke absolutte svar om hva ungdom spør om under en gitt kategori, men snarere indikasjoner på hva de er opptatt av innen de allerede ferdig definerte hovedkategoriene. Det var nødvendig å behandle data på denne måten fordi én datafil med alle spørsmålene ble uhåndterbar. Vi har

dermed for eksempel ikke et svar på hva som overordnet sett er de mest frekvente emnene i datasettet som helhet.

Analysene viste at ett og samme spørsmål kan inneholde flere tema. Et eksempel på dette er kategorien 'Problemer hjemme', med totalt 7429 spørsmål. Fem av de identifiserte temaene i denne kategorien hadde omtrent 6000 spørsmål hver.

At registrering av kjønn er gjort ulikt i ulike tidsperioder i datasettet gjør det usikkert om kjønnsforskjeller over tid er adekvat avdekket. Det var ingen registrering av kjønn før omtrent september 2008, mens alternativet "annet" ikke ble lagt til før høsten 2015. Dermed kan det finnes kjønnsforskjeller som ikke er avdekket.

Yngre ungdom stiller flere spørsmål enn eldre. Totalt sett er 61,5% av spørsmålene stilt av aldersgruppen 13–16 år, og 32 % stilt av ungdom i aldersgruppen 17–20 år. For 6,5% av spørsmålene var enten alder ikke oppgitt, eller utenfor den definerte aldersgruppen 13–20. Vi må ta høyde for at noen brukere kan ha skrevet inn en annen alder enn den reelle, for eksempel at barn under 13 har skrevet at de er 13 for å i det hele tatt få stilt sitt spørsmål. Tilsvarende kan også være årsaken til at andelen spørsmål stilt av 20-åring er påfallende høy for noen av temaene.

Ungdommene stiller spørsmål jevnt gjennom hele året, bortsett fra i juli og desember. Vi har etter at Delrapport 1 ble levert, lært at spørretjenesten på ung.no er stengt store deler av juli og siste del av desember. Tar man dette i betraktning, er det ingen reell variasjon gjennom året. Ungdom stiller flere spørsmål på ettermiddag og kveld enn i resten av døgnet. Tidsvariasjonene gjelder alle kategorier.

I delrapport 1 har vi hatt en analytisk tilnærming til kjønn som *variabel*. Dette vil si at vi har undersøkt og diskutert forskjeller i datamaterialet knyttet til kjønn, så som forskjeller og likheter mellom hva brukere kategorisert etter kjønn stiller spørsmål om. Kjønn håndteres da som en stabil egenskap ved brukerne. I den kvalitative innholdsanalysen ble spørsmål ikke stilt av gutt eller jente ekskludert.

4 Deskriptive resultater

Som avtalt med oppdragsgiver, baserer de følgende analysene seg på spørsmål fra kategoriene 'Kropp, helse og identitet', 'Skole, utdanning og jobb' og 'Venner, forelskelse og fritid'. Dette er de tre største kategoriene fra det totale datamaterialet, med 75% av alle spørsmål. Som diskutert i kapittel 2 over, er spørsmål fra 2016 til 2018 inkludert.

Spørsmål fra til sammen 101 918 barn og unge inngikk i dataanalysene (tabell 4.1). Den klart største kategorien er 'Kropp, helse og identitet', med 60% av spørsmålene. De andre to er omtrent like store. Totalt 72% av spørsmålene var stilt av jenter. Andelen gutter var høyere (36,2%) i kategorien 'Skole, utdanning og jobb'. Omtrent 1,5% av spørsmålsstillerne velger "annet" som kjønn.

Tabell 4.1: Antall og andel spørsmål etter kjønn og kategori. Samlet.

	KJØNN						TOTALT	
	GUTT		JENTE		ANNET			
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%
Kropp, helse og identitet	14 579	23,7	45 906	74,7	972	1,6	61 457	100
Skole, utdanning og jobb	7 693	36,2	13 264	62,4	298	1,4	21 255	100
Venner, forelskelse og fritid	4 765	24,8	14 220	74,0	221	1,2	19 206	100
TOTALT	27 037	26,5	73 390	72,0	1 491	1,5	101 918	100

Omtrent to tredjedeler av spørsmålene er stilt av barn i alderen 13–16 år (tabell 4.2). Overvekten av de yngste brukerne er størst i kategorien 'Venner, forelskelse og fritid', mens det knapt er noen forskjell i kategorien 'Skole, utdanning og jobb'. Dette kan være en indikasjon på at *hva* barn og unge føler de trenger svar på, endrer seg med alder.

Tabell 4.2: Antall og andel spørsmål aldersgruppe og kategori.

	ALDERSGRUPPE				TOTALT	
	13-16 ÅR		17-20 ÅR			
	antall	%	antall	%	antall	%
Kropp, helse og identitet	42 674	69,4	18 783	30,6	61 457	100
Skole, utdanning og jobb	11 100	52,2	10 155	47,8	21 255	100
Venner, forelskelse og fritid	14 771	76,9	4 435	23,1	19 206	100
TOTALT	68 545	67,3	33 373	32,7	101 918	100

I den yngste aldersgruppen, 13–16 år, er tre firedeler av spørsmålene stilt av jenter (tabell 4.3). Overvekten av jenter er minst i kategorien 'Skole, utdanning og jobb'. Mens gutter i denne aldersgruppen spør like mye

om 'Skole, utdanning og jobb' og 'Venner, forelskelse og fritid', er jentene mer opptatt av 'Venner, forelskelse og fritid'.

Tabell 4.3: Antall og andel spørsmål innen kjønn, etter kategori. Aldergruppen 13–16 år.

	KJØNN						TOTALT	
	GUTT		JENTE		ANNET			
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%
Kropp, helse og identitet	9 579	22,4	32 417	76,0	678	1,6	42 674	100
Skole, utdanning og jobb	3 604	32,5	7 343	66,2	153	1,4	11 100	100
Venner, forelskelse og fritid	3 069	20,8	11 547	78,2	155	1,0	14 771	100
TOTALT	16 252	23,7	51 307	74,9	986	1,4	68 545	100

Også i den eldste aldersgruppen, 17–20 år, er det flest spørsmål fra jenter, men her kun to tredjedeler (tabell 4.4). Trenden er at antall spørsmål går ned for alle kjønn med økt alder. Unntaket fra dette er eldre gutter som spør mer om 'Skole, utdanning og jobb' enn yngre gutter.

Tabell 4.4: Antall og andel spørsmål innen kjønn, etter kategori. Aldergruppen 17–20 år.

	KJØNN						TOTALT	
	GUTT		JENTE		ANNET			
	antall	%	antall	%	antall	%	antall	%
Kropp, helse og identitet	5 000	26,6	13 489	71,8	294	1,6	18 783	100
Skole, utdanning og jobb	4 089	40,3	5 921	58,3	145	1,4	10 155	100
Venner, forelskelse og fritid	1 696	38,2	2 673	60,3	66	1,5	4 435	100
TOTALT	10 785	32,3	22 083	66,2	505	1,5	33 373	100

5 Hvordan kjønn gis mening på ung.no

For å besvare problemstillingen om hvordan kjønn gis mening på ung.no, har vi gjort en gjennomgang av et tilfeldig utvalg av redaksjonelle tekster på nettsiden publisert under ulike tema. Hva som finnes i spørsmål, svar og kommentarer er ikke gjennomgått i denne sammenheng. Vi har valgt å ta utgangspunkt i de redaksjonelle tekstene fordi de bidrar til å forme bildet av "ungdomslivet som prosjekt", slik det offentlige Norge presenterer dette til nettsidens brukere. Hvordan kjønn gis mening på ung.no blir dermed en svært viktig problemstilling: Ung.no kan brukes aktivt som et virkemiddel for å bygge ned og avkrefte stereotyper knyttet til kjønn og andre diskrimineringsgrunnlag. Samtidig kan en slik digital informasjons- og veiledningstjeneste bidra til å reproducere ulikhet, gjennom å bekrefte eller forsterke kjønnete mønstre.

5.1 Redaksjonelle tekster

I de redaksjonelle tekstene på ung.no er kjønn i liten grad et primært tema, såfremt tekstene ikke handler direkte om den biologiske kroppen og fysiologiske prosesser, så som menstruasjon. De fleste tekstene er skrevet i et så nøytralt språk at de kan fremstå som ikke å være rettet mot et spesifikt kjønn. Et eksempel er artikkelen "Nettmobbing - hvordan stoppe det?", som beskriver "tips til hva du kan gjøre om du, eller noen du kjenner opplever nettmobbing!". Du-formen er brukt nesten konsekvent gjennom teksten, og teksten inneholder ingen referanser til typisk kjønnete stereotypiske aktiviteter eller situasjoner. Imidlertid henvises det ved en anledning også til den heteronormative dikotomien han/hun: "Det er viktig for den som blir mobbet å kjenne at han/ hun ikke er alene" (ung.no, 2018b). Artikkelen "Hvordan velger du riktig utdanning?" er derimot helt ren for slike dikotomier, og helt konsekvent "du"-orientert.

Noen tekster bryter med dette mønsteret. Et eksempel som skiller seg ut er artikkelen "Valentinesdagen - gavetips til kjæresten din!". Teksten "gir gavetips til den som sliter før den store kjærlighetsdagen", og blant annet står det som følger:

En stk. rød rose slår aldri feil. Spesielt jenter lar seg sjarmere av at gutten kommer på døren med en rose i armene og sier at han elsker henne. Her er sjansen til å sjarmere, gutter! [...] Smykker, øredobber og armbånd er alltid søte gaver å gi – i alle fall hvis kjæresten din er en jente – men noen gang kan slike gaver bli litt i meste for valentinsdagen. Hvis dere derimot har vært sammen lenge eller planlagt å gi hverandre dyre gaver, kan dette være prima. Jenter elsker å smykke seg, og vi får aldri nok! (ung.no, 2019b)

Teksten illustreres med en gutt og en jente gjemt bak en hjerteballong, med underteksten "Ta sjansen: Har du godt øye til noen og kjenner at hjertet slår fort når han eller hun er i nærheten? Vi har gode flørtetips til deg slik at dere kan bli bedre kjent". Hele oppslaget er med andre ord utformet som at Valentines-dagen kun er relevant for heterofile. Videre kan oppslaget sies å være svært stereotyp orientert i forhold til kjønnete interesser og hva det vil si å være jente og gutt i et forhold: Jenter skal la seg sjarmere, gutten skal si at han elsker henne. Gutter skal gi blomster, jenter skal ta imot. Jenter liker å pynte seg, og skal bli glad for smykker. Det lille forbeholdet om "i alle fall hvis kjæresten din er en jente" forsvinner i den så stereotypiske fortellingen om hvordan "sjarmering" gjøres, at man knapt tenker at dette kan være tenkt å inkludere skeive kjønnsorienteringer.

5.2 Bildebruk på ung.no

Bildebruken på ung.no bærer også preg av et bevisst forsøk på ikke å "kjønne" tema. I den grad mennesker er avbildet, fremstår valget av bilder med henholdsvis jenter og gutter på som balansert. Ett kjønn er for

eksempel konsekvent ikke utelukkende brukt til å illustrere én tematisk kategori med tekster. Nettsiden for temaet "Graviditet" er imidlertid hovedsakelig orientert mot jenter. Når vi klikker inn på denne nettsiden 15.02.2019 dukker 14 redaksjonelle tekster opp, med overskriftene "Gravid og usikker?", "Lurer du på om du er gravid?", "Fødsel - hva skjer egentlig?", "Gravid? Kontakt helsestasjon for ungdom!", "Alt om graviditeten", "Ta vare på fruktbarheten din", "Graviditetstest", "Kjæresten er gravid", "Kan eg ha blitt gravid? Vanlege spørsmål", "Svangerskapskontroll for deg som er gravid", "Skal jeg bli pappa – eller ikke?", "Abort", "Gravid - hva med skolen?" og "Du har rettigheter når du venter barn".

Av 15 illustrasjoner til tekstene om graviditet er 9 bilder av jenter/kvinner, 2 inneholder både partner og jente, og ett bilde viser kun 1 gutt. Teksten "Kjæresten er gravid" illustreres av en jente som leser av en graviditetstest, med portrettet av en alvorlig gutt klippet inn som en skygge bak henne (bilde 1). Teksten starter med vignetten "Graviditeten var ikke planlagt. Hva gjør du? Hvordan kan du støtte opp om henne og hvilke rettigheter har dere? Les helsesykepleiers svar". Teksten henvender seg klart til gutter, og fortsetter slik:

Når kjæresten din nå har blitt gravid angår jo også det deg i høyeste grad. Jeg går her ut ifra at det er du som er den som har gjort henne gravid og at dere har et stabilt og bra kjæresteforhold. Naturlig å reagere. I den situasjonen dere nå er, er det aller viktigste at dere støtter hverandre. Det kan være mange følelser som kommer både hos deg og hos kjæresten din, så det er nødvendig å gi hverandre tålmodighet og litt tid til de første sjokkreaksjonene. Man kan bli både fortvilet, sint, redd, anklagende, få lyst til å bare stikke fra alt, se for seg at livet nå endrer seg katastrofalt osv. i den første sjokkfasen. Det kan føles som en krise.
(ung.no, 2018a)

Teksten inneholder ingen åpning for at gutten også kan føle glede eller spenning over at kjæresten er gravid. For gutter skal uplanlagte graviditeter være "krise", "sjokk", "fortvilelse", "sinne", "redsel" og så videre.

Bilde 1. "Kjæresten er gravid"

Bilde 2. "Skal jeg bli pappa – eller ikke?"

Videre illustreres den redaksjonelle teksten med tittelen "Skal jeg bli pappa – eller ikke?" av en gutt med bustete hår som noe forvirret ser ut i luften, mens han tar seg til ansiktet (bilde 2). Denne relaterer seg også til graviditet som et sjokk, eller som vignetten starter: "Det kommer som et sjokk. Hun sier hun tror hun er gravid! Du vet at dere kanskje ikke var så nøye med å bruke prevensjon, eller du satset på at hun tok ansvaret for det – og nå sitter du altså der og vet ikke hva du skal gjøre eller tenke. Husk at det er hjelp å få!" (ung.no, 2018d). Teksten fortsetter med utgangspunkt i at gutten opplever graviditeten som hardt og vanskelig: "Det kan være tøft å få beskjeden om at du kanskje skal bli pappa. Det handler jo om en mulig stor endring i livet ditt som er fra nå og for alltid". Teksten fortsetter deretter med å opplyse gutter om at de "kan oppleve å bli satt på siden, og bare få minimalt med informasjon, selv om det angår dem i like stor grad som det angår jenta. Gutter kan også oppleve at jenter beholder barnet eller tar abort mot deres vilje. Kanskje opplever de også at en jente "bruker" graviditet som argument for å binde gutten til seg". Videre opplyses leseren med at man kommer lengst med å stille opp, både ved abort og fullført graviditet, og at man bør ta kontakt med helsestasjon eller Amatheia for å snakke om situasjonen. I det hele tatt fremstår det som svært uheldig for gutter om deres kvinnelige kjæreste blir uplanlagt gravid, og at gutten bør være forberedt på å bli lurt.

Nettsiden for temaet "Trening og idrett" inneholder færre bilder av ansikter, og en mye mer balansert fremstilling av henholdsvis kvinner/menn, jenter/gutter på bildene. Flere bilder fokuserer på for eksempel deler av kroppen som er i bevegelse eller treningsutstyret: føttene, bicepsen eller vektapparatet. Likevel er kroppene som vises, kulturelt stereotypisk vakre: Slanke og sterke. Går vi til nettsiden for temaet "Selvtillit og selvfølelse" kan vi imidlertid i den redaksjonelle teksten "Positivt selvbilde og kroppsbilde er #goal" lese om hvordan sosiale medier kan "bidra til å skape urealistiske forventninger hos mange". Teksten beskriver at "[r]espons i sosiale medier, i form av likes, hjerter og kommentarer, kan oppleves som et uttrykk for hva som er fint, bra, perfekt og vakkert, og det å ikke få respons kan oppleves negativt. På den måten kan det å bruke sosiale medier for å bygge et positivt selvbilde få negative konsekvenser":

I sosiale medier dyrkes store rumper, syltynne midjer, "thigh gaps", sixpacker og definerte armer [...] sosiale medier [kan] også bidra til at vi sammenlikner oss med andre og i mange tilfeller får urealistiske forventninger til oss selv. (ung.no, 2018c)

Teksten er illustrert med en veltrent kvinne i trenings-bh (bilde 3), hvor budskapet om den negative effekten av selvsikre rollemodeller i sosiale medier repeteres. En slik bildebruk spiller imidlertid selv på kjønnete forestillinger om kropp, og kan bidra til å naturalisere slike forestillinger ytterligere - særlig ettersom bildene som brukes på ung.no generelt fremstår som polerte. Med "polert" tenker vi på at inntrykket av bildenes innhold raskt summerer seg til en mengde av pen, ren, sminket, velstelt og vellykket ungdom - på tvers av hudfarge og kjønn (bilde 4) (men hovedsakelig hvit ungdom).

Bilde 3. "Positivt selvbilde og kroppsbilde er #goals"

Bilde 4. "Slik finner du informasjon om utdanning" (ung.no, 2019a)

Hvordan kjønn gis mening gjennom ung.no, kan dermed gjennom denne korte gjennomgangen indikeres å være trehodet: For det første fremstår kjønn i vår gjennomgang nærmest som et ikke-tema, gjennom den nesten konsekvente tilnærmingen til leser som "du". Hvordan kjønn gis mening for leser gjennom slike tekster, vil avhenge av hva leseren leser inn i dem: For noen kan disse redaksjonelle tekstene tenkes å virke avkrefte i forhold til kjønnsstereotyper eller kjønnede mønstre i de problemstillinger som behandles. For andre lesere kan slike tekster fungere som blanke ark, som de selv implisitt kjønner fra egen erfaringshorisont – utenfor ung.no. sin kontroll. For det andre løftes også mangfoldet av kjønnsorienteringer fram på nettsiden. Dette skjer særlig under temaene "Homofil", "Kjønnsidentitet" og Likestilling/Diskriminering. For det tredje fremstår kjønn tidvis som stereotypisk og heteronormativt behandlet, i samvirke med kulturelle idealer for kjønnsroller, kropp og utseende.

6 Spørsmål og svar i ung.no som kvalitative data

Som en innledning til kapitlene som diskuterer utvalget av spørsmål (og svar) analysert i denne delrapporten, vil vi kort drøfte materialet som data i et kvalitativt design. Dette prosjektet har hatt en unik tilgang til nettsidens spørsmål og svar, og har gjort innledende erfaringer om datamaterialets egenskaper. I det følgende betegner vi vedkommende som sender inn spørsmål til nettsiden ung.no som "bruker". Hva slags datamateriale representerer spørsmålene brukerne har sendt inn og svarene de har fått i en kvalitativ metoderamme?

Kvalitativ forskning på internett har typiske utfordringer, og det er særlig fraværet av ansikt til ansikt-kommunikasjon og nonverbale elementer som trekkes fram i metodelitteraturen (Larsen, 2012). Dette forholdet har i vårt datamateriale en dobbel betydning: Fraværet påvirker hvordan man håndterer spørsmål og svar i ung.no som data. Samtidig er dette en utfordring som allerede er håndtert i data gjennom fagpersonalets samme møte med utfordring i sine svar-praksiser, og som dermed har påvirket data allerede én gang før forskeren får tilgang på dem.

Ved første observasjon fremstår spørsmålene som svært varierte i tema, problemstillinger og innramming. Det samme gjelder formålene med spørsmålene som stilles. Noen spørsmål fremstår som at de er sendt inn for underholdning, heller enn at de representerer reelle informasjonsbehov. Et annet formål kan være å teste tjenesten; om man får svar når man sender inn spørsmål - og om tjenesten svarer uansett hva man stiller spørsmål om, og hvordan man stiller dem. På den andre enden av skalaen finner vi spørsmål som krever veiledning, informasjon og støtte om større psykiske, sosiale og kroppslige utfordringer.

Videre varierer spørsmålenes informasjonstetthet, særlig hva opplysninger om problemstilling og bruker angår. Noen spørsmål avgir mye informasjon om bruker. Andre fremstår nærmest kontekstløse og tomme for informasjon, utover hva som direkte fremgår av spørsmålet. Ved en del spørsmål fremstår det meningsfylt å lese "mellom linjene", noe ung.no. sitt fagpersonale instrueres til å gjøre (se vedlegg A).

Spørsmålene fremstår med andre ord som at de representerer en kaskade av forskjeller, men, som vi kommer tilbake til i vår dybdegjennomgang, så kan data likevel sies å være forholdsvis enkelt mønstret. Det som gjør datamaterialet fra ung.no. helt spesielt og unikt, er materialets produksjonskontekst: Data er formulert fra *grasrota*, hvor ungdom befinner seg; fra deres hverdag og forståelsesrom, hvor egne bekymringer, tanker, opplevelser, ønsker og drømmer formuleres og oppstår - i samspill med de samfunnsmessige institusjoner de er tilknyttet. Samtidig inngår ung.no i en forholdsvis skjult ungdomspraksis. Hvordan den enkelte bruker nettsiden er ikke synlig for andre, såfremt de ikke snakker om bruken eller bruker nettsiden i fellesskap.

Datamaterialet har både begrensninger og muligheter, for eksempel med hensyn til generalisering, og vi går i det følgende kort gjennom hovedpunkter i disse. Etersom ung.no ikke kontrollerer for unike brukere av tjenesten, så kan i teorien kan nettstedet og spørretjenesten domineres av et mindre antall hyppige brukere. En slik digital informasjons- og veiledningsside kan dessuten fremstå for ungdom som bedre egnet for å besvare spørsmål innenfor utvalgte tema, heller enn å være en generell, altomfattende side. Videre kan datamaterialet ikke kontrolleres for mer eller mindre "juks". Av og til sender ungdom mest sannsynlig inn fiktive spørsmål, de kan beskrive sin hverdag som annerledes enn det den "egentlig" er (for eksempel for å anonymisere eget innlegg), eller de kan oppgi direkte feilaktige opplysninger i sine spørsmål. En bruker poengterer i sitt spørsmål, som ikke inneholder personidentifiserbar informasjon, at vedkommende "*ikke vil at dette skal bli "postet" på ung.no sine nettsider, slik at andre kan lese spørsmålene mine*". Dette kan tolkes dithen at vedkommende ikke har tillit til at spørsmålet likevel ikke kan knyttes til person. En annen tolkning er at vedkommende ønsker at spørsmålet kun behandles av fagpersonalet, og ikke brukes til allmenn informasjonsspredning på nett.

I gjennomgangen av datamaterialet dukket flere spørsmål opp som vi antar er "tulle-spørsmål", men som likevel besvares likeverdig av ung.no. Hva et "tulle-spørsmål" er og ikke er, er imidlertid ikke entydig. Fagpersonalet som besvarer brukerne i ung.no., er som presisert instruert til å "lese mellom linjene" i spørsmålene. Basert på deres mengde-trening med å svare på spørsmål kan de antagelig dra mer informasjon ut fra spørsmål enn hva andre lesere kan. Spørsmål som fremstår som useriøse, kan dessuten likevel ha mening for bruker – og til og med være kamuflert seriøse. Slik sett er fagpersonellens "benefit of doubt"-strategi for dialogen med brukerne svært rasjonell; det handler om å ta ungdom på alvor. Samtidig synes ikke denne strategien å utløse grundige svar ved alle spørsmål som ikke fremstår som umiddelbart oppriktige:

Spørsmål: *Hei. Hva skjer hvis jeg blir en navenser? Får man egen jakke da? Fordi mamma vil ikke kjøpe en til meg. Og jeg begynner å bli litt redd for tenk hvis jeg ikke får jakke i fra kommunen og jeg fryser i hjel? Hva skjer da? Håper å svar så fort som mulig for det begynner å bli veldig kaldt uten jakke..... suss og klem fra frustrert intetkjønn*

Svar: *Hei. Redd jeg ikke skjønnte helt hva du sikter til her. Navenser? Skjønner at du mangler jakke. Er du under 18 år, er foreldrene dine pliktige til å holde deg med klær. Du må snakke med dem dersom du mener du ikke har jakke som er varm nok. Du får skrive litt mer om situasjonen din i et nytt spørsmål til oss, så skal vi gi deg gode og mer konkrete råd til deg. Hilsen redaksjonen, ung.no.*

Når vi sorterer dette spørsmålet som mulig opp-konstruert, så er det fordi spørsmåletts innhold er tydelig satt på spissen. Det spiller både på de sosiale kategoriene "naver" og "intetkjønn", og problemet med frysing på grunn av "naving" fremstår naivt. Om spørsmål er "riktige" eller "sanne" eller ikke, er imidlertid ikke det viktigste kriteriet for hvorvidt data er interessante. I forhold til "juks" eller "justering av virkeligheten" så er det et fellestrekk ved all samfunnsvitenskapelig empirisk forskning at forsker aldri kan vite for sikkert om informanter lyver eller fabrikerer sine fortellinger. Vi kan nærmest si at det er den enkelte informants *rett* til å være den eneste som har tilgang til sannheten om sine erfaringer. Kanskje erfarer ikke engang informanten at sannheten om sannheten noen gang kan beskrives helt og fullt, eller at den endrer seg over tid og sted.

Troverdigheten i spørsmålsmaterialet brukt som data representerer svekkes med andre ord ikke ved vissheten om at spørsmålene ikke nødvendigvis fungerer som en 1:1-tunnel til ungdommens liv og virke. Heller avhenger troverdigheten av hvordan data brukes. Det kan være mer interessant å bruke materialet tilpasset denne erkjennelsen. Vi kan til og med snu forholdet på hodet og si at dette beriker datamaterialet: At det finnes mange sjargonger for spørsmål og ulike formål med å opprette dialog med ung.no kan signalisere at nettsiden oppleves som fleksibel å bruke. Kanskje tilsier det også at ungdom raskt domestiserer tjenesten etter egne behov.

Videre legger den digitale kommunikasjonsformen som ung.no. representerer, føringer for datas egenskaper. Vi har omtalt kommunikasjonen mellom bruker og nettsidens fagpersonale som en *dialog*. En dialog forstås gjerne som en samtale mellom to eller flere personer, eller en løpende kontakt mellom parter. Representerer hvert spørsmål-svar da en dialog, når bruker ikke kan respondere direkte tilbake til den som svarer?

Vi har operert med en utvidet forståelse av «dialog», hvor det sosiale samspillet som spørsmål-svar-kontakten genererer også regnes inn. Ung.no håndteres da ikke bare som en digital informasjonstjeneste på nett, men som en samfunnsarena – som ungdom beveger seg innenfor, kommuniserer med, og speiles av. Ung.no fasiliterer et unikt digitalt samspill mellom ungdom og fagpersonalet, som potensielt går langt

utenfor det enkelte spørsmål og svar. Det er veiledning av personlige problem på avstand. Dette innebærer at problemet som bruker melder inn i sitt spørsmål «de-lokaliseres». Deretter «re-lokaliserer» (Tjora, 2011) fagpersonalet problemet innenfor rammen som de befinner seg i. Når bruker så leser svaret på sitt spørsmål, knytter vedkommende dette igjen til sitt problem slik dette er lokalisert for vedkommende. I denne oversettelsen kan det skje meningsforskyvinger. Videre er *effekten* av det enkelte svar for den enkelte ungdom på de valg og erkjennelser vedkommende står overfor, uforutsigbar. Den kan gå fra å være totalt overveldende til null. Uansett er også effekten en respons tilbake, om enn den hovedsakelig ikke kommuniseres tilbake til ung.no direkte.

Vi vil avrunde med et siste poeng om *terskelen* for å bruke ung.no blant ungdom, slik denne uttrykkes i data. Terskelen sier nemlig også noe om hva data *er*: Alvorlige, indre bekjennelser eller «small-talk», eller begge deler. Dette har betydning for den etiske vurderingen av hva data kan brukes til. For noen brukere fremstår terskelen som svært høy, når de i tillegg, som nevnt, ber fagpersonalet om ikke å publisere spørsmålet på nett. For mange brukere fremstår terskelen derimot som meget lav:

Spørsmål: *Hei. Skal skrive masteroppgaven nå på UiA, er det slik at jeg kan bruke hvilken som helst kildeformat, eller styrer skolen dette?*

Svar: *Hei. Dette må du nesten ta opp med UiA. Du har sikkert en veileder du kan forhøre deg med der. Hilsen redaksjonen, ung.no.*

I lys av dette eksempelet fremstår ung.no som et praktisert digitalt lavterskel-tilbud. Tolkningen kan nyanseres, ved å påpeke at eksempelet alternativt uttrykker at det å ta kontakt med veileder ved universitetet oppleves som et høyterskel-tilbud – og at det er kontrasten mellom disse som gjør at spørsmålet formuleres som så. En annen variant av samspill med spørsmålstjenesten i ung.no som kompliserer inntrykket av nett-tjenesten som en lavterskeltjeneste, er "spør for en venn"-spørsmålene. Her ser man nærmest for seg hvordan bruker formulerer spørsmålet med denne vennen hengende over skulderen:

Spørsmål: *En god venn av meg sliter med matte. Hun stryker mest sannsynlig på vitnemålet, men kom opp i eksamen i matte. Likevel gikk det veldig dårlig for henne og det er fare for at hun stryker på eksamen og. Hva skal hun gjøre for å komme inn på vg2? Hva ville dere rådet hun å gjøre i et slikt tilfelle og er det noe håp for at hun kommer inn 2.? Hun er ganske flink i resten av fagene, men det er bare det at hun sliter med matte*

Annet, 20

«Spør for en venn»-spørsmålene formidler ikke som noen regel mer kompliserte utfordringer i ungdommens hverdag enn spørsmål direkte innsendt av brukere selv. I noen tilfeller kan dette selvsagt handle om at denne vennen ikke har tilgang til internett, for eksempel, eller at hen ikke nødvendigvis er enig i at hen skal stille spørsmålet sitt til nettsiden, men at det er greit når andre utfører spørsmålsstillingen.

Den følgende gjennomgangen baserer seg på en empirisk analyse av sentrale *tema* i utvalgene jenter, gutter og "annet" 13-16 år og 17-20 år, for henholdsvis kategoriene 'Kropp, helse og identitet', 'Skole, utdanning og jobb' og 'Venner, forelskelse og fritid' (Kapittel 7–10). Formålet med denne gjennomgangen er å gi et bilde som både går i dybden og bredden over de utfordringer, problemstillinger, vanskeligheter og valg som ungdom stiller spørsmål om innenfor disse kategoriene.

Ettersom gjennomgangen både går i dybden og bredden, så sveiper den over en rekke relevante problemstillinger som behandles i foreliggende forskning om ungdom, kjønn, skole, utdanning, arbeid og så

videre. Vi har valgt å inkludere et empirisk mangfold av tema i gjennomgangen heller enn å prioritere å relatere analysen til forskningen på disse ulike feltene. Gjennomgangen legger så grunnlaget for videre diskusjon av problemstillingene om hvordan kjønn gis mening på ung.no. og tematiseres i dialogen mellom tjenestens brukere og fagpersonene som svarer ungdommen, og hva som kan være mulige årsaker til de identifiserte forskjellene.

7 Hva stiller ungdom spørsmål om: Tematisk oversikt

Dette kapittelet gir en oversikt over hvilke tema og deltema ungdommene har stilt spørsmål om i de til sammen 18 spørsmålsutvalgene i våre analyser.

Tabell 7.1: Mest frekvente deltema innen hver hovedkategori, pr. kjønn og aldersgruppe

ÅR	KATEGORI	KJØNN		
		GUTT	JENTE	ANNET
13-16	Kropp, helse og identitet	<ul style="list-style-type: none"> - Penis - Psykisk helse - Sex - Trening 	<ul style="list-style-type: none"> - Vekt, mat og spising - Psykisk helse - Pubertet - Sex 	<ul style="list-style-type: none"> - Kjønnsideidentitet - Psykisk helse - Sex
	Skole, utdanning og jobb	<ul style="list-style-type: none"> - Regler på skolen - Skolelei og demotivert - Fremtidsplaner 	<ul style="list-style-type: none"> - Skolehverdagen - Fremtidsplaner 	<ul style="list-style-type: none"> - Urettferdige lærere - Fremtidsplaner
	Venner, forelskelse og fritid	<ul style="list-style-type: none"> - Øvelseskjøring og kjøretøy - Forelskelse - Kjærester - Krangler med sure foreldre - Venner 	<ul style="list-style-type: none"> - Venner - Forelskelse - Kjærester - Krangler med strenge og sure foreldre 	<ul style="list-style-type: none"> - Venner - Forelskelse - Foreldre - Øvelseskjøring og kjøretøy
17-20	Kropp, helse og identitet	<ul style="list-style-type: none"> - Sex - Psykisk helse - Penis - Kjønnssykdommer - Fysiske helseplager 	<ul style="list-style-type: none"> - Prevensjon - Underlivsplager og kjønnssykdommer - Psykisk helse - Sex 	<ul style="list-style-type: none"> - Psykisk helse - Sex - Kjønnsideidentitet
	Skole, utdanning og jobb	<ul style="list-style-type: none"> - Ønsker for fremtiden - Rettigheter som arbeidstaker 	<ul style="list-style-type: none"> - Ønsker for fremtidig utdanning- og yrkesvalg - Problem knyttet til arbeidssituasjon 	<ul style="list-style-type: none"> - Ønsker for fremtidig yrkes- og utdanningsvalg - Karakterer - Fravær
	Venner, forelskelse og fritid	<ul style="list-style-type: none"> - Lover og lovbrudd i trafikken - Forelskelse - Kjæreste - Foreldre 	<ul style="list-style-type: none"> - Forelskelse og følelser - Kjærester - Venner - Foreldre/ Familie 	<ul style="list-style-type: none"> - Foreldre - Lover og lovbrudd i trafikken - Forelskelse og følelser - Kjærester og sex

7.1 Tema i kategorien 'Kropp, helse og identitet'

Spørsmål/ innlegg/ tekster i kategorien 'Kropp, helse og identitet' handler hovedsakelig om brukers forhold til og tanker om seg selv: Brukeren egne tanker, følelser, bekymringer, plager og lidelser.

Gjennomgangsspørsmål er: "er dette normalt", "hva gjør jeg", "er dette farlig", "hvorfor har jeg disse følelsene", "hva er det som skjer med meg", "hvordan kan det bli bedre", "har jeg denne tilstanden", og "hva kan jeg si til foreldrene mine?". Mange gjennomgangsspørsmål er med andre ord normativt orientert, i den forstand at bruker ønsker tilbakemelding om for eksempel grensesetting eller hvordan erfaringer skal forstås sosialt.

På tvers av kjønn og alder er det temaet psykiske plager som er det mest frekvente i kategorien 'Kropp, helse og identitet'. Av et utvalg på til sammen 360 spørsmål handlet 75 om psykiske plager. Temaet er jevnt

fordelt mellom kjønn-/ aldergruppene, med en overvekt blant de som har haket av for kjønnskategorien "annet" både blant de yngste og de eldste ungdommene. I større studier med representative utvalg avdekkes det at flere jenter enn gutter sliter med psykiske plager (Reneflot et al., 2018).

I alle gruppene skriver ungdommene om et stort spekter av problemer, mange beskriver svært alvorlige bekymringer og lidelser, og mange har slitt over lang tid – mens andre forteller om for eksempel selvskadning og selvmordstanker som har kommet relativt akutt. Det er også en stor andel av ungdommene som ikke har snakket med noen andre om at de sliter psykisk, ikke en gang med foreldrene sine. Det er flere årsaker til dette, bl.a. at det er vanskelig å formulere seg eller finne ord for å beskrive hvordan de har det, eller at de er redde for at foreldrene kommer til enten å overreagere eller å ikke bry seg.

Temaet sex er også hyppig representert på tvers av gruppene, med 67 spørsmål til sammen av utvalget på 360 spørsmål. Det er guttene og kjønnskategorien "annet" som har stilt de fleste av disse – 54 spørsmål. Spørsmålene om sex handler om ulike tema (flest om onani, bekymring for graviditet, seksuelle fantasier, tanker og bekymringer før og etter sex og nysgjerrighet på egen og andres kropp), og brukes til ulike formål. En spørsmålstype som går igjen på tvers av kjønn og alder er varianter av spørsmålene "Er dette normalt?", "Er det noe feil med meg?", eller "Er dette farlig?". Ungdommene stiller slike spørsmål om for eksempel onani, hva/ hvem de tenner på, og om følelser de får før/ etter sex.

Det er også en del spørsmål om egen fysisk helse, fysiske skader/ sykdommer eller bekymringer knyttet til dette (ikke inkludert spørsmålene om sex). Disse har ulikt innhold i de ulike gruppene. Blant de yngste jentene handler de fleste spørsmål om vekt, mat og spising, og et ønske om å gå opp eller ned i vekt. Dette temaet er langt sjeldnere representert i de andre gruppene: tre spørsmål blant de eldste jentene, tre spørsmål fra de yngste guttene og fem spørsmål blant de eldste guttene (inkludert to spørsmål om spiseforstyrrelser) handler om vekt, mat og/ eller spising.

Blant de yngste jentene finner vi også flere spørsmål om typiske pubertetstema som bryster, mens, kviser og svette (til sammen 12 spørsmål). Blant de yngste guttene er det få pubertetsspørsmål som ikke handler om penis (fire spørsmål, inkludert to om barbering/ intimbarbering). Bare to av spørsmålene i utvalget fra de yngste jentene handler om kjønnsorgan/underliv, mens blant guttene – både de yngste og de eldste – er det spørsmål om penis som er mest frekvent innen fysisk helse og kropp. I tillegg er kjønnsykdommer og underlivsplager hyppige tema blant de eldste guttene og jentene.

Blant de eldste jentene er det hyppigste temaet prevensjon, hovedsakelig p-piller og p-stav og deres virkning og bivirkninger. Prevensjon er sjelden et tema i spørsmål fra guttene og i "annet"-kategorien.

Blant de eldste innskriverne er det svært mange som stiller spørsmål som direkte eller indirekte viser at de har vært i kontakt med helsevesen eller fagpersoner før de kontakter ung.no. Dette er ikke tilfelle blant de yngste innskriverne. For eksempel må alle jentene som går på p-piller eller p-stav, ha vært enten hos lege, på helsestasjon for ungdom eller hos helsesøster. Det samme gjelder de som har vært eller er i behandling for kjønnsykdommer (uavhengig av kjønn), og de som er gravide.

7.2 Tema i kategorien 'Skole, utdanning og jobb'

Det er hovedsakelig tre deltema/ typer spørsmål i utvalgene i kategorien 'Skole, utdanning og jobb'.

Ungdommenes negative følelser eller opplevelser knyttet til skole, fag, lekser, lærere – eller jobb dersom de har det. Disse spørsmålene har fellestrekk med spørsmålene om psykisk helse i kategorien 'Kropp, helse og identitet'. Det er flere ungdommer i aldersgruppen 13-16 år som skriver om at de sliter med seg selv og skolen. De stiller ikke alltid et konkret spørsmål, men skriver innlegg av typen: "hjelp meg", "jeg sliter", "jeg er dårlig", "jeg er redd", "alt er vanskelig". Bekymringene til ungdommene i den eldste aldersgruppen er derimot oftere relatert til konkrete forhold som karakterer, stryk og fravær.

Den andre deltemaet er konkrete spørsmål om skole, jobb og videre utdanning, og slike er det mange av på tvers av kjønn og alder. Spørsmålstypene er oftest:

- 1) "Hva skjer hvis (jeg stryker/ har mye fravær/ dropper et fag/ flytter/ kommer dårlig overens med sjefen?)", eller
- 2) "Hvilke valg skal jeg ta (for å komme meg videre/ komme dit jeg vil/ gjøre ting riktig)?, inkludert "hvordan skal jeg overkomme barrierene som står i veien for meg (dårlige karakterer, dårlig helse, dårlig råd, usikkerhet)?"

Spørsmålstype 2 er i større grad preget av informasjonsinnhenting enn type 1. Dvs. at brukerne stiller spørsmål som kan besvares med konkrete svar: "hvilken utdanning må jeg ta for å bli [yrke]", "kan jeg bytte fra [linje] til [linje]?", "hvordan kommer jeg inn på denne utdanningen", "kan jeg få støtte fra Lånekassen" – og ikke minst "teller dette som fravær".

Det tredje store deltemaet er rettigheter, med spørsmål om alt fra "har læreren lov til dette" (fra en ungdomsskoleelev), til "har jeg rett på reisestipend?" (fra en student). Det er litt færre jenter enn gutter som stiller denne typen spørsmål.

En forskjell mellom de yngste og de eldste ungdommene som stiller spørsmål i kategorien 'Skole, utdanning og jobb' er at andelen spørsmål om å være i jobb er større blant de eldste – noe som ikke er overraskende ettersom mange av de eldste brukerne er over 18 år; de jobber ved siden av studiene, er lærlinger, eller er i helt vanlig jobb. Det er flest gutter som skriver at de har jobb og stiller spørsmål om dette.

7.3 Tema i kategorien 'Venner, forelskelse og fritid'

Spørsmålene i denne kategorien handler i hovedsak om relasjoner, og hvordan man skal forstå egne og andres handlinger og reaksjoner: Venner, de man er forelsket i, kjæresten og foreldre. Til sammen i kategorien er det 54 spørsmål om venner. Guttene i utvalget stiller færre spørsmål om venner (jenter til sammen 27; gutter til sammen 7). De fleste venne-spørsmålene er stilt av gruppene Jenter 13–16 og Annet 13–16 (18 spørsmål fra hver gruppe). Ungdommene i disse to kategoriene skriver lange innlegg om at vennekonstellasjoner har endret seg, eller at venners oppførsel har endret seg, og om hvordan dette har såret dem. For mange har det ført til at de føler seg utenfor eller ensom. Det er vanskelig å etablere nye vennskap. Andelen spørsmål eller innlegg om venner er lavere i utvalget av spørsmål fra de eldste jentene, og temaet er nesten fraværende i utvalgene av spørsmål fra Gutter og Annet 17–20 år.

Det deltemaet som er mest frekvent, og som også er jevnt representert i alle kjønns- og alderskategoriene, er forelskelse og andre følelser relatert til forelskelse. Slike tema finner vi i 81 spørsmål av det totale utvalget på 360 spørsmål. Flest av disse spørsmålene er stilt av jenter i aldersgruppen 17–20 år, fulgt av kategorien Annet 13–16 år og Gutter 13–16 år. Begge kjønn og begge aldersgrupper stiller samme typer spørsmål om forelskelse og følelser: 1) Varianter over "Liker hen meg?" / "Er hen forelsket i meg?", inkludert "Hva betyr det hen gjør eller sier?", 2) "Hvordan skal jeg ta kontakt med hen jeg liker?" / "Hva er neste steg?", 3) "Hvordan skal jeg reagere på mine egne følelser?", inkludert usikkerhet forårsaket av at følelser endrer seg så raskt at man ikke vet hvem eller hva man liker best lenger.

I det totale utvalget av spørsmål er det 58 som handler om foreldre. Temaet er jevnt representert blant de yngste innskriverne, mens det er færre spørsmål om foreldre blant de eldste guttene og jentene. Derimot er 'foreldre' det aller mest frekvente temaet i kjønnskategorien Annet i aldersgruppen 17–20. Mange av innleggene handler om krangler og sure, sinte eller urettferdige foreldre, men det er også noen med alvorligere tema som mishandling og trusler – og det er mest av de alvorligste temaene blant ungdommene som har definert seg i kjønnskategorien "annet".

Det er mange ungdommer som stiller spørsmål til ung.no om trafikk, kjøretøy, førerkort, øvelseskjøring, regler og lovbrudd – til sammen 53 spørsmål i det totale utvalget. Ingen av disse er skrevet av de yngste jentene. Blant guttene er dette derimot det mest frekvente temaet – i begge aldersgrupper. I aldersgruppen 17–20 år utgjør dette temaet over 1/3 av spørsmålene i utvalget. Når så godt som ingen av jentene i utvalget i det hele tatt adresserer denne tematikken, kan vi si at guttene i utvalget skriver seg inn i kjønnsstereotypien "gutter leker med biler".

Innholdet i trafikkspørsmålene utvikler seg fra de yngste til de eldste: Blant de yngste er det bare én gutt som henviser til at han selv har begått et lovbrudd (å kjøre moped på en parkeringsplass uten førerkort og hjelm), mens blant de eldste guttene og de eldste i annet-kategorien er det mange som skriver at de selv har begått lovbrudd. Noen lurte på hva som er konsekvensen av den handlingen de begått, mens andre har fått straff og spør om hva som kommer til å skje videre. Overvekten av spørsmål om lovbrudd fra gutter gjør at de (i utvalget) kan sies å bekrefte at risikoatferd og aggressiv kjøring er stereotypisk maskulint (Braly, Parent, & DeLucia, 2017).

Til sammen 49 ungdommer i utvalget skriver at de har kjæreste, flest av disse er i aldersgruppen 17-20 år (31 av spørsmålene). De yngste har ikke så tette eller intense kjæresteforhold som de eldste; de har ikke vært sammen med kjæresten sin så lenge, de har kanskje bare kontakt via sosiale media, og de vet ikke helt hvordan man skal være sammen når man er kjærester – hvordan de skal snakke sammen, hvordan de skal kysse, om de skal holde hender, eller hvordan de skal slå opp etter to måneder.

De eldste jentene og de eldste guttene har i utvalgene våre skrevet like mange spørsmål om kjærester (12 hver). De har mer etablerte kjæresteforhold enn de yngste, og har vært sammen med kjæresten sin lenger – på godt og vondt. At følelsene har endret seg er et tema i mange av kjærestespørsmålene – for eksempel at "gnisten" er borte, sjalusi, eller nye følelser for en annen person. I tillegg handler noen spørsmål om det innskriveren synes er negative egenskaper ved kjæresten: dårlig humør, for tett knyttet til familien, for kontrollerende. Guttene legger ofte til hvor fint de har det sammen med kjæresten, og de bruker variert språk og sterke følelsesuttrykk. Vi kan si at guttene i utvalget bidrar til å bryte ned sosialt kjønnete forventningene om at gutter ikke kan å snakke om følelser – de kan i hvert fall *skrive* om følelser i en anonym spørre-tjeneste.

8 Kropp, helse og identitet

Kategorisering og tematisering av spørsmålene er utfordrende. Selv om vi har gruppert spørsmålene i tema, er grenseoppgangene mellom de ulike tema ofte uklare. Spørsmål vi har gruppert som psykisk helse, kan tenkes å være relatert til puberteten og en kropp i endring. Puberteten er mer enn pupper, mens og penis, det er også strukturelle endringer i hjernen - som kan føre til at unge blir forvirret over egne tanker og endringer i disse. Mange spørsmål gruppert som fysisk helse har sterke elementer av psykisk helse i seg. På samme måte er grenseoppgangen mellom fysisk helse og sex som tema ofte vanskelig. Vi har likevel valgt å gruppere spørsmålene etter tema.

Selv med et relativt lite utvalg av 60 spørsmål pr kjønn og aldersgruppe er det stor heterogenitet i de analyserte spørsmålene. I kategorien 'Kropp, helse og identitet', er det likevel et hovedtema som går igjen i alle seks gruppene; psykisk helse. Et annet hovedtema for alle de eldste samt de yngste jentene er sex. Uavhengig av alder spør guttene mye om penis. Yngre jenter spør mye om vekt, mat og spising og om puberteten (bryster og mens), mens eldre jenter er opptatt av prevensjon og ulike underlivsplager (ikke begrenset til kjønnsykdommer). Blant de som haker av for kjønnskategorien "annet" ved innsending av spørsmål, er kjønnsidentitet et hovedtema. Dette er noe som i liten grad opptar de som haker av for "gutt" eller "jente".

8.1 Psykisk helse

Til sammen 75 av spørsmålene (n=360) omhandler ulike psykiske plager eller problemer. Frekvensen var noe høyere i kjønnskategorien "annet". Underemnene er sammensatte, og spørsmålene i utvalget adresserte ulike psykiske utfordringer, enten diagnoser som tvangslidelser, psykose, depresjon, angst, selvmordstanker og/ eller spiseforstyrrelser eller negative følelser som nedstemthet, redsel, dårlig selvtillit og sinne. En stor andel av brukerne søker mer kunnskap, eller validering av kunnskap de alt har. Mens en del oppgir at de ikke vil snakke med helsepersonell, er det andre som søker rettledning i hvordan kontakte helsevesenet. Mange bruker ung.no som et sted å fortelle første gang.

Kompleksitet: Svært mange ulike psykiske plager

Psykisk helse var det største deltemaet i kategorien 'Kropp, helse og identitet' på tvers av kjønn og alder. Vi identifiserte likevel store variasjoner i hvilke typer bekymringer og plager ungdommene har. Mange spørsmål handler om svært alvorlige tema, som selvmordstanker og selvskading. I våre utvalg av spørsmål er selvmordstanker oftest adressert i utvalget spørsmål fra jenter i aldersgruppen 13–16 år, her illustrert med en bruker som er bare 12 år, og dermed egentlig for ung for målgruppen til ung.no:

Unnskyld for at jeg skriver når det er stengt men jeg trenger virkelig hjelp! (Jeg er 12 blir 13 snart) Jeg har vært på en psykiatrisk avdeling fra februar til mai, når jeg slutta så jeg at jeg hadde planer om å drepe meg selv (som var sant) når vi prata om det etter på så sa jeg at det ikke var sant og de trodde på det. Nå er det som om mamma og pappa har glemt at jeg sliter, Jeg er virkelig nære på å ta livet av meg selv jeg tenker på det hele tiden. Jeg kunne ønske jeg hadde en god grunn til å ville ta selvmord som at jeg blir mobbet eller har blitt voldtatt eller noe men det har jeg ikke. Jeg aner ikke hvorfor jeg vil ta selvmord jeg bare ser ikke meningen med og leve! Jeg skulle gjerne forklart mer men har ikke plass til å skrive så mye mer. Vet dere om et sted jeg kan ringe eller en nettside jeg kan prate med noen som ikke koster penger og sånn at mamma og pappa ikke kan se at jeg har kontakta noen?det er så mange ting jeg ikke har gjort ennå som jeg vil men jeg kan ikke leve mer

Jente, 13

Blant disse yngste jentene med selvmordstanker er det noen som ikke har snakket med andre om tankene sine i det hele tatt – ikke en gang foreldrene. Andre har snakket med både foreldre og helsepersonell, men viser fortsatt behov for å snakke, eller for at noen skal lese/ høre hva de har å fortelle. De har ikke fått den støtten de ønsker seg fra foreldrene, eller de har opplevd at helsevesenet ikke har vært til hjelp for dem. Selv om de har uttalte selvmordstanker, så står det mer eller mindre eksplisitt i de fleste innleggene at jentene ønsker seg hjelp til å stoppe selvmordstankene sine, for eksempel nettopp ved å snakke med noen andre, som illustrert både i spørsmålet ovenfor, og i det følgende:

Hei, jeg er en jente på 13 år som ofte får selvmordstanker. Hvordan kan jeg bli kvitt dem? Eg har ikke lyst og snakke med mamma og pappa om dette og helst ingen andre heller, men jeg føler at jeg er nødt til det. Hvordan kan det bli bedre og hvordan kan jeg slutte?

Jente, 13

Noen av brukerne (på tvers av kjønn og alder) har fått diagnoser etter å ha vært i kontakt med hjelpeapparat/ helsepersonell: ADHD, angst, depresjon, tvangslidelser. Det er også mange som skriver at de har angst og/ eller depresjon uten at de sier noe om ev. kontakt med helsevesen, eller de skriver at de tror de har disse diagnosene – bl.a. basert på egen informasjonssøking eller tester på nettet:

Hei. Jeg har nå følt meg annerledes etter jeg begynte i 9.klasse. Jeg er ikke like glad og hyper som jeg var før. Jeg sliter med søvn, spising, sosialisering og generelt alt som krever en del konsentrasjon. Siden jeg begynte på ungdomskolen har jeg sluttet og gå ut med venner av en eller annen grunn. Jeg klarer ikke å ta valg. Jeg føler at de kommer til å ha det mye morsommere uten meg. Jeg føler meg verdiløs og hjelpeløs. Jeg har søkt opp symptomer på depresjon før. Alle passet med hvordan jeg har det til daglig. Har prøvd å få kontakt med lærer/helsesøster. Har nevnt det til mamma før men hun gjorde aldri noe mer med det. Hva syns dere jeg skal gjøre? Har jeg depresjon?

Gutt, 14

Ungdommene beskriver også en rekke plager og bekymringer, på tvers av kjønn og alder: Dårlig selvtillit, stress, spiseforstyrrelser, søvnproblemer og mareritt, hypokondri, sosiale problemer, sinne, ensomhet og hallusinasjoner. For noen er det ikke så enkelt å sette slike konkrete benevnelser på plagene sine, men de får likevel fram bekymringer og følelser i spørsmålene sine gjennom å forklare hvordan noe ikke stemmer: De er lei av alt, føler seg triste og nedstemt, eller at de ikke strekker til; de gråter mye, eller er sinte og irritert på alt:

Jeg er veldig redd for at noe kan være veldig galt med meg for tiden. Jeg går konstant og har en magefølelse på at noe er galt, jeg er mistenksom, nervøs(enkelte ganger er jeg så nervøs at jeg føler jeg må spy) føler meg fjern og føler kroppen er på autopilot. Jeg indbiler meg en god del uforklarlige ting, f.eks jeg tenker at kjæresten min og hans eks(som er bestevenner) avtaler hvordan de skal spille med følelsene mine,(Føler at de planlegger et komplott eller noe) Og jeg er sikker på at ingen av de ville gjort noe for og skade meg på noen måte. Men har følelsen av det. enda ett eksempel er at jeg hadde mistet en saks og trodde katten min hadde gjemt den. Og jeg mistenker alltid alle for og lyve til meg, og jeg føler jeg ikke stoler på noen. Jeg er egentlig en jente som liker og snakke om hvordan jeg har det og har somregel ingen hemmeligheter, men nå føler jeg at ingen kan få vite noe. Jeg skjønner veldi godt at noe er galt, og jeg skjønner ikke hvorfor det er sånn.hva kan det være?

Jente, 17

I det siste har jeg grinet veldig veldig mye, og jeg vet ikke hvorfor? Det er egentlig ingen grunn til at jeg griner, men jeg føler meg veldig trist. Jeg ble sikkert urolig i timen da læreren sa vi skulle ha en individuell presentasjon, som jeg sliter veldig med og begynte å grine og skjelve sikkert. Det er veldig vanskelig å snakke med noen om det og jeg vet ikke hva jeg skal gjøre.

Annet, 14

Tenkt mye – ikke snakket mye

Det er gjennomgående for spørsmålene/ innleggene om psykisk helse at de er lange, og at de ofte inneholder detaljerte beskrivelser av følelser og tanker. Beskrivelsene er også nokså forskjellige, noe som gir inntrykk av at måten ungdommene skriver om problemene sine på, ikke er "tillært", men heller basert på at de selv har tenkt mye og kommet fram til grundige, nyanserte forklaringer på problemene sine. Dette ser vi for eksempel i innlegget nedenfor, fra en jente som bruker tid på å beskrive forløpet sitt over flere år, og inkluderer både skole og kontakt med helsevesen, og i tillegg tar i bruk metaforer som "hjernen min er helt tett" og "det var en tåke oppi hodet" for å forklare hvordan hun har det. Hun stiller ikke et konkret spørsmål i innlegget sitt:

Hei! Jeg har hatt et problem jeg har slitt med i flere år og det er at jeg føler informasjon går inn det ene øret og ut det andre. Jeg hadde topp karakterer på ungdomsskolen og falt ned på videregående. Jeg har vært så lenge plaget av dette at til slutt ble jeg så lei at jeg gikk til legen nå 5 år senere. Jeg ville sjekke om jeg gjerne hadde ADD og hun gav meg et ark med spørsmål jeg skulle fylle ut og hun sendte en henvisning til noen psykologer på sykehuset. Jeg følte ikke hun tok problemet mitt så seriøst. Jeg føler at hjernen min er helt tett. I mange år følte jeg det som om det var en tåke oppi hodet, men nå føles det mer som hodet mitt bare er tungt og fullt. Jeg har aldri slitt med vondt i hode, men har fått vondt i hode noen ganger i ettertid. Jeg føler også at verden ikke er helt ekte av en merkelig grunn og jeg vet dette høres veldig psykisk ut, men det bare irriterer meg med konsentrasjon og alt for klarer ikke fokusere på skole eller noen ting og det går utover livet mitt

Jente, 20

Et annet eksempel på spørsmål som indikerer at brukere har tenkt grundig på sin situasjon, er fra denne gutten, som åpnet innlegget sitt med overordnede begrep som depresjon, selvtillit og angst, og som utdyper i hele innlegget hvordan dette arter seg for ham, hvilke negative konsekvenser det har fått for ham:

Hei, tror jeg sliter med depresjon. Har slitt veldig mye med selvbilde, selvtillit og mulig angst. Etter da jeg ble ungdom. Personlig har jeg følt at jeg ikke strekker til, og som resultat har jeg ikke så mange nære venner jeg kan være med på fritiden. Sliter feks. veldig med å tørre å skaffe meg jobb, jeg kan ofte komme i kontakt med nye potensielle venner, men sliter alltid å komme i kontakt med de etter første gang både fordi jeg er redd for at de egentlig ikke vil ha noe med meg å gjøre og jeg sliter mye med selvbilde mitt. Så ofte tør jeg ikke, og som resultat isolerer jeg meg mye i helgene. Jeg sliter veldig med å klare å se positivt på framtiden, klarer ikke å skjønne hvordan noen skal ville være sammen med meg eller ansatte meg for den sagt skyld. Grunnen til at jeg tror jeg sliter med å få venner kan ha noe med at jeg har opplevd personangrep flere ganger i oppveksten. Det er bare en smakebit. Sliter veldig med å forklare alt sammen. Vet ikke helt hvorfor det har blitt sånn

Gutt, 17

Selv om mange av brukerne ser ut til å ha tenkt mye og er i stand til å sette konkrete ord på hvordan de har det, så er det mange som aldri har snakket med noen om det, ikke en gang med foreldrene sine. Det kan se ut til at flere bruker ung.no til å fortelle hvordan de har det, for første gang:

I det siste har jeg grinet veldig veldig mye, og jeg vet ikke hvorfor? Det er egentlig ingen grunn til at jeg griner, men jeg føler meg veldig trist. Jeg ble sikkert urolig i timen da læreren sa vi skulle ha en individuell presentasjon, som jeg sliter veldig med og begynte å grine og skjelve sikkert. Det er veldig vanskelig å snakke med noen om det og jeg vet ikke hva jeg skal gjøre.

Annet, 14

Hei, jeg er en jente på 13 år som ofte får selvmordstanker. Hvordan kan jeg bli kvitt dem? Eg har ikke lyst og snakke med mamma og pappa om dette og helst ingen andre heller, men jeg føler at jeg er nødt til det. Hvordan kan det bli bedre og hvordan kan jeg slutte

Jente, 13

Mange av brukerne adresserer foreldrene sine når de skriver om psykisk helse. Det ser ut til at det er foreldrene som er de første ungdommene snakker med, eller har lyst til å snakke med. Særlig blant de yngste guttene er det slik at hvis det er noen de har snakket med, eller har lyst til å snakke med, så er det mamma:

Hei. Jeg har problemer med frykt for å brenne i helvete. Jeg har vært kristen nesten hele livet og av og til så jeg på sånne videoer om helvete på youtube. Jeg har ikke vært kristen på 2 år tror jeg og er nå mer interessert i Åsatro og gamle religioner. For noen uker siden møtte jeg en kristen på gaten som ville lære meg om Jesus veldig raskt. Etter det så sa vi en kort bønn og skrevde navnet mitt i en bibel. Etter det sa han at jeg var hos Jesus og alt sånt. En stund etter følte jeg meg kristen og behagelig. Nå har jeg en frykt for å brenne i helvete selv om jeg egentlig ikke er kristen. Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre. Jeg er ikke kristen men har lyst til å bli kristen bare for sikkerhets skyld selv om jeg tror mer på åsatro. Det er ikke hver dag frykten kommer, men når den kommer er den veldig ille og jeg tenker på skrekkelige ting og kan begynne å skjelve og sove dårlig. Sliter med depresjon hvist det er viktig. Har tenkt på å si det til mamma men det føles litt dumt ut.

Gutt, 15

I noen få av spørsmålene i utvalgene skriver ungdommene at de har lyst til, eller har forsøkt, å snakke med noen om problemene sine, men at det er vanskelig å finne ut hvordan de skal formulere seg:

Hei. Jeg er en jente på 17, snart 18 år. Siden før sommeren har jeg følt meg ganske nederfor, og de siste månedene har det bare blitt verre. Føler ikke noe jeg gjør er bra nok, har ikke energi til noen ting, har dårlig selvtillit og sover lite. Jeg vet ikke hvorfor det er sånn, og det skjer ofte at jeg bare begynner å gråte helt uten videre. Har så vidt snakket med læreren på skolen, men vet liksom ikke helt hva jeg skal si, da jeg ikke vet hva det kommer av. Læreren ville egentlig kontakte skolepsykologen, men så føler jeg "problemene" mine er så små at det bare blir teit. Ofte når jeg blir spurt om å være med på ting sammen med andre takker jeg nei, og hvis jeg takker ja hender det at jeg avlyser i siste liten, men så får jeg skikkelig dårlig samvittighet etterpå. Men jeg orker ikke å gå ut og jeg orker ikke å vite at jeg faktisk må holde en samtale gående med noen. Kan dette være en periode som går over av seg selv, eller kan det være depresjon eller noe annet?

Jente, 17

Ønsker bekreftelse på informasjon de har fått eller funnet

I kategorien 'Kropp, helse og identitet' bruker noen av ungdommene ung.no til å spørre om bekreftelse på informasjon de har fått, fra for eksempel helsepersonell, eller har funnet selv ved å søke på internett. Det er flest som har vært i kontakt med helsevesen i utvalget fra kategorien Annet 13-16 år.

Det ser ut til å være ulike årsaker til at de ønsker mer informasjon: De var ikke fornøyd med informasjonen de fikk, de kom på noe mer de lurte på etter at en konsultasjon var ferdig, at de lurte på noe som var flaut, eller at de ikke stoler på det helsepersonell har fortalt dem. Dette er illustrert i to eksempler nedenfor. Det første er fra en ungdom i kategorien "annet" som ikke virker å være fornøyd med informasjonen psykologen har gitt om tics; hen har for eksempel ikke fått noen får om hvordan hen skal holde ticsene inne, det andre er fra en jente som skriver rett ut at hun ikke stoler på psykologer:

Hei, jeg har tics og for tiden er det skikkelig mye. Alt fra vokale tics til bevegelser i hele kroppen. I høstferien skal jeg besøke familien min, og da reiser jeg alene og jeg skal sove i samme rom som kusinen min på samme alder, og når det er stille klarer ikke jeg å holde inne ticsene mine for da føler jeg et stort press, og jeg vil heller ikke si til henne at jeg ticser masse, så har du/dere noen tips til hvordan jeg kan holde inne ticsene mine, eller hvordan jeg kan minske ticsene mine til høstferien? Jeg plages mye med dette, og har vært i kontakt med psykolog, men de sier det vil gå over etter en stund, selvom jeg har hatt tics siden jeg var 10 år....De har heller ikke gitt med råd om hvordan jeg kan holde de inne som de lovte meg.. takk på forhånd.

Annet, 16

jeg sliter med sosial angst og lurer på om man kan starte med medisiner istde for å gå til psykolog. jeg stoler ikke på psykologer tror ikke de vil kunne hjelpe meg. pluss at jeg vil ikke bruker penger på noe som jeg vet ikke vil fungere på meg. og hvor fort man kan få resept. jeg klarer ikke å holde ut lenger og dør innvendig. har sagt ifra til mine froeldre men de lo meg opp i annsiktet. Plis hjelp meg..

Jente, 17

Andre skriver at de har lyst til å kontakte helsepersonell, og ønsker bekreftelse på at dette er riktig vei å gå og/ eller hjelp til hva de skal si. Det er flest som ønsker å ta kontakt med helsepersonell i kategorien Annet 17-20 år.

Hei. Jeg sliter mye med angst. Tror jeg skal dra til legen å høre om de kan henvise meg til psykolog. Hva bør man si til legen når det er vanskelig å forklare angsten? Og hvor ille må angsten være før man får medisiner?

Annet, 18

I noen tilfeller viser ungdommene at de har funnet informasjon selv, fortrinnsvis på Internett, for eksempel tester på depresjon som nevnt tidligere i kapittelet. Det hender at de har gått svært grundig til verks i leting etter informasjon, som illustrert i innlegget nedenfor skrevet av en gutt med spiseforstyrrelse. Han tror man kan legge på seg av å være i nærheten av der det lages mat, og har lagt ved lenker til studier om dette, men han etterspør en avkrefteelse av disse funnene:

*Sliter med spiseforstyrrelser og har derfor ett anstrengt forhold til mat. Nå er det Jule måneden og derfor mye mat med familie, mye mat jeg ikke lager selv og derfor ikke har kontroll over innholdet. Dette gjør at jeg lar være å spise mat jeg ikke har kontroll over og lager mat selv. Men i høst kom det en ny studie om at man kan legge på seg ved å lukte på mat, noe jeg alltid har ment vært riktig med blitt kalt hypokonder av både foreldre og fastlege. Betyr ikke dette at man legger på seg bare av å "lage mat", gå inn i restauranter eller hurtigmat kjeder som mcDonalds? Vedlegg:
<http://news.berkeley.edu/2017/07/05/smelling-your-food-makes-you-fat/>
<http://www.kk.no/helse/kan-du-legge-pa-deg-av-a-lukte-pa-mat-68559931>*

Gutt, 19

8.2 Sex

Sex er et emne som opptar mange ungdommer. Selv om det er stor variasjon i spørsmålene som stilles, faller 67 inn under emnet sex. Blant de yngste jentene er det flere spørsmål knyttet til seksuell lavalder. Denne gruppen uttrykker også bekymringer knyttet til om eget kjønnsorgan er "normalt". Unge gutter spør i større grad om onani. Blant de eldste som har haket av for "annet" som kjønn, finner vi spørsmål om fetisjer og fantasier.

Å være for ung

Åtte av jentene i utvalget på 60 spørsmål skrev om tema relatert til sex. Tre av disse spørsmålene handlet om alder og/ eller seksuell lavalder, men likevel er disse tre spørsmålene nokså ulike: en 15-åring har veldig lyst på oralsex, og lurer på om det også regnes som sex mht. den seksuelle lavalder; mens en 16-åring er veldig redd for hva som vil skje hvis hun er gravid ettersom kjæresten bare er 15, og dermed under den seksuelle lavalderen:

Hei Jeg lurte på noe som jeg ikke klare å spørre foreldrene mine om (det er bare veldig kleint), og det er noe om oralsex. Sånn jeg er en jente på 15 år, og har veldig lyst til å ha oralsex med kjæresten min som er 17. Men det er jo aldersgrense på 16 år for å ha sex, men det er jo ingen fare med å bli sleika vel? Så går det ikke ann å ha oral, eller går oralsex innenfor aldersgrense på 16 år??? Pliis svar fort orallysten jente

Jente, 15

Hei, jeg er 16 år og er sammen med en gutt som er året yngre, altså 15, vi har vært sammen en god stund. Vi hadde sex og han kom inni meg med uhell, jeg går ikke på noen prevensjonsmidler pga sykdom, og kan heller ikke ta angrepille fordi jeg går på medisiner som gjør at den ikke vil funke uansett. Hvis jeg blir gravid vil det være et problem at han er under den seksuelle lavalder når det var frivillig fra begge sin side? Trenger foreldre å vite det når jeg er 16 og han 15? Eller trenger mine foreldre å vite det fordi jeg har en sykdom som kan påvirke graviditeten?

Jente, 16

Onani, utforsking og bekymringer

Jenter og gutter har ulike bekymringer angående sex, og de endrer seg noe med alder. Gutter er også mer opptatt av sex, mens 15 av de 60 analyserte spørsmålene blant gutter 17-20 i kategorien 'Kropp, helse og identitet' omhandler sex, er det tilsvarende fem spørsmål fra jenter. Spørsmålene fra jenter handler om ulike tanker, opplevelser og bekymringer knyttet til sex, bl.a. å ha sex når man har urinveisinfeksjon, om det kan komme sæd i skjeden dersom penis ikke er inni, og om det er farlig å ha mye sex. Flere av guttene skriver om ereksjonsproblemer eller problemer med å få utløsning, de fleste når de har sex med kjæresten (eller til og med kona), men også når de har sex med tilfeldige partnere, eller onanerer.

Fra de unge guttene handler mange av spørsmålene i utvalget om sex, onani og utforsking av kropp og kjønn. Også innen dette temaet er spørsmålene preget av bekymringer eller frustrasjoner, for eksempel knyttet til graviditet, kjønnsykdommer, flau fetisjer og redsel for at samleie skal gjøre vondt.

Jeg har hatt sex flere ganger uten kondom med min kjæreste, jeg har ikke kommet inni hun, men hoppet av i svingen i godt i forkant. Nå burde hun fått uka si, men den er ikke kommet. Vi er begge redde for at det har gått galt. Det er også for sent med angrepille. Hva gjør man om hun er blidt gravid og vi ikke vil på noen omstendigheter forteller det til NOEN. Hun er 15,5 år. HJELP!?

Gutt, 16

Både jeg og kjæresten er jomfru og vi skal ha sex. Kan jeg få kjønnssykdommer hvis vi har ubeskyttet samleie?

Annet, 16

Det er imidlertid også en del spørsmål preget av nysgjerrighet og utforsking:

Hei! Jeg satt på do, og stimulerte det som er ytterst ved tissen. Gradvis fikk jeg en hærleg følelse, og fikk plutselig veldig lyst til å stikke fingeren inn i skjedeåpningen, det gjorde jeg ikke, siden jeg syntest at det er ekkelt. Etterpå tok jeg på puppene mine og stimulerte nipplene. Hadde jeg sex med meg selv da? Jeg hadde ingen ting inni meg eller noe, jeg bare stimulerte det som er fremst i tissen og niplene. Jeg fikk følelsen av at jeg plutselig ikke kunne kontrollere tissen min, det følte ut som hele underlivet mitt trakk seg sammen, og jeg vart veldig overfølsom der. Hva skjedde egt? Fikk jeg orgasme? Hva er orgasme?

Annet, 14

Det er ikke så mange av jentene som skriver at de onanerer (2) eller at de har utforsket sitt eget kjønnsorgan (3). I spørsmålene om onani og eget kjønnsorgan skriver alle om opplevelser eller tanker som bekymrer dem:

Hei, jeg har en slags klump i vaginahullet, slik at den er synlig, jeg ser den om jeg bruker et speil. Og jeg har ikke så mye å sammenligne med, så jeg aner ikke om det er vanlig, jeg er ganske bekymret. Jeg skulle gjerne snakket med mamma om det men jeg bor hos pappa, en time unna mamma. Hva skal jeg gjøre? jeg er redd det blir trangt når jeg evt skal ha sex. Hilsen bekymret 14-åring

Jente, 14

To av de eldre jentene beskriver ubehagelige tanker om sex. Den ene er redd for å bli sett på som en hore fordi hun har hatt sex med 7 gutter, og er samtidig usikker på seg selv fordi hun er overvektig og lite flink i sengen:

Hei! Jeg er 18 år gammel jente og har hatt sex med 7 gutter, 2 av de regelmessig fordi vi var i et forhold. Jeg har ikke sagt det til noen, for å bli redd for å bli dømmet til hore. Men spørsmålet mitt er jeg har hatt masse sex men er ikke helt sikker på meg selv i sengen fordi jeg syntes jeg er stor. ikke feit men ikke tynn heller. Så jeg lurer på om jeg skal ta en liten pause siden er redd for at folk skal dømme meg pga jeg er stygg eller fordi jeg er overvektig eller lite flink i sengen.... Jeg er veldig glad i sex og har ikke hatt noen skikkelige seriøse forhold utenom et, som varte i 1 måned....

Jente, 18

Den andre har ikke fortalt den nye kjæresten sin at hun ikke er jomfru, og skjønner ikke hvorfor hun ble så redd når kjæresten sa han var kåt:

Hei. For litt over en måned siden ble jeg sammen med en utrolig flott gutt. Jeg har vært i ett forhold før, og er ikke jomfru. Mens han har aldri vært i ett forhold, kysset noen eller noe sånt før. Han tror at jeg er jomfru, men jeg har aldri nevnt om jeg er det eller ikke. I helgen overnattet jeg hos han, og han nevnte at han var kåt, men sa ingenting mer om det. Når han sa det ble jeg nesten redd. Jeg skjønner ikke hvorfor, sex har jeg hatt før. Siden lå vi på senga hans og koste og jeg kunne kjenne at han var litt kåt, han gjorde ingenting, bare slappet av, kysset meg en gang i blandt, og følelsen dukket opp igjen. Jeg skjønner ikke hva som skjer med meg? Er det fordi jeg ikke synes det eksen min gjorde under akten var godt? Eller er det rett og slett fordi jeg er nervøs?

Jente, 18

Disse to jentene representerer et syn på at de ikke oppfyller egne tanker om hva de burde gjøre og føle for å fylle en kvinnelig kjønnsrolle. Noen av guttene skriver lange innlegg om problemene sine, og inkluderer sine egne forslag til hva som kan være årsaken(e), som dette innlegget illustrerer:

Hei! Jeg er en gutt på 20 år og er gift. Vi elsker hverandre kjempe høyt, men det er bare et problem. Jeg og kona mi har prøvd å ha sex flere ganger, men jeg får ikke "stå" når vi skal ha det. Et par år før vi giftet oss var jeg i et forhold med en annen jente. Når vi bare var nær hverandre fikk jeg "stå" med en gang uten at hun en gang hadde gjort noe. Jeg har flere ganger fått "stå" nå, men bare ikke når vi skal ha sex. Jeg føler at dette ødelegger vår sjanse til å få en baby sammen når vi ikke en gang klarer å ha sex. En grunn til dette kan være at jeg har, ikke farlig type, tuberkulose. Det fører til at jeg blir svak. I tillegg har jeg mange stress årsaker som dukker opp i hverdagslivet. Kan dette være en grunn til at jeg ikke klarer å få boner når vi skal ha sex? Hilsen en veldig bekymret gutt :(

Gutt, 20

Både det de skriver og måten de skriver på, indikerer at spørsmålene deres ikke er skrevet og sendt helt spontant. De har tenkt igjennom problemene sine, gjerne lett etter informasjon selv, og vurdert egne årsaksforklaringer eller løsninger før de skriver sine logisk oppbygde innlegg til ung.no.

I tillegg til ereksjons- og utløsingsproblemer, adresserer guttene mange ulike deltema i sine spørsmål om sex. Fire spørsmål handler om graviditet, for eksempel bekymringer for om kjæresten skal være gravid og om hva de i så fall skal gjøre:

Hei. Kjæresten min har vært kvalm og har hatt vondt i hodet. Vi kaster opp og sliter med å spise. Er det noen sjanse for at vi har blitt gravid? Bruker alltid kondom. Har sprukket men kom aldri inn i hu. Vi går på p piller. Noen sjanse for at vi har blitt gravid? Og hva gjør vi om vi har blitt gravid? Kan man fjerne graviditeten uten å bruke abort metoden? Mvh stressa og bekymret gutt

Gutt, 17

Andre tema representert i utvalget er hvordan man ser at en jente er kåt, om det er dumt for en 20-åring å spørre noen om sex på fest, og om ubehagelige følelser etter sex. Det er i tillegg ett spørsmål om seksuelle fantasier – et tema som er langt mer hyppig blant dem som har valgt kjønnskategorien "annet" i samme aldersgruppe (se nedenfor), men ikke representert i det hele tatt i utvalget spørsmål fra jenter.

Fetisjer og fantasier

Femten av spørsmålene i utvalget "annet" 17-20 år handler om sex og adresserer bl.a. onani, fetisjer, fantasier og ulike tanker/ bekymringer etter sex. Det som skiller sex-spørsmålene i denne gruppen fra de andre, er den store andelen spørsmål om fetisjer og seksuelle fantasier (sju spørsmål). To av dem tenner på tanken om seks med mindreårige, og det er til dels vanskelig å akseptere at man har sånne fantasier. Begge disse er voksne, den ene oppgir i selve innlegget at hen er 26 år:

Hei, jeg er en person på 26 som ikke ønsker å oppgi kjønnet mitt. "Problemet" er at jeg tenner veldig lett på gutter i 12-års alderen. Er det noe rart ved det? Jeg oppsøker aldri gutter i den alderen, fordi jeg vet det kan virke skremmende og upassende. Jeg vet at for mange er dette veldig rart, derfor ønsker jeg å holde meg anonym. Det hele begynte da jeg hadde arbeidsuke på barneskolen da jeg gikk i 9. klasse. Det var en veldig rar følelse, men samtidig så føltes det ikke rart. Jeg vil også legge til at jeg er forlovet med noen jeg elsker veldig høyt. Men, når vi har samleie tenker jeg på 12 år gamle gutter. Jeg ønsker sterkt hjelp for dette. Takk for svar på forhånd

Annet, 20

I tillegg er det en innskriver (17 år) som er seksuelt tiltrukket av en spillkarakter (i League of Legends) som er ment å skulle være 9 år, og hen lurer på om hen er pedofil hvis han onanerer til bilder av henne.

Seksuelle fantasier kan oppleves som ubehagelige og noe man ønsker å bli kvitt:

Hei, jeg har ett problem, ett ganske så stort problem også... Jeg blir ekstremt tent av tanken på og få kjønnssykdommer, jeg har begynt og fantasere om og få hiv, klamydia og andre sykdommer... Jeg er fullstendig klar over at noe slikt kunne ha store konsekvenser for meg senere men lysten etter sykdommer er bare så uimotståelig.... Jeg forstår ikke hvordan dette oppstod men jeg klarer ikke og la være og tenke på det... Jeg drømmer om det... Jeg har ofte vurdert og oppsøke folk med kjønnssykdommer for og ha ubeskyttet sex med dem, jeg planlegger ofte hvordan jeg skal "garantere" smitte ved og klore meg selv i analen til jeg blør. Hvordan blir jeg kvitt disse fæle fantasiene?

Annet, 18

8.3 Fysisk helse og kropp

Gjennomgående for alle alders- og kjønnsgrupper er ønske om kontroll. Ofte er dette knyttet til en bekymring for om man er "normal". Dette kommer til uttrykk på ulike vis, som en jente/ kjærestepar som bruker to typer prevensjon og likevel tenker de behøver nødprevensjon. Mange spørsmål gir også uttrykk for et ønske om mer informasjon eller bekreftelse på informasjon de unge har eller bør ha tilgjengelig fra før.

For tynn og for tykk

I utvalget på 60 spørsmål var det 14 som omhandlet vekt, mat og spising blant jentene i alderen 13–16 år. Både det å føle at man veier for lite, og det å føle at man veier for mye, blir beskrevet som problematisk i disse spørsmålene. Fra noen av spørsmålene går det fram at jentene helt klarte er under- eller overvektig, mens andre er normalvektige. Noen har forsøkt å gjøre endringer i matinntak og aktivitetsnivå, uten å få den effekten de ønsker seg, mens andre stiller spørsmål om hvordan de skal gå frem for å bli tynnere – spørsmål som ofte indikerer at de ser for seg nokså drastiske metoder:

Mange sier at jeg er tjukk, derfor har jeg sakt til meg selv, at jeg må slutte å spise. Men er det lurt?

Jente, 13

Hei Dør man om man ikke spiser mat i 5 - 7 dager? Jeg ønsker å bli tynnere

Jente, 15

Jentene beskriver at de har problemer med å få i seg mat, at de ikke føler sult, eller at de føler seg kvalme. Noen skriver at de *har* spiseforstyrrelser, at de *tror* de har det, eller nærmest *skulle ønske* at de hadde det.

Hei! Jeg er en jente på 13 år. Jeg har levd et fint liv fram til 5 klasse da jeg begynte å bli mobbet for vekten min. Det blir jeg fortsatt. Jeg har ofte tenkt på det med spiseforstyrrelser at det kunne vært noe, jeg har lest på nettet for å skremme meg selv med at jeg ikke må stoppe å spise, men det skremmer meg ikke! Jeg har prøvd lavkarbodiett og har prøvd å spise litt mindre men det fungerer ikke! Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre!

Jente, 13

Jentene som føler seg for tynne eller for tykke, har opplevd kommentarer, baksnakking eller mobbing, og sliter med dårlig selvtillit. Ingen av jentene skriver at de har fått hjelp fra noen, eller at de har snakket med noen – ikke en gang foreldrene nevnes i disse spørsmålene.

Jeg er en jente på 15 år og veier 96 kilo og høyda mi e 1,60. strever veldig med meg selv, klarer ikke spise mer, det er noen dager jeg nesten ikke spiser fordi jeg tenker mer og mer på hva jeg får i meg. Gråter av meg selv hele tida, klarer ikke ha en normal dag fordi jeg hater meg selv no veldig fordi hvordan jeg ser ut Klarer ikke tenke klart, vil bare bli tynn. SVAR ERLIG? Er jeg veldig overvektig, tåler ærlig svar! Igår spise æ ikke noe, eller litt men ikke mye og en del av magen min gjorde så vondt at når æ skulle gå så måtte jeg holde meg på magen, hva skjedde da? Foresten jeg trener 6 dager i uka og har gjort det nå i 2 år. Føler meg ikke fortjent til mat, liker bare og trene, hoppe over mange måltider. Hører magen min romle hele tiden Og vekta nå forandres veldig ofte, plutselig er jeg i 90 også plutselig i 100 (vekta æ måler meg på e helt ny så den skal funke)

Jente, 15

Pubertet, penis og prevensjon

I utvalget på 60 spørsmål handlet fem spørsmål om mensene og fire om bryster blant jentene i alderen 13–16 år (begge deler i samme spørsmål i ett tilfelle). Noen er bekymret for at de ikke har fått mensene ennå, selv om de gjerne kan klare seg uten den en stund til ennå. Spørsmålene om bryster handler om hvordan det er vanlig at de utvikler seg, for eksempel om hvor lang tid det tar.

Hei, Jeg er en jente på 15 snart 16 år. Jeg er litt bekymret fordi jeg ikke har fått mensene. Selvfølgelig vil jeg ikke ha mensene og jeg nyter livet uten den, er likavell litt bekymret. Jeg har sett på tidligere svar rundt dette hvor dere har sagt a man bør kontakte legen sin dersom man ikke har mensene som 16 åring. Jeg har hatt utflod i noen måneder, er det noen grunn for meg å oppsøke lege? Burde jeg være bekymret? En annen ting jeg lurer på er kjenner man om man får mensene? La oss si at jeg sitter i klasserommet klarer jeg å kjenne om jeg får mensene og rekker jeg gå til do å ta på bind før jeg har blødd igjennom?

Jente, 15

Gutter har spørsmål om penis. Andelen spørsmål er større blant de yngre guttene, men tematikken er i stor grad den samme uavhengig av alder. En del av spørsmålene handler om penislengde, men de er ikke bare knyttet til en generell bekymring hva som er normal lengde.

Gutt 16. Har en penis som er ca 14-15 cm i stiv tilstand. Er det for lite til at dama skal ha det godt under samleiet? Er der best at penis er veldig stor eller ikke så stor? Har ikke mistet jomfrudommen enda.

Gutt, 15

Det er også flere som opplever trang forhud, et deltema som også er representert blant de eldre guttene:

Hei, Jeg går rett på sak jeg, den røde greia på penis er trang, men for noen måneder siden var den ikke like trang som nå så nå vil jeg ikke ta den tilbake, har ikke gjort det siden jeg var 5 år ish!!! Så hva gjør jeg nå!!

Gutt, 13

Også innen dette temaet er det noen gutter som har egne forslag til diagnose, noe som indikerer at de har søkt etter informasjon selv:

Hei. Jeg har trang forhud og tror jeg mest sansynlig har balanitt. Tror jeg nå har hatt det lenge siden jeg har slitt med en del plager som svie og lukt. Siden jeg føler jeg har hatt balanitt/infeksjoner i lang tid, kanskje opp i mot år, er jeg nå bekymret for at jeg kan få peniskreft. Har lest at trang forhud (fimose) ksn forårsake peniskreft, spesielt siden det har vært over kanskje flere år, og at jeg hatt infeksjoner siden renhold er vanskelig. Jeg føler meg ganske stressa, og leser mye om peniskreft, som bare gjør meg enda reddere, spesielt når jeg leser om penis amputasjon. Skal dra til legen, men passer dårlig før om en 2 ukers tid. Kan jeg ta det med ro å droppe tanken om peniskreft, eller er det en sjangse der?

Gutt, 17

De fleste spørsmålene om penis handler derimot om opplevde problemer, smerter eller om det som mest sannsynlig er talgkjertler ("hvite prikker", "merkelige kuler", "bittesmå hvite vorter"):

Har hatt veldig mye problemer i det siste nede på penis... Jeg har bittesmå hvite vorte lignene klumper på tuppen av penishode, som er samlet i "grupper", i tillegg til dette har jeg trang forhud... Jeg blir veldig bekymret over hvordan mitt sexliv vil bli senere i livet... Hva kan jeg gjøre? (hilsen en gutt som helst ikke vil til legen)

Gutt, 14

I vårt utvalg er det kun jenter, og i hovedsak de eldre, som har spørsmål knyttet til prevensjon. Det er 15 spørsmål i utvalget 17-20 år som handler om prevensjon, mot bare fire spørsmål om samme tema blant de yngste jentene – en forskjell som er å forvente ettersom alle jentene i den eldste gruppen er over den seksuelle lavalder. Alle spørsmålene bortsett fra ett, handler om p-stav og p-piller (det siste om kondom). De fleste spørsmålene handler om hvordan prevensjonen egentlig virker, og om blødninger/ mangel på blødninger er normalt:

Hei! Har gått på p-piller fra jeg var 15. Har aldri vært gravid, hatt en kjønnssykdom el. Har hatt regelmessig partner i 3 år. Hopper stort sett aldri over mensesen (maks 2 ganger pr år). Nå har jeg plutselig fått en mellombldning, noe som ALDRI har skjedd før. Hva kan dette komme av

Jente, 20

Jentene har god kontroll på når de begynte med prevensjon, hvordan bivirkningene har utviklet seg, hvor mange piller de har tatt og når, og når de forventer menstruasjon. Dette bruker de som bakgrunnsinformasjon for sine spørsmål:

Hei jeg fikk p stav 1 februar og hadde ikke ensen akkurat da , men fikk det 16 og det er sånn cirka når jeg pleier å få det. Hadde det i 7 dager og i to dager før jeg fikk mensen så hadde jeg vondt i hodet og var kvalm. også for første gang nå på søndag så hadde jeg samleie uten kondom. Skulle egentlig få mensen nå 16 mars fordi hadde vondt i hodet og var litt kvalm, men har fortsatt ikke fått det og den er ca 2 dager forsinket. Venninna mi sa at det er normalt for henne kommer når den vil osv. Men er redd for har vært kvalm hatt hodepine og diare den dagen jeg egt skulle få mensen. Er det en mulighet for at jeg kan være gravid eller er dette normalt? Hilsen Jente på 17 år

Jente, 17

Noen av jentene er bekymret for om de er gravide, selv om de tilsynelatende bruker prevensjonen på riktig måte. Til og med de som har brukt to typer prevensjon samtidig, uttrykker bekymring for om de er gravide. De som går på p-piller, er nemlig ikke helt sikre på at de er beskyttet mot graviditet i de dagene de tar hormonfrie piller/ "sukkerpiller", og kan derfor bli bekymret selv om de også har brukt kondom:

Hei ung! Jeg er en jente på 18 år, her for litt siden hadde jeg sex med kjæresten min. Og kondomen sprakk under akten. Der og da gikk ikke på p-pillene, men sukkerpillene. Jeg tar dem ikke for jeg vet når jeg skal starte på p-pillene igjen. Jeg har ikke fått mensen enda. Så dro kjæresten min til apoteket for å høre om det er nødvendig med nødprevensjon, da sa de vi ikke trengte og kjøpe det på grunn av at det ikke var noe farlig siden jeg går på p-piller fast. Og da blir kroppen immun når jeg går på p-piller fast. Så er det sant, det ikke er sjanse for at jeg blir gravid, selv om jeg har mensen/skal ha mensen? - Tusen takk for svar, digger denne siden!!

Jente, 18

Dette innlegget viser at jenta og kjæresten har fått informasjon fra apoteket om nødprevensjon, men at de fortsatt ønsker bekreftelse på at det de ble fortalt der, faktisk stemmer. Dette er et ytterligere eksempel på at ungdom bruker ung.no til å få bekreftet informasjon de har fått fra helsepersonell/ fagpersoner.

Kjønns sykdommer og andre underlivs plager

I utvalget av spørsmål blant jenter 17–20 år er det 11 som handler om ulike typer underlivs plager, inkludert kjønns sykdommer. De fleste spørsmålene handler om smerter eller skader i underlivet, i noen tilfeller knyttet til kjønns sykdommer, men i andre tilfeller ikke:

Etter forrige sexpartner sjekka jeg meg for kjønns sykdommer, hadde da sopp og bakteriell viagnose..går enda på midler for sopp (canesten) bytta Sexpartner, men vi har nesten alltid brukt kondom! Utenom engang. Går på Diane, så er beskyttet mot graviditet. En måned etter ubeskytta samleie fikk jeg nå en blemme med (gul-aktig)? Væske ved truselinja, ganske langt vekk fra kjønnslepper osv. Sprakk med engang jeg kom borti. Virka som tynn hud. Kan det være herpes eller det trusa/buksa som har gnisset og laget ett "gnagesår" ? Er litt rød der nå og rundt. Er litt rød ved hårsekkene også, men det er mest fordi huden min blir irritert etter barbering og går nå med bind pga mellomblødning etter angrepille. er også kraftig forkjølet akkurat nå, vet ikke om det har noe å si med såret å gjøre?

Jente, 18

På samme måte som blant spørsmålene om prevensjon, finner vi her jenter som har fått eller funnet opplysninger om plagene sine selv, men som ønsker ytterligere informasjon eller bekreftelse. Et eksempel på dette er en jente som går på antibiotika mot halsbetennelse – og som derfor må ha vært hos lege – og som har et oppfølgingsspørsmål som trolig har vært litt på sida av den egentlige grunnen til at hun gikk til legen:

Jeg går på en antibiotika kur nå (problemer med halsen) men det jeg lurte på er om denne kuren også "dreper" kjønnsykdommer (har hørt at den dreper alle slaks bakterier)

Jente, 17

Fra de eldre guttene handler seks av spørsmålene i utvalget om kjønnsykdommer, hovedsakelig klamydia, herpes og sopp. Noen av guttene har, eller har hatt kjønnsykdommer, mens andre beskriver symptomer de frykter kan være kjønnsykdommer. Disse har forsøkt behandling selv, for eksempel med reseptfrie legemidler som Brulidine og Canesten, men de har ikke fått den ønskede effekten og lurer på hva de kan gjøre nå. At de har forsøkt behandling med salver de får kjøpt på apoteket, kan tyde på at de har søkt om riktig informasjon om behandling tidligere. En av guttene har fått det reseptbelagte legemiddelet Doxylin mot klamydia, og har nå detaljerte oppfølgingsspørsmål om dette:

Hei. Idag har jeg vært å hentet medisin mot klamydia, å jeg har noen spørsmål angående dette, medisinen er doxylin 100mg, 2piller hver dag i 7dager. Er man 100% frisk etter endt kur? Hvor lenge må man vente med å ha sex? Noen sier at man kan ha sex etter endt medisiner, men med kondom i minst 6uker. Noen sier at man må vente i en mnd med å ha sex, hva er riktig? Takk for svar

Gutt, 17

Denne gutten har altså vært i kontakt med lege og farmasøyt/ apotektekniker og fått informasjon om medikamentet, men har behov for spesifiseringer og oppklaringer.

I ni av spørsmålene skriver de eldste guttene om ulike typer fysiske helseplager de har opplevd. Som i utvalget av spørsmål fra jentene, er det bare to av spørsmålene handler om vekt. De andre handler om svært ulike tema, i noen tilfeller "flaue" tema som å tisse på seg eller å ha forstoppelse:

Hei, jeg har nå slitt over en lang periode som jeg har hadd vanskeligheter å bæsje over et par måneder nå. Jeg får som oftest vondt for å drite Det føler ut som jeg har forstoppforstoppelser hele tiden noen ganger er bæsjen fin og ganger er den tykk og jegbæsjer ikke ofte fordi at jeg ikke føler for å drite men når jeg får den følelsen i å drite så er den oftest vondt og jeg gruer meg til å gå på do. Har du noe tips, har tenkt til å til legen men jeg tør ikke pga det er flaut åkomme til legen med sånne problemer vet ikke hva jeg skal. Må vel manne meg opp.... Håper ikke at dette kan være kreft!

Gutt, 18

Det er noen av guttene som har vært i kontakt med lege og fått forklaringer på problemet sitt, og/ eller behandling, men som likevel ønsker mer informasjon (jf. avsnittet om kjønns sykdommer over). Én gutt har opplevd unormalt mye håravfall, og fått tabletter hos legen. Han er stressa, og lurer på om det tar litt tid før tablettene virker – en opplysning han tydeligvis ikke har fått fra legen:

Hei eg er en gutt på 17år. Eg mister både hår på hodet og øyenbrynet. Føla eg har mistet hår på hodet siden eg var 12-13 men håret ser helt normalt ut, bortsett fra toppen som er litt tynt men det føla eg eg alltid hatt. Både mamma og pappa har problem med hårtap men det er mest sannsynlig på grunn av sjukdommer og stress, det ligger ikke i familien å miste hår og hvertfall ikke i en så ung alder. Mister hår på øyenbrynet og det er litt tynt der men tynt har det alltid vert. Har vert hos legen på grunn av hår tap i hodet. Legen tok en blodprøve og sa at det var på grunn av eg har vitamin, mineraler og jern mangel. Og hun trur ikke at eg er i fare til å miste hår. Men håravfall har selv ikke stoppet av vitamin, mineraler og jern tabletter. Og eg er stressa og lurer på om det tar litt tid før tablettene virker (har tatt det litt over en måned) eller hva skjer med meg.

Gutt, 17

En annen gutt lurer på når det er trygt å kysse kjæresten sin etter at de begge har brukt Nix krem som behandling for skabb – en opplysning han kanskje ikke fikk på apoteket, i pakningsvedlegget eller hos legen.

Kjønnsidentitet

Kjønnsidentitet er et tema som i stor grad opptar de barn og unge som har haket av for "annet" som kjønn. Mange av disse spørsmålene var konkrete spørsmål om praktiske forhold knyttet til for eksempel operasjoner og behandling, eller hvilken garderobe de skal bruke, noe som kan indikere at disse ungdommene har funnet ut av hvordan de identifiserer seg og ønsker å vite hvordan de skal komme videre i livet basert på dette:

Jeg identifiserer meg som ikke-binær/demiboy (er født jente) og har lyst til å begynne med testosteronsprøyter og senere en brystoperasjon. det jeg egentlig lurte på var det med navn. kan jeg bytte navn til et typisk guttenavn juridisk selv om jeg ikke har gjennomgått noen forandringer enda og fortsatt "teknisk sett" er jente (på utsiden)? takk for svar

Annet, 15

Skal fastlegen eller psykologen henvise til Rikshospitalet når det gjelder kjønnskorrigerende behandling og operasjoner og sånt?

Annet, 13

Andre har generelle spørsmål og undringer som indikerer at de er i en fase der de leter etter identitetskategorier som passer for dem, med mer eller mindre grad av bekymring tilknyttet – noen er usikre, fortvila, sinte eller redde:

Jeg er trans, betyr at jeg er gutt ute men jente inne. Det er masse som foregår akkurat nu i livet mitt. Men det jeg vil si er at liksom jeg hater å leve som en gutt og vil liksom bytte skjønn. Æ vet at du kjem til å si at æ burde være modig osv men foreldrene miner er kirstne og homofob. De har sakt det selv. Også liker jeg en Gutt, æ kjenner hanikkemen han er så kjekk. Jeg tror han er heterofil. Kandu baregi meg råd. Jeg hater livet mitt og har tenk på selvmord ganske lenge nu. Bye

Annet, 16

Hei, har ett problem. Har nettopp sagt til psykolog om at eg er usikker på det å vær trans ftm. Har hatt det spørsmålet siden eg kom ut som homofil, flere har snakket om at jeg må være det pga hvordan jeg er og kler meg. Sjøl har eg tenkt på det lenge. Usikker på hvordan familie og venner vil ta dette om jeg velger å si noe. Sterk mening i fra far om at jeg kunne vær homofil men ikke trans. Er livredd for å bli kastet ut av mitt eget bosted, har kjæreste som er villig til å la meg bu der hvis noe skjer. Likevel gjør det vondt og jeg er ikke sikker på hvordan jeg skal gå fram. Er ikke begynt med hormon behandling eller lignende. Takk på forhånd.

Annet, 17

Blant de eldste skriver fire brukere at de er transer, og har konkrete spørsmål om hvordan man kan øke østrogennivå og forholdsregler ved bruk av chest binders. En bruker, som er født kvinne, har så store problemer med å akseptere brystene sine at hen ikke klarer å gjøre selvundersøkelse med tanke på brystkreft:

Hei, jeg er trans maskulin. Dvs. jeg ble født kvinne, men sliter med det feminine utseende mitt. Jeg har mye dysfori rundt brystene, og vet man burde føle etter brystkreft. Men jeg klarer ikke eksaminere meg selv uten at det er utrolig mentalt slitsomt og ukonfortabelt. Området gjør nesten alltid fysisk vondt, men jeg gjør nesten hva som helst for å slippe å tenke på det. Jeg venter på time med psykolog, men vet det kan ta lang tid. Hva kan jeg gjøre imens jeg venter?

Annet, 17

Bare i ett av spørsmålene kommer det fram at ungdommen har snakket med noen om kjønnsidentitet. De har hørt og lest mye, men ingen skriver at de har fortalt noen om det eller oppsøkt hjelp eller samtalepartnere – bortsett én som har snakket med mamma, men der dette ikke gjorde situasjonen særlig bedre:

Hei, jeg har en liten konflikt...eller i det minste noe jeg er nervøs for. Jeg er født 100% som jente, og jeg er klar over det. Selv om rundt de 4 siste årene har jeg vært i tvil, og ofte blitt litt ute av meg når jeg blir kalt jente. Jeg ser jo ikke ut som en typisk jente med sminke og langt hår. Og i rundt ett år nå har jeg virkelig hatet å ba bryster... Jeg går men trange sports bh'er eller noen lignende får å få de til å vises mindre og jeg er bare i tvil om alt hele tiden. Jeg har snakket med mammaen min før om dette og at jeg følte meg ganske "guttete" men det var visst "bare en fase", så jeg fortsatte å tro det. Sammen med det sa ho at jeg var bare jente og at "jeg vil alltid være mamma's jente"... Jeg har ett litt for sterkt bond til mamma og det minste som blir negativt for ho får meg til å gråte, så jeg vill ikke si noe til ho om dette.. Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre, viss det er noen som kunne hjelpe på et viss ville jeg været utrolig takknemlig.

Annet, 16

Trening

Som en illustrasjon på det store spennet i spørsmål, har vi tatt med trening som eksempel. Sju av spørsmålene i utvalget handler om trening, først og fremst styrketrening. Dette er for det meste konkrete, detaljerte spørsmål om hvordan styrkeøvelser bør utføres.

Hei! Jeg anser meg selv som aktiv, og i det siste har jeg trent skikkelig masse. Etter å sett en del YouTube videoer ang. trening og lest noen artikler har jeg skjönt at nesten alle har ulike meninger og tanker om hvor mange sett man skal ta per muskelgruppe iløpet av en treningsøkt. Stemmer det at om man tar over 20 sett med f.eks. triceps-øvelser overtrener man tricepsen. Vet dere hvor mange sett man skal ta per muskelgruppe iløpet av en treningsøkt, ikke nøyaktig, men sånn cirka..?

Gutt, 16

9 Skole, utdanning og jobb

I denne kategorien stiller ungdommene mange konkrete spørsmål, gjerne også flere spørsmål i hvert innlegg. Dette går på tvers av alder og kjønn. Det fremkommer noen hovedtema i spørsmålene. Dette er knyttet til valg de skal ta eller har tatt, regler og rutiner for skole, utdanning og arbeidsliv, samt problemer og utfordringer opplevd i skole- eller arbeidssituasjon.

Vi finner noen forskjeller i hvilke tema de ulike kjønn spør om, og også en endring med alder. Blant jentene 13–16 år handler 18 av spørsmålene i utvalget om valg knyttet til videregående skole eller høyere utdanning og valg knyttet til et planlagt yrke. Blant de yngste guttene er det flest spørsmål som handler om regler/rutiner på skolen – et tema som omtrent ikke var til stede blant utvalget av spørsmål fra jentene i samme aldersgruppe. Blant de som har haket av for kjønns-kategorien "annet" finner vi, i tillegg til mange av de samme temaene som i gruppene "Jenter" og "Gutter", at mange opplever problemer knyttet til skolehverdagen, og av disse er det flest som skriver om å være ukonsentrert eller skolelei. Det er også en god del spørsmål om regler – slik som i guttespørsmålene – nærmere bestemt om fravær, karakterer og skulk. Et tema som er mer frekvent i "annet"-gruppen enn blant jentene og guttene, er lærere. Det er flere i dette utvalget som har problemer eller ubehagelige opplevelser med læreren, og som bl.a. spør om hvorvidt lærerne har lov til å gjøre det de har gjort.

Spørsmål fra de eldste brukerne handler i stor grad om utdanningsvalg, knyttet både til fagbrev, studiespesialisering og høyere utdanning, og om regler. Sistnevnte handlet både om regler knyttet til for eksempel skolebytte, eksamensavvikling, privatist-eksamener, studiesøknader, studieoppbygging, og fritak fra emner. Fra jentene var mange av spørsmålene videre orientert mot framtiden og hva de så for seg av muligheter og utfordringer i forhold til skole, utdanning og jobb, mens i spørsmålene fra guttene er det flere som har et kortere perspektiv og lurer på hvordan de skal legge opp løpet på videregående skole. De eldste ungdommene introduserer problemstillinger knyttet til arbeidslivet i større grad enn de yngste: forholdet til arbeidsgiver, og rettigheter som arbeidstaker.

De eldste spørsmålsstillerne er også oppmerksomme på at de nå er i en fase hvor små og store valg de tar i hverdagen, for eksempel knyttet til hybelliv, pendling og fravær, kan legge føringer for deres videre prestasjoner på skolen. De nevner ofte at de er "bekymret", "redd" for konsekvenser og så videre. Eller som en bruker typisk skriver i sitt innlegg om å stryke på eksamen: "Jeg kjenner jeg ble veldig fortvilet og redd nå". Dette står i kontrast til de typiske, mer fremtidsoptimistiske spørsmålene som dreier seg om for eksempel studiested for å oppnå en tung utdanning som medisin.

9.1 Skoleproblemer

Sliten, skolelei, stressa og ukonsentrert

Blant de yngste brukerne, på tvers av kjønn, er det mange spørsmål eller innlegg som handler om ulike typer problemer i skolehverdagen/ hverdagslivet. Det gjelder problemer med lærere, med andre elever, med fag eller med foreldrene, men først og fremst handler det om ungdommenes problemer med egne følelser og bekymringer: De er utslitt, stressa, demotiverte, ukonsentrerte på skolen eller når de skal gjøre lekser – spørsmål som tematisk sett er relatert til temaet "Psykiske problemer" i kategorien 'Kropp, helse og identitet'. Spørsmålene nedenfor er illustrasjoner på disse problemene:

jeg sliter med å øve på prøver, jeg har null motivasjon når det kommer til skole. Vi hadde fire timer på å øve til en prøve i dag å jeg gjorde ingenting jeg bare satt der å såg ut i lufta. Jeg går forresten VG1 på helse og oppvekst. Det begynner å bli et problem siden karakterene mine går ned. Når jeg sitter hjemme å øver på prøver klarer jeg å konsentrere meg om prøven i ca 10 minutter til jeg ikke klarer mer, siden jeg mister all motivasjon og vil bare legge meg å slappe av. Det begynner å bli veldig ekstremt nå å jeg er skikkelig lei av å ikke kunne øve til prøver fordi jeg ikke har motivasjon. Det høres merkelig ut at jeg ikke klarer å øve på prøver for det er egentlig bare til å gjøre det men jeg orker ikke. Jeg vet ikke hva som er galt med meg.

Jente, 16

Hei. Jeg er dritt lei skolen. Sliter med og få gjort lekser. Ser ingen motivasjon. Foreldrene mine har prøvd å gi meg penger for karakterer som kommer til sommer, men det hjelper ikke. Alt jeg har lyst til er å sove og leve et liv uten stress. Å stå opp er stress, å dusje, fikse håret, sjekke planen for dagen, trening, lekse, klær, kropp, lærere. Det kjennes ut som jeg drukner og har vurdert å droppe ut av videregående når jeg kommer så langt. Vet ikke om jeg overlever til sommeren eller 5 år etter der igjen,

Gutt, 13

I det siste spørsmålet over, ser vi et eksempel på dårlig skjult hinting om selvmordstanker. Noe som eksemplifiserer hvor vanskelig det er å plassere spørsmål i ulike kategorier og emner.

En bruker har hatt behov for å skrive så mye at hen tydeligvis har brukt to spørsmål, noe vi ser fra innledningen av dette spørsmålet ("Fortsettelse fra..."):

fortsettelse fra a4a75. Hjemme gråter jeg i timevis uten stopp nesten. Foreldrene mine har det vanskelig å hjelpe meg når jeg sliter å lære. Jeg husker ingen ting av det jeg leser eller forstår det og jeg har ikke dysleksi. Siden jeg vil bli som er ganske vanskelig å bli når jeg blir stor, så må jeg jobbe hardt for å få et høyt snitt. Jeg føler at engelsk læreren min er den eneste som skryter av meg og sier hva jeg er god på fordi den synes jeg er flink. Den fortalte meg at for å få en 5'er så trengte jeg å ha bedre selvtillit, og stole på meg selv på en god måte fordi den tror jeg klarer det. Det er vanskelig for meg å tro på meg selv siden jeg synes jeg er dårlig i alt mulig. Jeg mister mye av tiden til å gjøre det jeg vil på grunn av sorg og bare jobb. I tillegg dropper jeg fritidsaktivitetene mine bare for å øve. Jeg har det svært vanskelig og har tatt det opp på skolen. Har en assistent, men den kan ikke alt det læreren sier. Snakker med helsesøster også men hun kan ikke gjøre noe

Annet, 16

Blant de eldre brukerne er det færre innlegg og spørsmål om denne typen problemer i skolehverdagen. Likevel er det noen av de eldste jentene som skriver om stresset som bl.a. skyldes at de stiller høye krav til seg selv med tanke på prestasjoner:

Jeg går på en videregående skole med opptakskrav rundt 5. Mange av medelevene er veldig smarte. I fjord gjorde jeg det veldig bra på skolen. Jeg jobbet flittig, og fikk et snitt på rundt 5,8. Jeg setter høye krav til meg selv og gir ikke opp. Jeg ble fort veldig stressa, men så ikke på dette som noe veldig farlig fordi det gjorde at jeg jobbet enda hardere. Nå tror jeg at jeg er utbrent. Jeg ønsker fortsatt de gode karakterene, men likevel har jeg ikke energi til å åpne læreboka. Jeg klarer heller ikke konsentrere meg. Jeg stresser kanskje mer nå, fordi resultatene ikke blir like bra. De neste prøvene blir enda viktigere for å forbedre standpunktkarakteren. Jeg har grått meg i søvn før flere prøver. Jeg prøver å se at karakterer ikke er det viktigste, men det ser ikke ut til å fungere. Selv om karakter 4 er greit, får klassekamerater 6. Jeg tenker, "Hvorfor klarer ikke jeg det, når de andre klarer det". Hva kan jeg gjøre for å få stresse mindre og få mer motivasjon?

Jente, 17

Regler og rutiner på skolen: Er dette lov?

Et deltema som var spesielt frekvent blant de yngste guttene, er ulike former for regler knyttet til skolen – om fravær, skulk, anmerkninger og stryk. De ser ut til å ønske bekreftelse på at de har rett, og at læreren tar feil:

Jeg skulket skolen i 4 timer, og læreren ga meg anmerkning. Slik jeg har tolket det kan man ikke gå anmerkning for at jeg ikke ha vært der, bare fravær. Har jeg rett eller feil?

Gutt, 14

hei! klassen min fikk vite for en uke siden (på en fredag) at vi skulle ha prøve om en uke. på onsdagen (2 dager før prøva) sier læreren at prøva blir utsatt i 1-2 uker. på fredagen, i andre time sier læreren at vi skal ha prøva i sjetten time allikevel. er dette rett? Vi har vel rett til og forberede oss og øve? hvis det hadde vært en overraskelse prøve hadde de ikke sagt at vi ikke skulle ha den. da hadde de ikke sagt noe, men de sa vi ikke skulle ha den. da er det ikke overraskelsesprøve. hva synes du?

Annet, 15

Også i kjønnskategorien "annet" var det blant de yngste brukerne noen spørsmål som adresserer lærerens oppførsel. Disse skiller seg fra spørsmålene ovenfor ved at de er lange og inneholder detaljerte beskrivelser av hva lærere har sagt eller gjort, og ikke minst ved at det er alvorlige hendelser brukere skriver opp, som mobbing og rasistiske kommentarer. Dette er opplevelser som ungdommene tydeligvis finner urettferdige, opprørende eller ubehagelige, både på vegne av seg selv og på vegne av de andre i klassen/ gruppa:

Hei ung.no! I 9. Klasse ble jeg mobba av mat og helse læreren. Hun kalte meg tilbakestående, dum hodet, treig og kasta poteter på meg. Jeg begynte å grine og sånt, men hun bare fortsatte å kjeft på alle andre og var veldig frekk. Hun skreik til folk og gjorde timene ubehagelige. En gang kasta hun maten vår fordi hun syntes at den ikke smakte sånn som hun ville. Alle sammen følte seg dårlige og hatet mat og helse på grunn av henne. Jeg så ifra til ledelsen på skolen, men de sa bare at de har sagt ifra til henne før at hun må roe seg. Hun har jobbet på skolen veldig lenge og terrorrissert elever. Storebroren min hadde hun året før og han sier at da var hun til og med enda værre. Mange i klassen min klagde men vi fikk ikke noe svar fra ledelsen. Jeg føler at skolen svikta oss og at hun har gjort flere lovbrudd. Hva skal jeg gjøre? Skal jeg rapportere henne til politiet? Hilsen opprørt gruppe

Annet, 15

Hei, Ung.no! Jeg har en lærer som er ganske irriterende. Hun gjør ting som jeg ikke synes er noe greit. Hun sier private ting om enkelt elever til alle i hele klassen, som ingen andre trenger å vite, f.eks hva fag forskjellige elever sliter i osv. I tillegg sier hun en del ting som jeg synes er litt rasistiske og unødvendige. Hvis noen i klassen har en mørk hudfarge spør hun dem hvor de kommer fra, hvilket språk de snakker hjemme osv. Hun har i tillegg sagt til dem at de ikke er "helt norske". Men hun bestemmer jo ikke hvordan andre folk burde føle seg? Hvis de føler seg 100% norske så er de norske! I tillegg tvinger hun meg til å ha samtaler fordi hun er bekymret for meg, enda jeg ikke ønsker å ta imot hjelp fra henne. Jeg har et negativt forhold til henne og jeg ønsker ikke å ha samtaler med henne om ting hun ikke har noe med. Hva skal jeg gjøre? Kan jeg si nei til å snakke med henne? Jeg stoler ikke på henne i det hele tatt. Det virker ikke som hun har noe selvinnsikt.

Annet, 14

Rettigheter: Fravær, økonomi og skolen som arbeidsmiljø

Blant de eldste brukerne, på tvers av kjønn, er det flere som spør om hva som teller som fravær fra skolen, sannsynligvis med håp om at akkurat deres planlagte aktivitet – som kjøretimer eller å besøke utenlandske universiteter – ikke skal regnes som fravær.

Hei, jeg skal gå på universitet i England til neste år og vil veldig gjerne besøke noen nå i forkant for å bestemme meg hvilket jeg mest vil gå på, men telles dette fraværet jeg da eventuelt får på 10% grensen, om jeg reiser eks. fra torsdag - mandag?

Jente, 18

Hei, jeg går på videregående skole, og lurar på om det er gyldig fravær at jeg skal være statist/skuespiller?

Gutt, 18

Jeg lurer på om utsettelse av heldagsprøve/ tentamen i et fag er en gyldig grunn for å være et unntak fra fraværs grensa?

Annet, 17

Guttene rapporterer også om utfordringer i egen hverdag og skolesammenheng som ikke nødvendigvis er knyttet direkte til tanker om utdanningsvalg. Usikkerhet over økonomi nevnes av flere brukere, også knyttet til familieforhold og regler om lån og stipend. Et eksempel er som følger:

Hei, jeg er en gutt på 19 år som går på videregående. Det jeg lurer på er et par ting angående stipend, det som jeg lurer på er om stipend går på inntekten til mor og far etter at man har fylt 20 år, grunnen til at jeg lurer på det er fordi jeg har erfaringer fra sist jeg søkte stipend med at jeg ikke får stipend på grunn av at min far tjener for mye, jeg og min far og jeg har ikke kontakt og det har vi heller ikke hatt på 5 år. Min mor derimot går på uføretrygd med nesten ingen ting av penger å leve på måneden. Nå får jeg barnebidrag fra min far hver måned, men ifølge regelmannen så får jeg ikke det når jeg har fylt 20 år fordi da har ikke min mor og far forsørgerrett. Derfor lurer jeg på om jeg har rett på stipend når jeg bor hjemme uavhengig av mor og far sin inntekt den dagen jeg har fylt 20 år

Gutt, 19

Bruker er usikker på hvorvidt mors og fars ulike inntekts-forskjeller også vil betinge hans fremtidige økonomiske handlingsrom når foreldrene ikke lenger har forsørgerrett. Han har ingen kontakt med far utover barnebidraget, og stipendsøknaden avvises på grunnlag av fars høye inntekt. Han lurer derfor på om dette endrer seg når han fyller 20 år, gitt at han fortsatt bor hjemme hos mor.

Skolen som arbeidsmiljø tematiseres også, for eksempel om man har rettigheter ved kronisk sykdom hva temperatur i oppholdsrommene gjelder. Det er flere spørsmål om dokumentasjon av fravær grunnet sykdom. En bruker sliter også med å finne lærlingeplass. En annen bruker rapporterer om "press fra alle kanter", og en bredere vifte med problem og årsaker til disse:

Hejsan eg er da 17 år, har en kronisk sykdom og har frem til nå på under ett år prøvd fire forskjellige linjer og nå er eg helt utkjørt. Har å blitt enige med skolen å bare ta fellesfag siden jeg ikke orker mer akkurat. Eg har nå gått Service og samferdsel, TIP, Media og naturbruk. Så eg har vært innoom litt av hvert kan man si. Nå som eg har sagt ja til å ta fellesfagene ved den skolen eg går på så har rådgiver der begynt å presse meg voldsomt med tanke på neste år, og får å si det rett ut, eg vet hva eg vil lgå, men det e rumulig akkurat nå. Eg gikk noen måneder på naturbruk men måtte slutte pga akutt sykdom som slo helt ut. Eg trives egentlig veldig godt på den linja men så er eg jo syk og får press fra alle kanter. Tingene er, eg er alvorlig syk og trives så godt her eg bor på hybel og de har ikke naturbruk i nærheten. Eg kan ikke ha fast jobb pga sykdom så et jobbeår er vanskelig. Alt eg vil er å jobbe med hest for å si det rett ut, hva i alle dager gjør eg nå? Å flytte hjem er uaktuelt

Annet, 17

De aller fleste brukere i annet-kategorien stiller spørsmål til ung.no om utdanning og arbeid. Utover dette er det spørsmål knyttet til for eksempel regler, så som "hva er det vanlige beløpet en enkelt forelder får om

de er skilt" og "Dette handler om NAV-svindel. Jeg er en student, og jeg har fått dagpenger samtidig ... Hvis jeg rapporterer meg selv til NAV, kan jeg unngå at de rapporterer til politiet?".

Blant spørsmålene knyttet til utdanning og arbeid rapporterer en del brukere at de er på vei ut fra skole/ høyere utdanning eller jobb, eller sliter med å komme seg inn. Av disse er det et fåtall spørsmål som ikke inneholder informasjon om psykisk eller fysisk sykdom, og/eller at bruker er skolelei. Av disse er 3 spørsmål innsendt på vegne "av en venn", for eksempel under tittelen "Hva skal hun gjøre hvis hun stryker?". Ett spørsmål adresserer eksplisitt utfordringer knyttet til kjønnsidentitet:

Ok så ble jeg nettopp 18 og nå er jeg veldig lei skole. Jeg droppet ut første året på v1 og går på vg1 dette året og på bygg og anlegg. Situasjonen min er litt rar da. Jeg har ADHD pluss at jeg er en jente som føler meg mer som en gutt. Jeg sliter og har slitt veldig med depresjon og angst. Jeg trives ikke i det hele tatt på skolen. Har nå faktisk vert så mye som 5 uker vekke fra skolen. Jeg føler at jeg er den eneste som har det sånn. Vet ikke om noen andre som har det sånn. Jeg har veldig lyst å få meg jobb som tømmer eller snekker men det får jeg høre at jeg ikke får hvis jeg ikke går på videregående.. hva skal jeg gjøre? Jeg orker virkelig ikke mer skole. Får angstanfall av å se på en skole. Går rundt med vondt i magen hver dag fordi jeg bare må tenke på den skolen. Tenker på fremtiden min. tenker på at nå stryker jeg i alle fagene. Har til og med fått lov til å ta dette året på 2 år men fortsatt klarer jeg det ikke. Er det umulig for meg å få jobb som tømmer hvis jeg slutter?

Annet, 18

Situasjonen som bruker beskriver er kompleks; den inneholder mange parallelle og sammenvevde problemstillinger. Bruker er skolelei, har allerede forsøkt å droppe ut fra videregående skole, trives ikke på skolen, og har nå hatt nye 5 uker fravær fra skolen, til tross for tilpasning. Likevel ønsker vedkommende fortsatt å bli tømmer. Hen befinner seg innenfor skoleinstitusjonens rammer, men opplever at det er selve skolen som bidrar til å gjøre hen syk. Problemene med ADHD-diagnosen, depresjon, angst, mistriivsel og opplevelsen av en kjønnnet mistilpasning forsterkes, og følelsen av at ingen andre har det slik likeså.

9.2 Framtidsplaner: Kan jeg komme meg dit jeg vil?

Jeg har en plan eller en drøm – hva gjør jeg nå?

Blant de yngste ungdommene er det jentene og "annet" som adresserer flest jobber de ser for seg eller drømmer om, mens guttene fortrinnsvis skriver om valg av videregående skole.

Kjønnsdelte interesser og valg? Ettersom arbeidslivet i Norge fortsatt er kjønnsdelt, kunne man ha sett for seg at de utdanningene og yrkene ungdommene adresserer i spørsmålene sine, gjenspeiler dette. Tabell 9.1 gir en oversikt over dette fra alle de 18 utvalgene som inngikk i analysene. I tabellen henviser "Fag/ linjer på videregående skole" for den yngste aldersgruppen hovedsakelig til linjer de har søkt på eller ønsker å komme inn på, mens det for de eldste henviser til linjer de allerede går på, eller har lyst til å bytte til. "Høyere utdanning" henviser for den yngste gruppen utelukkende utdanninger de kan gå på i fremtiden, mens blant de eldre er det noen som allerede tar en høyere utdanning. "Yrker" omfatter ikke ev. jobber brukerne har nå.

Tabell 9.1. Oversikt over hvilke utdanninger og yrker brukerne adresserte i spørsmålene i utvalget.

ÅR	KJØNN		
	GUTT	JENTE	ANNET
13-16	<p>Fag/linjer på videregående skole: studiespesialisering, bygg og anlegg, teknisk-industriell produksjon (TIP), idrettsfag/toppidrett, service og samferdsel, landbruk, transport og logistikk, elektrofag, data og elektronikk, automasjon, matte og fysikk.</p> <p>Høyere utdanning: Robotikk</p> <p>Yrker: byggingeniør, ingeniør, yrkessjåfør, pilot, jagerflypilot, samfunnsgeograf, eiendomsmegler, bodybuilder, eiendomsforvalter, gründer, entreprenør, arkitekt*</p>	<p>Fag/linjer på videregående skole: Helse og oppvekst, medier og kommunikasjon, salg og service, idrettsfag, studiespesialisering, design og håndverk, tekstil</p> <p>Høyere utdanning: Legeutdanning, veterinærhøyskolen, biologi, antikkens kultur og religion, ridelærerutdanning</p> <p>Yrker: Jurist/advokat på sykehus, lege i et fattig land, nevrokirurg, kontorsjef i NAV, skuespiller, veterinær, helsesekretær, fysioterapeut, toll, sminkør/maskør, blomsterdekoratør, programmerer som lager spill eller animasjoner og co-pilot</p>	<p>Fag/linjer på videregående skole: studiespesialisering, helse og sosial, helse og oppvekst, idrettsfag, toppidrett, byggfag, service og samferdsel, musikk, reiseliv, matte, fysikk, biologi og kjemi.</p> <p>Yrker: dataingeniør, lege, advokat, elektriker, tømmer, forfatter, lærer i psykologi, rettsantropolog og au pair – i tillegg to spørsmål om casting byrå og auditions som indikerer lyst til å bli skuespiller.</p>
17-20	<p>Fag/linjer på videregående skole: Bygg og anlegg, helse og sosial, idrettsfag, studiespesialisering, teknikk og industriell produksjon, elektrofag, elenergi, dataelektronikk,</p> <p>Høyere utdanning: BA i statsvitenskap, forkurs til ingeniørutdanning, astronomi, barnevern, datateknologi, grafisk design, medisin</p> <p>Yrker: Tømmer, jobbe med havet eller biologi (biolog, fiskehelsebiolog, sivilingeniør i havbruk), banemontør, eiendomsmegler, ingeniør, flyingeniør, petroleumsingeniør, lektor, brannmann, fysioterapeut, kvalitetssikringssystem, tømmer i hjelpeorganisasjon, vokter, pilot, danser, hotelldirektør, fengselsbetjent</p>	<p>Fag/linjer på videregående skole: musikk; salg og service; bilskade, lakk og karosseri; helse og oppvekst; barne- og ungdomsarbeiderfag; helsefagarbeider; kunst, design og arkitektur; studiespesialisering; kjemi, fysikk</p> <p>Høyere utdanning: lektorutdanning, BA i pedagogikk, årsstudium i italiensk, lærerskolen, medisinstudiet, vernepleierutdanning, barnehagelærer, økonomi og administrasjon, drama og musikk</p> <p>Yrker: barne- og ungdomsarbeider, sykepleier, hovslager, anleggsgartner, landskapsarkitekt, psykolog, arkitekt, veterinær, optometri, forsker innen medisin, hundefører innen politi eller toll, etterforsker i politiet, lærer</p>	<p>Fag/linjer på videregående skole: Bygg og anlegg; studiespesialisering; realfag, barne- og ungdomsarbeider; idrettsfag; musikk, dans og drama; restaurant og matfag; kokk og servitør, IKT-service; service og samferdsel; teknikk og industriell produksjon, medier og kommunikasjon, naturbruk</p> <p>Folkehøgskole Kostskole</p> <p>Høyere utdanning: Sykepleierutdanning, tannpleie, biomedisin, jus, MA i psykologi</p> <p>Yrker: Helsesøster, kokk, BurgerKing, jobbe i barneskole eller SFO, barne- og ungdomsarbeider, IT-konsulent, genetiker, advokat, sykepleier, forsker i biologi/psykologi/medisin, DNA-forsker, sivilmarkedsfører, advokat, pediatrik kirurg</p>

*Eiendomsforvalter, gründer, entreprenør og arkitekt er nevnt i samme spørsmål

Tabellen viser tendenser til kjønnsdelte interesser, utdanningsvalg og yrkesplaner – det er for eksempel en overvekt av omsorgsutdanninger/ -yrker i spørsmålene fra jenter, og overvekt av spørsmål om ingeniørutdanninger og teknologi i spørsmålene fra gutter. Utvalgene er for små til å konkludere med at spørsmålene representerer det kjønnsdelte arbeidsmarkedet. Det er mange likheter mellom spørsmålene på tvers av kjønn, samtidig som det er forskjeller mellom aldersgruppene. I gruppen gutter 17-20 finner vi for eksempel både tradisjonelt maskuline og feminine yrkesvalg, med danser og brannmann på hvert sitt ytterpunkt, karikert sett. Én bruker ønsker også å bruke sin tømrer-utdanning for hjelpeorganisasjoner. En hovedvekt av de studieveiledende spørsmålene er formulert nøytrale, i den forstand at bruker kun fremstår som interessert i informasjon om studievalg, studiested eller utdanningens markedsverdi, for eksempel.

Hvordan velge skole/ utdanning: Den mest frekvente typen spørsmål om videre utdanning og yrke er konkrete, informasjonssøkende spørsmål om hvilke skoler, fag, og karakterer som er nødvendig for å bli det man ønsker: for eksempel hvilken linje skal jeg velge på videregående, hvilken utdanning må jeg ta for å bli dette yrket, hva blir jeg hvis jeg tar denne utdanningen, hvordan kan jeg kombinere linjer, kan jeg ta utdanningen i utlandet – og er det vanskelig å komme inn?

Hei. Jeg ønsker å bli en dataingeniør. Jeg vet at R1 + R2 og Fysikk 1 er krav. Men er det noen andre fag som kan være nyttig og som kan anbefales for en som vil bli dataingeniør?

Annet, 16

hei. jeg går vg1 bygg og anlegg er det mulig å gå kryssløp til vg2 transport og logistik

Gutt, 16

Hei, jeg skal gå barn og ungdomsarbeider det året nå, men jeg har begynt å lure om jeg vil bli veterinær. Hvordan utdanning og fag må jeg ta opp hvis jeg skal bli veterinær?

Jente, 17

Det slående er hvordan de mange spørsmålene som brukere stiller, er spørsmål som vedkommende kunne fått avklart gjennom en samtale med sin skole-rådgiver, lærere, eller andre voksne med god kjennskap til høyere utdanning og lærernes arbeidsmarked. Mange av spørsmålene kunne hen også fått svar på ved å google og lese om utdanningstilbud i høyere utdanning. Hvorfor brukeren i stedet stiller sine spørsmål til ung.no er derfor et interessant spørsmål.

Vurdering av arbeidsmarkedet og lønn: En del av ungdommene, på tvers av kjønn, viser at de gjør seg noen strategiske vurderinger med tanke på valg av utdanning og yrke, blant annet knyttet til fremtidig arbeidsmarkedet eller fordeler ved ulike utdanningsvalg. Noen slike spørsmål er svært korte og instrumentelle, for eksempel knyttet til lønn, slik som dette:

Hei! Lurte på hva en ingeniør tjener? Får man mer i lønn hvis man også har fagbrev som noe? Også lurte jeg på er man mer ettertraked med fagbrev også?

Gutt, 20

Noen ønsker også en vurdering av hvorvidt det planlagte yrket er verdt å satse på, med tanke på om det er lett eller vanskelig å få seg jobb i fremtiden, for eksempel som brannmann, lærer, i oljebransjen eller som eiendomsmegler.

Onkelen min er lærer og han sier det er vanskeligere å få jobb idag som lærer enn det var før. Stemmer det? Isåfall gidder jeg ikke bruke fem år på lærerskole hvis jeg kanskje ikke får jobb Men er det riktig ? trodde Norge trengte flere lærere Hva mener dere?

Jente, 19

Hei! Jeg er 21 år(1995), har fullført fagbrev som tømrer, og har nå 1 mnd igjen av min militære verneplikt. Jeg lurar på hva jeg skal studere, og tenker på eiendomsmegler. Er det et godt valg mtp dagens marked? Hører det er overflod av nyutannede meglere, og mtp boligsalget.. Er det slik at jeg går innunder "ungdomsretten" inntill man er 24 år, og kan få støtte ifra lånekassen når jeg tar påbygg? På forhånd takk =)

Gutt, 20

Andre spørsmål er mer utgreiende, og det kommer tydelig fram at bruker har tenkt mye på det han spør om angående yrkesplaner:

Hei! Jeg har tenkt mye i det siste på hva jeg vil bli når jeg er ferdig utdannet. Jeg tror jeg skal bli lektor på VGS men lurar på hvordan en del ting funker. Jeg har lyst å undervise i matte, og fysikk. Hvis jeg vil undervise i flere fag f.eks. samfunnsfag eller kjemi hvordan får jeg kompetansen for det? Kan jeg ta et årsstudium innfor de fagene, eller må jeg ha en master eller bachelorgrad innenfor det også? Jeg har også lest at noen tar årsstudium i pedagogikk. Hva er pedagogikk og hvorfor hjelper det som lærer? Jeg har også lyst til å tjene 600 000+ i året. Får lektorer mer betalt hvis de har flere fag? Og hvis jeg er hjemme og retter prøver en kveld for jeg betalt for det? Og hvor mye får man betalt for å være sensor både med muntlig og skriftlig eksamen. Får kontaktlærere mer betalt? Og hva oppgaver har de i forhold til en vanlig lærer?

Gutt, 17.

Barrierer for å komme seg videre / nå målene

Noen brukere i denne gruppen er usikre på hvorvidt deres fremtidige planer eller drømmer er oppnåelige eller riktige mål for dem. Flere adresserer ulike problem som de oppfatter at de har, og som de tror kan påvirke hvorvidt deres valg og drømmer er oppnåelige, som fysisk funksjonsnedsettelse, psykisk helse, mistrivsel på skolen, å være skolelei, ensomhet, mangel på interesse for yrkesvalg og framtid, høyt fravær, å ha brukt opp studieretten sin, språkproblemer og karaktersnitt.

Usikkerhet om valg som er tatt eller skal tas: Selv om mange av ungdommene viser til konkrete planer om videregående skole eller høyere utdanning, så viser også en del av spørsmålene usikkerhet eller bekymring knyttet til valg som skal tas eller er tatt og konsekvensene av disse – ofte relatert til overgangen til videregående skole. Overgangen til videregående skole innebærer mange valg på et nivå som ungdom ikke har vært vant til fra barne- og ungdomsskolen. Det er mange valg både før og underveis i videregående skole. Disse valgene oppleves av noen brukere å ha konsekvenser som vil få stor innvirkning på hvordan livet skal bli på kort og lang sikt. Eksempelene nedenfor viser ungdommenes tvil og forvirring knyttet til valg, samtidig som de indikerer hvordan ungdommene lar seg påvirke av andre mennesker rundt dem ("Når jeg snakker om dette, sier de fleste..." i eksempel 1 og "Det virker for alle som at jeg hele tiden har villet jobbe innen helse..." i eksempel 2):

Hei, jeg går første året på videregående.. design og håndverk.. Jeg er så forvirret, vet ikke hva jeg skal velge og tiden går alt for fort!! Jeg ønsker 100% å drive med noe kreativt, bruke hendene mine og skape nye ting. Jeg har nå tenkt mest på tekstil og blomsterdekoratør.. men jeg vet ikke hva jeg skal velge og fortsatt usikker på om jeg i det hele tatt liker noen av dem? Når jeg snakker om dette sier de fleste, "ikke stress, du finner ut av det" "du kan bare ta ny utdanning om du ikke føler du passer til den du velger nå" Men det koster penger og jeg har ikke råd til å ta sånne feil valg nå.. og jeg må velge hva jeg ønsker innen mars. ja jeg kan ta påbygg men et av mange problem.. jeg blir utrolig fort sliten, lei, trøtt og vondt i kroppen min av hardt arbeid. Jeg er flink i skole når jeg først ønsker men jeg VET at jeg ikke kommer til å bestå om jeg tar påbygg..om jeg skal ta noe mer av utdanning koster det penger.. Lånekassen er egt uaktuelt men kanskje jeg må??

Jente, 16

Jeg er utrolig usikker på utdanningsvalget mitt og vurderer å skifte utdanning. Jeg har gått helse og sosial + påbygg og går nå 2 året på sykepleieren Det virker for alle som at jeg hele tiden har villet jobbet innen helse, men det er ikke drømmen min. Min drøm er å jobbe på havet eller med biologi. Jeg har utrolig lyst å bli biolog, fiskehelsebiolog, sivilingeniør i havbruk eller noe i den retningen. På videregående så vurderte jeg å søke naturbruk, men valgte Helse og sos. Jeg har hatt biologi på sykepleieren og synes dette er interessant, men er ikke så flink i realfag. For å gå disse utdanningene så må du ha realfag fra vgs og det har ikke jeg. Jeg har bare 4 i P-matte og er redd jeg ikke greier matten visst jeg tar T og R matte + biologi/kjemi. Jeg har lyst å følge drømmen, men engelsk er noe jeg heller ikke er god i og alt pensum er på engelsk. Jeg ser bare vanskligheter med å bytte utdanning, men det er denne jeg ønsker meg. Jeg er usikker på om jeg har tid og penger til det

Gutt, 20

Skolelei: Å være skolelei er en barriere for å komme seg videre til videregående skole eller høyere utdanning. Noen ønsker derfor å vite om de kan nå sine yrkesplaner uten å studere eller gå mer skole, som for eksempel denne jenta som ønsker å bli toller eller politi, men som ikke orker å gå mer skole:

Hei, jeg er en jente på 15 år. Jeg går i 10 klasse og jeg vil bli toller, eller jobbe med og skjekke bagsjen på flyplasser osv. Jeg har også lyst til og bli noe innenfor politi men da trenger jeg studiekompetanse. Jeg vet man trenger studiekompetanse for og bli toller også. Men jeg er ikke akuratt så keen på og gå 3år til med det samme helvete på skolen. Så jeg skal ta helse og oppvekst på VGS. Og da får jeg fagbrev. Går det ann og bli toller men og ha gått helse og oppvekst og fått fagbre? Kan man komme like langt m fagbrev? Jeg har hørt at alle som har lyst til og bli toller kan bli det. Uten studie..jeg har utrolig lyst til og bli toller eller politi men jeg orker ikke mere studie.. Og hva anent kan jeg gå hvis jeg ikke vill gå studie for og bli toller? For jeg har tenkt at hvis jeg går helse og oppvekst så har jeg det i bunnen og hvis jeg ikke trives med og være toller kan jeg bli noe innenfor helse. Er det smart og tenkte sånn eller burde jeg holdet meg til en ting og satse der?

Jente, 15

Fravær: Som vist i kapittel 9.1 er det flere ungdommer som stiller spørsmål om fravær fra skolen, fortrinnsvis spørsmål om hva som regnes som gyldig fravær. Blant de eldste brukerne er det i utvalget også noen som adresserer *konsekvenser* av fravær. Høyt fravær – mer eller mindre ufrivillig – kan oppleves som en barriere på veien mot videre utdanning eller arbeidsliv. Fravær kan skyldes en hel rekke med uheldige faktorer i brukers liv. Et illustrerende eksempel er dette:

Jeg går musikklinja på VG1 og har oversteget 10% fravær i 3 fag. Årsaken til dette er fordi jeg har en vanskelig skolesituasjon. Jeg mistrives ekstremt mye og har ingen å være med grunnet miljøet og folka på skolen ikke er det jeg er vant med (er utilpass). Jeg kjeder meg, føler meg ukomfortabel og drar alltid hjem i fritimer selv om jeg bor 45 min unna. Jeg føler heller ikke at jeg "blir sett" av lærerne eller annet skolepersonell. Det virker ikke som de bryr seg om meg. De verken ser eller forstår problemet mitt og jeg tror de ser på meg som en lat elev som er lei alt og alle når jeg i virkeligheten er skoleflink men sliter m/trivsel, søvn, psykisk og skolemotivasjon. Jeg bor alene med mor og hun jobber mye og er alltid borte. Jeg har ingen å snakke med og føler meg veldig alene. Jeg har søkt om fraværsgrense til 15% men hva om de ikke godtar den? Jeg MÅ komme videre til VG2 fordi jeg vet at å gå året om igjen vil gjøre situasjonen mye verre for meg og kan føre til at jeg dropper ut

Jente, 17

Bruker beskriver en opplevelse av nærmest total mistilpasning på skolen, som går utover helse, trivsel og skoleprestasjoner. Hun føler seg også ensom hjemme, hvor hun bor sammen med sin mor. Denne kompliserte situasjonen besvares som følger av "Rådgiver for videregående skole":

Hei! Så fint at du tar kontakt med ung.no. Du bør dele dette med noen på skolen. Rådgiver er en person på skolen du kan gå å snakke med og som du kan stole på. Det hjelper ikke å ha dette for deg selv hvis du skal få noe hjelp. Kontakt rådgiver og be om å få en time. Overfor rådgiver må du være ærlig på hva du sliter med. Dere kan sammen finne ut hva som bør gjøres. Håper det ordner seg for deg!

Jente, 17

Å ikke være god nok: Noen oppfatter ikke at de har ferdigheten til å mestre fag som de må mestre for spesifikke utdanninger, og det er da særlig matematikk som nevnes her. En ungdom i kategorien "annet" er kokkelærling, men føler at han ikke er flink nok og vurderer derfor å slutte:

Hei Jeg har gått 1 år som lærling kokk å jeg føler at jeg ikke er flink nokk til å klare fagprøven å vurderer å slutte nå. Jeg har å vært på et sted der jeg ikke blir sett på som en lærling men heller en arbeider, derfor ikke fått rikig skole. Jeg har kunn borteboer stipen ingen lån ingen andre stipend Hvordan går jeg fram? Må jeg betale tilbare hele borteboer stipendet mitt ? Eller kan jeg betale det tilbake som ett lån? Eller er det bedere å gå ut året prøve fagprøven å feile hva skjer da

Annet, 19

Fysisk og psykisk helse: Både fysisk og psykisk helse kan oppleves å stå i veien for drømmer og planer for framtiden – for eksempel i kombinasjon, som hos denne jenta som ønsker å bli hundefører i politiet:

Hei! Jeg har lenge drømt å bli hundefører innenfor politiet. Men en ting jeg lurer på... Er det egentlig en sjanse for meg? For tingen er at jeg har ADHD, Asberger, og ett øye. Jeg har blitt veldig flink til å kontrollere meg selv over årene når det kommer til ADHD, og jeg er MYE flinkere å tolke folk noe som Asbergeren gjorde det vanskelig for før. Om ikke politi fungerer, så har jeg vurdert Toll, men det er no politi som er drømmen. Jeg går på hund og dyrepleie, hvor jeg lærer å trene hund og alt det der. Så trening av egen hund vil no ikke bli et problem for meg. Så er det egentlig noen sjanse for meg? Har hørt at det ikke er det, men jeg vil ikke gi opp...

Jente, 17

Det er likevel psykisk helse som oftest adresseres av brukerne i våre spørsmålsutvalg, som vist i kapittelet "Sliten, skolelei, stressa og ukonsentrert" i kapittel 9.1. Psykiske plager og bekymringer kan være hindringer på veien for eksempel fra grunnskole til videregående skole – kombinert med for eksempel mindre alvorlige utfordringer som å ha problemer med å stå opp om morgenen eller å være redd for at den linja man velger ikke er så gøy som man trodde, som i eksempel to nedenfor:

hei, jeg begynner på vgs til høsten og jeg gruer meg skikkelig. Det er ikke det sosiale som blir noe problem, ettersom jeg starter i samme klasse som en god venn av meg, jeg bare gruer meg skikkelig til fag igjen. Jeg har null motivasjon til å starte på med fag og lekser igjen, og jeg griner bare av tanken på at det er kort tid til skole start. På slutten av 10ende datt jeg helt av, jeg var sliten og lei og dreit i alle fag jeg hadde. Jeg trengte denne sommerferien veldig mye, men jeg har ikke kommet meg helt enda. Jeg gruer meg til lekser, til å sitte i ett klasserom å jobbe med fag, til å må ha to år til med et fremmedspråk jeg ikke liker, til å må stresse med innleveringer fordi jeg ikke orker å gjøre de før siste kvelden. Fraværsgrensen er også lavere nå, og jeg pleier å fort bli syk pga stress og angst så jeg vet ikke en gang om jeg kommer meg igjennom første skoleåret. jeg kan jo ikke akkurat ta ett friår FØR vgs heller, så hva skal jeg gjøre..?

Annet, 16

Hei. Jeg er på i mitt siste år på grunnskole, og skal begynne på videregående. Dette er et stort trinn videre i livet mitt, føler jeg. Problemet er at jeg sliter veldig med angst, selvsikkerhet, selvtillit, rett og slett veldig opptatt av andres meninger. Alle venninnene mine skal begynne på samme skole, og jeg har også lyst å gå på samme skole som dem, men de har ikke den linjen jeg vil gå på. De eneste skolene som har den ligger nesten en time unna. Dette er et av problemene, fordi jeg ikke er en morgenperson, og sliter med å komme meg opp om morgenen. Det andre jeg bekymrer meg masse for, er at om jeg velger å gå på linjen som jeg vil, er jeg redd jeg ikke passer inn, eller jeg ikke synes det er så gøy allikavel. I tillegg er jeg livredd for at jeg ikke kommer til å finne meg venner, fordi jeg er så stille og ikke tørr å snakke med noen i det hele tatt. Jeg kommer til å måtte gå på denne skolen uten noen av venninnene mine, og jeg vet ikke om jeg er klar for dette. Hjelp.

Jente, 16

Overgangen til arbeidslivet kan også oppleves som pga. fysiske og/ eller psykiske helseutfordringer. En bruker forteller at han er diagnostisert med Aspergers syndrom, "noe som sannsynligvis er en utrolig stor ulempe for meg på arbeidsmarkedet ettersom flere jobber krever at man besitter sosiale ferdigheter og er utadvendt".

Hei, Jeg er en student som strever med å skaffe meg en jobb ved siden av studiene. Etter flere måneder med søking og forsøk på å ta kontakt med bedrifter som jeg kunne tenke meg å jobbe i, er jeg i ferd med å miste motivasjonen. I tillegg er diagnostisert med Aspergers Syndrom, noe som sannsynligvis er en utrolig stor ulempe for meg på arbeidsmarkedet ettersom flere jobber krever at man besitter sosiale ferdigheter og er utadvendt. Dette får meg til oppfatte at jeg er uønsket på de aller fleste stillinger. Jeg lurer derfor på hva NAV kan bistå med når det gjelder deltidsjobb for studenter med sosiale vansker, og eventuelt hvordan jeg kan oppsøke ett av kontorene. Jeg setter også stor pris på om det finnes andre alternative løsninger på dette. Vennlig hilsen Gutt (19)

Gutt, 19

Vanskelig å forstå informasjon om utdanning: I noen tilfeller viser ungdommenes spørsmål at de enten har lett etter informasjon selv, eller fått informasjon fra andre. Mange har sannsynligvis vært på utdanningsmesser, hatt informasjonsdag om høyere utdanning på skolen, vært hos en rådgiver eller søkt på nettet. Det viser seg at det ikke lett å forstå all den nye informasjonen om høyere utdanning, og de bruker ung.no som hjelp til å forstå:

Hei! Jeg skal snart søke videre til høgskole. Jeg tenker en god del på økonomi og administrasjon, men jeg lurer på hvilket yrke det kan bli av dette? Og så føler jeg meg så dum siden jeg ikke skjønner hvordan høgskole fungerer. Hører man bare på forelesninger i 3 år så er man ferdig? Og hva gjør de som jobber innenfor økonomi? Hvordan er en typisk arbeidsdag?

Jente ,18

Hei, jeg vurderer å utdanne meg innen datateknologi. Jeg skal gå vg2 generell studiekompetanse med realfag til neste år. Hvor jeg finner at det er to forskjellige utdanninger som jeg kan søke mellom. Den ene er bachelor og den andre er master. Hva er det som er forskjellen mellom dem to? Eneste jeg har fått med meg er at master krever høyere snitt og det tar 5 år mens bachelor er 3 år. Må jeg ta bachelor før jeg har tatt master? Er det sånn at jeg søker om å ta mastergrad med bachelor karakterene mine eller videregående karakterene mine? Isåfall, er det sjans for at jeg kan ta mastergrad selv om videregående snittet ikke oppnår kravet men bachelor snittet gjør det.

Gutt, 17

Foreldre: Foreldrenes ønsker og forslag kan også oppleves å stå i veien for ungdommenes egne ønsker. En jente forteller om sitt ønske om å bli hovslager, men hvor hun "har fått beskjed om å droppe det av moren min siden jeg ikke kommer til å tjene noe" (Jente, 17). UngInfo i samarbeid med ung.no svarer da blant annet tydelig at "Det virker som om moren din ønsker å bestemme hva du skal utdanne deg som. Husk at dette er ditt valg. Snakk med henne om hva du vil gjøre". UngInfo i samarbeid med ung.no svarer da blant annet tydelig at "Det virker som om moren din ønsker å bestemme hva du skal utdanne deg som. Husk at dette er ditt valg. Snakk med henne om hva du vil gjøre". En annen jente har også en klar idé om hva hun vil gjøre, nemlig å komme inn på ridelærerutdanning. Foreldrene vil at hun skal gå på studiespesialisering:

*Hei! Jeg startet i 9. klasse i høst, og jeg begynner å tenke på hvilken videregående jeg vil gå på. Jeg har ikke bestemt meg enda, men er rimelig bestemt på at jeg vil gå ridelærerutdanningen på norsk hestesenter senere. Men det jeg lurer på er om det er mulig å komme inn på ridelærerutdanningen uten å ha gått naturbruk på videregående? For her jeg bor er det ikke naturbruk, og jeg **har lite lyst til å flytte**. Nærmeste skole som tilbyr naturbruk ligger 50 min unna med bil. Foreldrene mine vil helst at jeg skal gå studiespesialisering, noe jeg skjønner godt ettersom man har flere valgmuligheter senere i livet om man velger det. Men jeg vil ikke gå studiespesialisering om jeg da ikke har mulighet til å gå ridelærerutdanningen senere! Jeg har søkt rundt, og sjekket det meste, men jeg klarer ikke helt å forstå dette. Og hva betyr egentlig hestefaglig realkompetanse? Heldigvis har jeg fortsatt en god stund på å bestemme meg for dette her...*

Jente, 14

9.3 Å være i jobb / overgang til voksenlivet

Blant de eldste ungdommene er det flere som har eller har hatt jobb, særlig blant guttene. De stiller spørsmål om hvordan arbeidslivet fungerer. Spørsmålene viser til noen av de mange utfordringene ungdom møter på vei inn i voksenlivet, eller "arbeidstaker-livet": hva gjør man hvis man blir syk, hvilke rettigheter har man ved søndagsjobbing eller overtid, hvordan beregnes skatt, å bruke den tidlige sjefen som referanse, lønn for matpause, om arbeidsgiver kan kreve at du jobber når du skulle ha ferie eller om arbeidsgiver kan endre turnus eller arbeidstid til noe du ikke er enig i.

Jeg jobber på matbutikk, og lurer på om man har krav på søndagstillegg om man skal jobbe på en søndag?

Gutt, 17

Hei Jeg har en kontrakt på 80% fast men får ikke nok timer. En dag kom sjefen til meg og sa at hun skal redusere mine timer enda mer uten noe skriftlig. Plutselig får jeg ikke jobbe dagen etter, etter å ha en kort møte på jobb. En måned etter det fikk jeg beskjed at jeg skal bare jobbe i 30% stilling hvor jeg kun skal jobb på bestemt dag. Jeg fikk en oppsigelse på 50% som vil si at jeg kan/må beholde 30%. Jeg har ikke signert på den oppsigelsen ennå og spurte om forhandlingsmøte. Jeg taper mye på dette. Hva kan jeg gjøre? Hvordan kommer jeg frem for å få erstatning? Hvem skal jeg gå til? jobb, Nav eller advokat?

Jente, 20

Blant spørsmålene knyttet til nåværende arbeidssituasjon handlet flere spørsmål om problemer som bruker hadde, hvor man raskt kunne anta at det lå mer informasjon "mellom linjene" enn hva bruker redegjorde for. Et eksempel på et spørsmål hvor det kan tenkes at bakenforliggende erfaringer først har utløst behovet for informasjon, er følgende om rettigheter i forhold til overtid:

Hei! Jeg jobber på et fylkeskommunalt sykehus og lurer på når jeg har krav på overtid (50 % og 100 %). For eksempel om jeg har ei normal vakt på 7 timer, men har måttet jobbe 13 timer. Hvor mange timer med 50 og 100 % overtid skal jeg da ha betalt for? Takk for svar!

Jente, 20

Flere brukere ønsker avklaringer av spilleregler i forhold til arbeidsgiver. En "fortvilet jente med dårlig samvittighet" forteller for eksempel som følger:

[...] Jeg har fått tilbud om en deltidsjobb i forbindelse med studier. Arbeidsgiver var treg på å gi svar på hvem som fikk jobb etter intervjuet og jeg sendte melding for å høre hvordan jeg lå an. Arbeidsgiver ga meg jobben og vi avtaler at jeg skal komme innom å skrive under på kontrakt når det skulle passe meg. Dagen etter ringer det en annen arbeidsgiver fra et annet intervju jeg har vært på (for så lenge siden at jeg hadde avskrevet dette alternativet) og tilbyr meg en jobb, en jobb som passer meg bedre og en jobb jeg mye heller vil ha. Jeg har ikke skrevet under på kontrakten som vi avtalte enda fra det første jobbtilbudet, siden dette skjedde i går. Er det greit at jeg da sier jeg ikke kan jobbe der alikevel, enda jeg snakket med de for å spørre om jeg fikk den liksom?

Jente, 20

Svartjenesten i Arbeidstilsynet i samarbeid med ung.no besvarer kort at i "utgangspunktet er en muntlig avtale like bindende som en skriftlig. Anbefaler at du kontakter arbeidsgiveren du har en muntlig avtale med og forklarer situasjonen, forhåpentligvis løser dette seg". Fortvilelsen bruker forteller om, nedtones gjennom ikke å følges opp.

Andre spørsmål om arbeidssituasjon handler for eksempel om reduksjon i arbeidstid uten kontrakt, om arbeidsgiver har rett til å fortelle foreldre om oppsigelse før bruker, og hvordan man skal forholde seg til en sjef som man ikke kommer overens med. I sistnevnte eksempel beskriver bruker situasjonen som følger:

Jeg har jobbet på samme sted i litt over to måneder nå og kommer ikke godt overens med sjefen i det hele tatt. Selv har jeg vært blid, høflig og profesjonell med han hele tiden, men han kjefter stadig på meg for misforståelser, ting som ikke er min skyld eller helt urelevante ting. Andre på jobben kan gjøre samme feil som meg uten konsekvenser, men hvis jeg gjør det samme blir jeg bedt om å komme inn på kontoret og får kjeft. Nå har jeg søkt nye jobber og nesten fått en, men de spør om referanse fra den jobben jeg jobber på nå. Jeg tviler veldig på at sjefen min kommer til å si noe snilt om meg, selv om jeg aldri har vært sen på jobb, aldri vært syk, alltid gjort arbeidsoppgavene mine og til og med tatt ekstravakter når noen har vært syke. Hva skal jeg gjøre? Den nye jobben er drømmejobben min, men de vil ha den referansen og jeg frykter at det kommer til å ødelegge alt!

Jente, 18

Dette eksempelet er interessant, fordi bruker implisitt trekker fram flere egenskaper hun betrakter som gode kvaliteter for en arbeidstaker: å være "blid", "høflig", "profesjonell" og "snill". Å være blid, høflig og snill er egenskaper som krever både mentalt og emosjonelt arbeid for å utføres, og som i høyeste grad kan sies å representere stereotypier av den ideelle kvinne.

Et annet spørsmål beskriver kort hvordan bruker ønsker å få jobb. Dette er et av spørsmålene i datamaterialet som ved første gjennomlesing fremstår som et potensielt fabrikkert tulle-spørsmål av etnisk norsk ungdom. Samtidig besvares spørsmålet saklig, og i dette tilfellet er svaret mer interessant enn spørsmålet:

Spørsmål: *hei mitt navn er mustafa jeg komme fra uganda jeg lure på hvordan ma for jobb på burgwer king i norge jeg har ikke noen utdanning og jer er praktisk talt ikke flink på å steke burgere (Annet, 20 år).*

Svar: *Hei. Du får ta kontakt med Burger King og spørre der om de har en ledig stilling. Opplæring vil du få der eventuelt. Men husk at det også er andre steder du kan jobbe, der det ikke kreves noen spesiell utdanning. Les artiklene under for gode tips, og lykke til. Hilsen redaksjonen, ung.no.*

Bruker anbefales ikke å starte på en utdanning, til tross for den unge alderen. Dette kan oppleves som en bekreftelse for bruker at hen skal følge sin plan om å finne en jobb, i og med at hen selv nevner at hen ikke har noen utdanning. Det kan stilles spørsmål ved om svaret reflekterer stereotypier ved oppført nasjonsbakgrunn. Alternativt kan det tenkes at redaksjonen som har besvart egentlig har vurdert spørsmålet som useriøst og derfor ikke brukt mye tid på å svare grundig.

10 Venner, forelskelse og fritid

I kategorien Venner, forelskelse og fritid handler spørsmålene i utvalget fra jenter 13-16 år hovedsakelig om venner, forelskelse, kjærester og foreldre. Det er ingen spørsmål om fritidsaktiviteter eller -interesser som idrett, musikk eller organisasjonsarbeid i utvalget. Blant guttene i alderen 13-16 år finner vi i kategorien 'Venner, forelske og fritid' et frekvent tema som ikke er representert i det hele tatt blant jentene: Øvelseskjøring og kjøretøy – tradisjonelt maskulint konnoterte aktiviteter. I tillegg finner vi mange spørsmål med de samme temaene som blant jentene: Forelskelse, egne og andre følelser, kjærester, venner som forandrer seg og krangler med foreldre.

Blant ungdommene som har haket av for kjønns kategorien "annet", finner vi i aldersgruppen 13-16 år en større tematisk spredning på spørsmålene enn blant jentene og guttene, men det er likevel de samme temaene som går igjen her også: Forelskelse og forvirring om følelser, venner som endrer seg eller oppfører seg rart og foreldre som kjefter. Ett tema som er representert i noen flere spørsmål i denne kategorien er venner som har problemer som innskriveren ønsker å hjelpe (fem spørsmål).

De eldste jentene stiller i kategorien 'Venner, forelskelse og fritid' flest spørsmål om forelskelse og følelser, kjærester, venner, foreldre og lover/regler. Blant guttene mellom 17 og 20 år er det mest hyppige temaet lover og regler i trafikken, på samme måte som blant de yngste guttene. I tillegg er det mange spørsmål om forelskelse og om forholdet til kjæresten, og noen om foreldre, mens venner sjelden er adressert i spørsmålene fra de eldste guttene. I kjønns kategorien "annet" finner vi flest spørsmål om noen av de samme temaene som blant jentene og guttene: Følelser og forelskelse, forholdet til foreldre og lover, lovbrudd i trafikken. Bare to av spørsmålene handler om venner; tre spørsmål handler om kjæresterelasjon, mens det er fem spørsmål om sex – et deltema som ikke er representert blant Kategoriene Jenter 17–20 og Gutter 17–20 år.

10.1 Forelskelse og følelser: Er hen forelsket i meg?

Det deltemaet som er mest frekvent i kategorien 'Venner, forelskelse og fritid', og som også er jevnt representert i alle kjønns- og alderskategorien er forelskelse og andre følelser relatert til forelskelse. Slike tema finner vi i 81 spørsmål av det totale utvalget på 360 spørsmål. Flest av disse spørsmålene er stilt av jenter i aldersgruppen 17–20 år, fulgt av gruppen Annet 13–16 år og Gutter 13–16 år. Begge kjønn og begge aldersgrupper stiller samme typer spørsmål om forelskelse og følelser: 1) Varianter over "Liker hen meg?"/ "Er hen forelsket i meg?", inkludert "Hva betyr det hen gjør eller sier?", 2) "Hvordan skal jeg ta kontakt med hen jeg liker?"/ "Hva er neste steg?", 3) "Hvordan skal jeg reagere på mine egne følelser?", inkludert usikkerhet forårsaket av at følelser endrer seg så raskt at man ikke vet hvem eller hva man liker best lenger.

Felles for alle alders- og kjønnsgrupper er at de ofte skriver lange, detaljerte tekster om disse problemstillingene. Fra de yngste brukerne handler det gjerne om hvordan de kan få oppmerksomhet fra en gutt/jente de liker, hvordan man kan vite hva denne personen føler, eller rett og slett om denne er forelska i innskriveren. Følelser beskrives i detalj, eller det kan være beskrivelser av hva den aktuelle gutten/jenta har gjort eller sagt som kan være indikasjoner på dennes følelser, som illustrert ved disse spørsmålene:

Jeg har en veldig god venn som jeg tror jeg er forelsket i. Siden slutten av sommerferien har jeg begynt å tenke mer på henne og sånn men jeg vet ikke om jeg liker henne. Jeg blir sjalu på alle som snakker og er med henne, og da jeg ser henne blir jeg veldig glad. Vi driver å "flørter" litt og hun er med på det hun og. Jeg har også veldig lyst til at hun skal like meg. Tror dere hun liker meg? Hva burde jeg gjøre?

Annet, 14

jeg er 17 og liker en gutt som er 3år yngre,møttes for første gang i høstferien i år og nå har vi begynt å snakke litt på snapchat.Han sender godmorgen og natta meldinger til meg og vi snakker mye sammen,sender ofte bilder av ansikte vårt til hverandre uten å skrive noe.Spurte han om vi skulle finne på noe en dag og da svarte han"ja hvorfor ikke,bare jeg har tid.når jeg har spurt gutter som jeg er intresert i,å finne på noe så sier de kanskje ja men og at dei endten holder på med noen eller har kjæreste,han har ikke sakt noe om det.Spurte han om han ville ver me på et ungdomsopplegg en gang og sa hva det var og da syns han det virka kjekt,spurte om vi skulle gå ilag en gang om han ville og da svarte han ja!Han sender av og til hjerter,virker som han vil snakke med meg.skulle møtes sist fredag men så kunne han ikke alikevel så han sa han var lei seg for det og at vi skulle ta det igjen.Hva skal jeg gjøre?liker han meg?spurte om nummeret og da skrev han det + dd?han ville jo ha mitt og da

Jente, 17

Også guttene skriver samme type innlegg, men i utvalget av spørsmål inkludert i denne analysen, så varierer guttenes formuleringer i langt større grad enn jentenes, og se bruker sterke formuleringer som "virkelig ELSKER en jente", "eg klarer ikkje å leve uten han", "det er bare helt forjævelig for å si det rett ut" "Men liksom æææ hun er så pen og jeg liker henne sykt godt" og "Jeg sa til og med at jeg skulle ta livet mitt" (Gutt 18, etter brudd med kjæresten). Men det guttene lurar på, eller ønsker en vurdering av, er langt på vei det samme som vi fant blant jentene: Hvordan få den andre til å skjønne hvordan jeg føler, eller er den andre forelsket i meg:

Ahhh, jeg er skikkelig forelska i en jente i klassen! Vi sender 100++ snaps til hverandre hver dag! Når jeg er syk sender hun ofte god bedring og jeg føler meg så mye bedre når jeg er rundt henne! Hun er skikkelig søt! Hun pleier å gi meg komplimenter som skikkelig fin genser og du var fin på håret idag. Er hun forelsket i meg?

Gutt, 14

En type spørsmål om forelskelse som ikke var representert i utvalget av spørsmål fra jentene, handler om forelskelse og kåthet, som vi fant i tre spørsmål fra de yngste guttene:

Heii jeg er en gutt på 13 og jeg er forelska i en jente. Hun gjør meg så kåt. Hun har så store pupper jeg har lyst til og ta på d men eg kan ikke. Og jeg får ofte ereksjon når jeg ser/tenker på henne og det er så flaut. Jeg gråter hele tiden. Har dere noen tips for og bli mindre kåt på Henne.??

Gutt, 13

Hva vist jeg er så forelska i en sånn at jeg har lyst å pule henne er det galt?

Gutt, 13

Det er ikke alltid konkrete spørsmål i innleggene om forelskelse og følelser. Innlegget nedenfor er ett eksempel på dette. Det er fra en gutt som liker to jenter, og han bruker innlegget til nærmest å drøfte med seg selv mens han skriver, og kommer fram til at han liker den jenta han kun har møtt i sosiale medier. Han

har ikke hatt kjæreste før, og gir inntrykk av å ikke ha så stor selvtillit når det gjelder jenter – "æ har aldri vært noe særlig på damefronten" – og da kan det føles tryggere å satse på henne han aldri har møtt:

Hei! æ er en gutt på 18 år, og æ er forelska i ei jente. Vi snakker mye på sosiale medier men har aldri møttes, vi ble kjent gjennom noen felles venner blant annet ei venninne av oss begge som æ likte før. æ er litt usikker på om æ liker ho eller venninna.. tror æ mest liker ho æ aldri har møtt. vi flørter litt over nettet også og kommer med klengenavn for tull. æ har litt lyst til å si at æ liker ho, men klarer aldri å få trykt slike ord fram på tastaturet. jenta er to år yngre enn meg (16) så d er innafor, som man sier. hun bor ikke så langt unna, så d er ikke noe problem å møtes heller. æ har aldri hatt kjæreste før, så æ vet rett og slett ikke om æ er redd for å bli avvist. tror kanskje d problemet er at æ aldri har vært noe særlig på damefronten tidligere...

Gutt, 18

Spørsmålene i denne kategorien viser også at ungdommene synes vanskelig å fortelle om følelsene sine til den personen de liker – både direkte i det de faktisk skriver, og indirekte nettopp ved at de har behov for å skrive innlegg av typen "tror du hen liker meg?" til noen som helt tydelig ikke kan svare konkret på dette. Både dersom de to kjenner hverandre/ er venner fra før, eller dersom de ikke kjenner hverandre, er det vanskelig å ta kontakt og å vite hva man skal si:

*Jeg har en venn, vi har vært gode venner lenge. Men for litt siden innså jeg at jeg har fått følelser for han. Siden i høst har vi bare hatt bedre kontakt, men plutselig begynte han å være med bestevenninna til kjæresten til kompisen sin. Jeg har egentlig holdt følelsene mine for meg selv men her om dagen fortalte jeg det til bestevenninda mi som han også er god venn med. Ho fortalte det selvfølgelig videre til han. Da fortalte han "Jeg har likt ***** lenge, helt siden i høst, men jeg har alltid tenkt at den jenta er ikke interessert så har lagt følelsene til side. Tror jeg er redd for å bli såra selv, derfor det bare har blitt sånn. Så skrev han senere om ho jenta han har begynt å være med. "Så når ***** begynte å skrive til meg så tenkte jeg "Ja, hvorfor ikke?" Hjelp, hva skal jeg gjøre med dette? Jeg vil jo tydeligvis få noe mere ut av dette. Vi har vært gode venner så lenge så jeg har ikke skjønt at han har hatt følelser for meg, føler nå at det kan være forsent.*

Jente, 18

Hei. Jeg har forelska meg i ei jente men er usikker på hvordan jeg bør gå frem. Hun er ett år yngre, og vi vet begge hvem hverandre er. Søstra hennes går i klassen min og søstra mi går i klassen hennes. Hun er 00'er og jeg er 99'er, noe som gjør at det blir litt rart om jeg bare tilfeldigvis går bort til henne og snakker, ihvertfall siden jeg ikke har snakket med henne noe særlig tidligere. Jeg sitter av og til med henne på bussen, rett og slett for at det ikke er plass så jeg tenkte det kan være et fint sted å starte å snakke med henne, men jeg vet ikke hva jeg kan snakke om eller om hun vil synes det er rart at jeg snakker med henne. Er det noen andre ting jeg kan gjøre for å komme i kontakt? Sosiale medier er uaktuelt, fordi jeg vil tørre å snakke med henne face2face. Takk for svar :)

Gutt, 18

Endringer i oppførsel, for eksempel i kommunikasjonen mellom innskriveren og jenta/gutten hen liker, skaper frustrasjon:

Hei. Tidlig i sommer så lasta jeg ned tinder bare for å prøve å se hvordan det fungerte og om jeg kom til å komme i prat med noen. Jeg har aldri hatt stor tro på det, helt til ei jente tok kontakt med meg på slutten av sommern. Vi snakka en del på appen og til slutt la vi til hverandre på snap, og sendte mye sånn "så søt du er" og flørta en god del. Vi har også snakka et par ganger på tlf og da har praten gått i ett sett i opptil flere timer. MEN, nå de siste ukene har det blitt mindre og mindre snapping og det er liksom bare for å holde streaken, noe som frustrerer meg litt siden jeg liker henne veldig godt som person og ønsker å bli enda mer kjent med henne siden vi bor såppas langt unna hverandre. Jeg har prøvd å spurt om hva hun gjør og hvordan hun har det, men det er ofte korte svar. Synes dette er litt trist da det va hun som starta med hele greia og liksom vekte interessen i meg.. hva kan jeg gjøre/si for å få i gang praten? Hu har også sagt "du skulle vært her" og lignende..

Annet, 19

10.2 Kjærester

Til sammen 49 ungdommer i utvalget skriver at de har kjæreste, flest av disse er i aldersgruppen 17-20 år (31 av spørsmålene). Det er brukere som har valgt kjønnskategoriene Jenter og Gutter som skriver mest om kjærester, mens det er svært få spørsmål om kjærester i annet-gruppen.

Hvordan gjør man disse kjærestegreiene?

De yngste har ikke så tette eller intense kjæresteforhold som de eldste; de har ikke vært sammen med kjæresten sin så lenge, de har kanskje bare kontakt via sosiale media. Spørsmålene deres viser at de er usikre på hvordan man skal være sammen når man er kjærester – hvordan de skal snakke sammen, hvordan de skal kysse, om de skal holde hender, eller hvordan de skal slå opp etter to måneder.

Hei, jeg har et spørsmål om hvordan jeg skal kysse kjærsten min, me har snakka sammen om det og vi skulle gjøre det sist gang vi møtes me vi gjorde det ikke siden begge er flau over å gjøre det første steke hvordan skal jeg kysse han eller få han til å kysse meg?

Jente, 13

Hei, jeg har vært sammen med en jente i ca 2 måneder nå. Vi har kyssa, men ikke klint. Hvordan kan jeg bli mer nærme hun og hvordan blir vi mer intime? Snakker ikke så mye med hun på skolen fordi vi er ganske sjenerte begge to men vi møtes noen ganger på fritiden og da er vi ikke så kleine. Når vet man når man skal kysse hun? Hvordan kliner man? Tror du hun vil holde hender og alt sånn der?

Gutt, 14

Endringer i relasjon og følelser

De eldste jentene og de eldste guttene har i utvalgene våre skrevet like mange spørsmål om kjærester (12 hver). De eldste brukerne har mer etablerte kjæresteforhold enn de yngste, og har vært sammen med kjæresten sin lenger – på godt og vondt. At ens egne følelser har endret seg er et tema i mange av kjærestespørsmålene, særlig i spørsmål fra guttene, for eksempel at "gnisten" er borte, sjalusi, eller at det har oppstått nye følelser for en annen person.

Jeg er en gutt som har kjæreste og har hatt det nå snart ett år. Vi bor ganske langt unna hverandre og det er tre års aldersforskjell mellom oss. Vi har det ganske bra egentlig, men problemet er at helt siden starten av videregående så har jeg begynte å like ei annen jente. Det var vertfall det jeg trodde, men etter over ett halvt år og det har ennå ikke godt over så har jeg begynt å tro noe annet. Jeg har begynt å miste følelser for kjæresten min, og denne jenta jeg liker har også en kjæreste. Jeg har prøvd å ikke tenke på det og heller bare prøvd å bli venn med denne jenta, men jeg tror ikke at det går ann for det virker som jeg prøver meg på hun. Det er vertfall det jeg føler, men er ikke sikker da. Så spørsmålet mitt er ganske enkelt og greit, hva skal jeg gjøre?

Gutt, 17

Guttene legger dessuten ofte til hvor fint de har det sammen med kjæresten, og de bruker variert språk og sterke følelsesuttrykk. Vi kan si at guttene i utvalget bidrar til å bryte ned sosialt kjønnete forventningene om at gutter ikke kan å snakke om følelser – de kan i hvert fall *skrive* om følelser i en anonym spørretjeneste:

Hei! Så jeg og kjæresten min har snart vært sammen i 2 år, men nylig har jeg fått tanker om å slå opp. Det rare er at vi har ikke noen problemer. Sex er bra, vi har koselige film kvelder, og ikke minst glad i hverandre. Men enkelte ganger tenker jeg at det er mer til livet. Vi gjør det samme om og om igjen, og jeg begynner å spørre meg selv om at kanskje det er noe mer. Vi har jo ikke noen planer om å "fortsette ut livet" eller gifte oss, og vi begge vet det. Kanskje det er historiene fra gutta om sigel livet, eller bare en lyst til å oppleve noe nytt, vanskelig å si. Problemet er at jeg har vanskeligheter med å snakke med kjæresten min om det. Vi har jo liksom, ingen grunner til å slå opp. Vi er jo "happy". Kanskje det er bare en fase?

Gutt, 17

I spørsmålene fra jentene er temaet oftere at kjæresten har endret seg, eller at hun synes han har noen negative egenskaper:

Hei, jeg har for noen måneder siden flytta på leilighet sammen med kjæresten min, men opplever egentlig nå at det her ikke funker da jeg ikke lenger føler meg elsket eller verdt noe. Han har helt slutta å gi meg komplimenter, klemme meg og gi meg kyss. Vi har sex en sjelden gang i ny og ne men jeg kan ikke huske sist vi sa elsker deg til hverandre, og når jeg snakker med han om dette sier han bare «hadde ikke bodd med deg om jeg ikke elska deg» og dette føles ikke som et bra nok svar for meg. Jeg føler ikke at jeg blir respektert og har noe å si og er rett og slett ikke lykkelig lenger. Hvordan kan jeg komme meg ut av denne situasjonen? Hilsen ei trist jente

Jente, 18

10.3 Venner

Til sammen i kategorien er det 54 spørsmål om venner. Guttene i utvalget stiller færre spørsmål om venner (Jenter til sammen 27; gutter til sammen 7). De fleste venne-spørsmålene er stilt av gruppene Jenter 13–16 og Annet 13–16 (hhv. 18 spørsmål). Ungdommene i disse to gruppene skriver lange innlegg om at vennekonstellasjoner har endret seg, eller at venners oppførsel har endret seg, og om hvordan dette har

såret dem. For mange har det ført til at de føler seg utenfor eller ensom. Det er vanskelig å etablere nye vennskap.

Andelen spørsmål eller innlegg om venner er lavere i utvalget av spørsmål fra de eldste jentene, og temaet er nesten fraværende i utvalgene av spørsmål fra Gutter og Annet 17–20 år.

Endringer i vennekonstellasjoner

Blant de yngste jentene og de yngste i kjønnskategorien "annet" dreier de fleste spørsmålene seg om venner. Ungdommene skriver om ulike endringer i vennekonstellasjoner, at venner har forandret seg, eller at innskriveren mener vennene oppfører seg irriterende, slemt eller sårende (18 spørsmål). Mange av innskriverne er veldig lei seg. Flere føler seg utestengt eller ikke inkludert, eller er sjalu fordi bestevennen har fått en ny bestevenn. Brukerne skriver ofte lange innlegg i denne kategorien, med detaljerte gjengivelser av hva venner har sagt og gjort. Det er ikke alltid konkrete spørsmål i disse innleggene, men fortellinger om hendelser og følelser. Det mest vanlige spørsmålet er "Hva skal jeg gjøre?".

Hei ung! I cirka oktober 2016 fikk jeg en av de beste bv man kan ønske seg. Vi hadde det veldig fint sammen, var på hytta, bursdager osv. Men helt til april 2017 startet ting å forandre seg. Hu fikk seg en ny bv som fikk meg til å føle meg utestengt og at hun hadde glemt meg. Hu fikk ikke bare en ny bv, men også FLERE nye venner som også gjorde at de andre gamle vennene hennes også følte seg utestengt, jeg snakke med dem. Så her en gang mot slutten av Juli sa jeg ifra til henne hvordan jeg følte meg. Hu skjønnte det ikke og ble veldig sur på meg. Jeg har spurt om vi er venner eller bv men hun skriver bare idk. Å vet du hva, hu screena alle mld vi sendte og sendte dem til sin nye bv!!!! Kan ikke tro det. Hu er ikke seg selv nå, Hu sender nudes, legger ut upassende ting som foreldrene ikke vet om og ser på porno. Snakket med mamma Hu sa at jeg må bare glemme henne og ikke være venn. Saken er at jeg hele tiden tenker på henne. Og føler meg lei meg og gråter hele tiden! Hva skal jeg gjøre?

Jente, 13

Hei. Nå som det nærmer seg skoleslutt så har såkalte "vennene mine" vært ekstra drittsekker mot meg. De prøver å snakke stygt om meg hele tiden og når de får sjansen. Er rett og slett lei av dem. Heldigvis så har en eller to av de bare søkt samme vgs som meg"(de som er nesten snille)", men forskjellig utdanningsprogrammer. Jeg tar meg ikke så lett innpå på sånne stygge ord, fordi jeg vet at de gjør det til en mindre grad mot hverandre også, men jeg føler at jeg er midtpunktet. Hva kan jeg gjøre? Skal jeg bare ikke si noe mer til de i sommerferien eller skal jeg ta farvell med de? De er ikke så lette å snakke med da jeg føler at jeg må gå på "eggskjell" rundt de, jeg kan liksom ikke være meg selv helt :(Hvis jeg sier nei til noe så prøver de å overtale meg til å svare ja ved et veldig stort bruk av konstant stygge ord. Tusen takk på forhånd for svar!! :D

Annet, 16

Blant de eldste brukerne og blant guttene i våre utvalg er det langt færre spørsmål om venner, men også i disse aldersgruppen er det noen brukere som er oppgitt over at vennekonstellasjoner endrer seg, for eksempel når en bestevenn får seg kjæreste:

Hei. Jeg flyttet for noen måneder siden og har mange ganger fått besøk fra bestevennen min. Vi hadde planer om å gå på samme vgs, før han fikk seg kjæreste. Allerede andre gang etter han hadde vært hos meg, hadde han funnet seg kjæreste her og nå har han endret planene om at vi skal gå på samme vgs. Han bestemte seg for å gå på samme vgs som kjæresten. Vi har mye mindre kontakt sammen da han chatter med kjæresten sin meget ofte. Disse planene har vi hatt i et år og nå er det bare et halvt år igjen til vi begynner på vgs. Hva skal jeg gjøre? Vil ikke akkurat miste han da :/.... et svar hadde vært fint.

Gutt, 15

Å være venneløs

I innleggene om vennskap kommer det til syne at mange av brukerne har det tøft: De er lei seg, lei av at vennene sine oppfører seg som de gjør, og ikke minst er det en del som føler seg utenfor og venneløse:

Hei Jeg lurer på noe jeg har alltid merka dette det er alltid det samme hvis jeg spør venninna om å bli med ut eller spise ute eller inviterer hun hjem til meg jeg spør all venninnene mine de sier nei de er opptatt kan ikke og engang spurte jeg venninnen min om å komme hjem en uke før spurte jeg henne også sier hun nei kan ikke skal på trening men så jeg på mobilen min og hun var ute med en annen venninne hvorfor vil ingen være med meg ute eller komme hjem til meg og hvorfor skjer alltid det samme at de kommer ikke at de alltid er opptatte når jeg ber dem komme?

Annet, 19

Jeg har et problem. Når jeg er på skolen er jeg sammen med en vennegjeng, men alle i gjengen har vært venner lenge før jeg ble kjent med dem. Jeg føler meg til tider utestengt fra dem siden jeg ikke bli invitert med når de er sammen på fritiden, har forsøkt å få nye venner, men det er kjempevanskelig, har mistet kontakten med mange. Jeg vet rett og slett ikke hva jeg skal gjøre. Er sammen ,ed dem siden jeg ikke har noen andre å være med. Å få nye venner er ikke enkelt, selv om jeg prøver å ta initiativ ved å være pratsom, meg selv og egentlig bli kjent, men det fungerer ikke... burde jeg fortsette å være med dem eller skaffe nye? Eller noe annet?

Jente, 16

10.4 Foreldre

I det totale utvalget av spørsmål er det 58 som handler om foreldre. Temaet er jevnt representert blant de yngste innskriverne, mens det er færre spørsmål om foreldre blant de eldste guttene og jentene. Derimot er 'foreldre' det aller mest frekvente temaet i kjønnskategorien "annet" i aldersgruppen 17–20. Mange av innleggene handler om krangler og sure, sinte eller urettferdige foreldre, men det er også noen med alvorligere tema som mishandling og trusler – og det er mest av de alvorligste temaene blant ungdommene som har definert seg i kjønnskategorien "annet".

Krangler med strenge og sure foreldre

Blant de yngste jentene og guttene er det mange som skriver om at krangler med foreldrene sine, og at foreldrene er strenge eller sure. Det er også en del av ungdommene som synes de blir urettferdig behandlet fordi de ikke får lov til det de har lyst til av foreldrene sine.

Foreldrene mine forventer av meg noe jeg ikke klarer. De gir meg ikke no privatliv og vil at jeg skal gjøre alt som de vil. De vil at jeg skal være hjemme hele tiden og ikke være med venner. De tar mobilen min og går igjennom alt. Jeg får ikke love til å ha noe for meg selv. Er d no løsning på dette?

Gutt, 13

Hei, jeg er en jente på snart 14 år. Foreldrene mine er så utrolig strenge at ikke vet hva jeg skal gjøre. I ukedagene legger de seg klokka 9 pga tidlig jobb og derfor må jeg også gjøre det og i helgene/feriene forventer de at jeg legger meg klokka 11, jeg syntes dette er veldig tidlig og flere av vennene mine er ute til klokka 1-2 på nettene, og andre hvertfall til rundt 12 tida. Jeg sier det til foreldrene mine at de er alt for strenge osv men de bryr seg ikke. En gang sov venninna mi over så hadde vi glemt noe hos henne og klokka var rundt halv 9 og vi spurte om vi kunne sykle bort å hente det, da sa foreldrene mine "dere skal ut å treffe gutter dere" og sa vi ikke fikk lov. Dette har de sagt flere ganger og jeg begynner å bli lei. Når jeg sitter på mobilen om kvelden på snap ser jeg mange legger ut at de er ute og har det gøy. Hvordan kan jeg få foreldrene mine til å bli mindre strenge?

Jente, 14

Vold og trusler

Blant de som har haket av for kjønnsategorien "annet", er foreldre et frekvent tema i begge aldersgruppene, faktisk det aller mest frekvente temaet i utvalget fra 17-20-åringene. Her finner vi flere spørsmål som har svært alvorlig innhold knyttet til forholdet til foreldrene: vold, trusler, neglisjering og redsel:

Hei, er det normalt at når foreldrene dine blir sinte at de slår deg, drar deg i håret og kaller deg veldig stygge ord. Jeg sluttet å klamme dem for veldig mange år siden fordi jeg er redd for dem. Jeg kan kanskje være kranglete men de bruker vold og truer med å slå meg. Jeg har også en samfunnsfag jeg må få gjort men jeg får ikke lov å være med hun jeg skal ha den med.. hva burde jeg gjøre??

Annet, 15

Jeg bor hjemme hos foreldrene mine. De bryr seg ikke om meg. Når jeg var mobbet på barneskolen, trodde de ikke på meg. Gikk 3 år med mobbing før de fant ut. Deretter fikk jeg ikke bytte skole og måtte leve med mobbing siden slik er livet. Fikk eller får ikke hjelp med lekser. Alt må gjøres selv, har ikke tid til meg selv. Kun skole lekse. Jeg har ingen venner. Mor sier at jeg skal bare leve dag til dag, gjort det hele mitt liv. Jeg ble overgrept når jeg var 13, men mor trodde ikke på meg og hun som overgrep meg snakket så mye om hvordan vi skulle være sammen hele livet og hvordan jeg skulle bli pappa. Jeg drap nesten meg selv, men turte ikke. Nå er jeg 18, jeg er endelig voksen. Hjelp meg. Jeg har lyst på en barndom. Jeg har kun ligget i min seng hele mitt liv skreket etter en mamma, men aldri fått en. Jeg vil ha en barndom nå. Jeg er voksen å få bestemme slikt nå. Hvor kan jeg få en ny mamma og pappa?

Annet, 18

På vei ut av barndomshjemmet

Det er ikke så mange av de eldste jentene og guttene i utvalget som skriver om foreldrene eller familien sin. Tematisk sett skiller spørsmålene fra de eldste seg fra de yngste: Noen av disse ungdommene har allerede flyttet hjemmefra, har konkrete planer om å gjøre det, eller – som i det andre innlegget nedenfor – er i ferd med å bli kastet ut hjemmefra. Selv blant de som har flyttet hjemmefra, kan forholdet til foreldrene være en utfordrende, som dette spørsmålet illustrerer:

Jeg har nettopp flyttet nærmere foreldrene mine(2 timer ifra), og føler at foreldrene mine forventer at jeg kommer hjem hver helg. Men jeg hater å være hjemme! De har ikke mye tid til meg uansett, og når vi faktisk er sammen er det bare kjedelig! Moren min er også mye mer overbeskyttende enn hun var før, når hun kjører meg hjem til leiligheten sjekker hun alltid at alt er klappet of rent og pent og kontrollerer bittesmå ting i livet mitt som F.eks hvor ofte jeg dusjer. Jeg vil ikke bruke et minutt mer av min på foreldrene mine! Jeg har fått gode venner of et gost sosialt nettverk her, så jeg vil ikke flytte vekk heller. Men jeg vil heller bruke helger og ferier på dem enn på foreldrene mine. De forventer også at jeg ringer dem hver dag, og bruker absolutt alle midler for kontakt om jeg ikke svarer dem. Jeg hater ikke foreldrene mine, men jeg vil bort fra dem og kontrolleringen deres! Jeg orker det ikke! Jeg vil ikke prioritere dem, men hva skal jeg gjøre?

Jente, 20

Blant brukerne i gruppen "annet" er det også noen som har lyst til å flytte hjemmefra, og innleggene fra denne gruppen har alvorligere innhold, på samme måte som vist i avsnittet ovenfor:

Jeg er 17 snart 18 og bor hjemme, men jeg hater det noke synnsykt. Alle i familien min e dritt irriterende og klager på alt. I tillegg er de skikkelig religiøse og det vil ikke jeg være lenger men kan ikke gjøre noe med det for da blir de sur, så må vente til jeg kan flytte ut til å leve livet mitt ordentlig. Blir bare så lei av å bo her, kan ikke si mine egne meninger engang for de sier bare noe stygt tilbake da som er helt ulogisk og usaklig. Jeg er veldig innadvent og sjenert og er egentlig redd for å flytte for meg selv for har mye angst for alt mulig, men er bedre enn å bo hjemme. Jeg vet ikke helt hvordan jeg skal flytte heller og er redd for hvordan de vil reagere om de seinere vil kontakte meg etter jeg har flytte for å høre hvordan jeg har det. Jeg har bare gitt opp nå for er ikke mye jeg får til, jeg gjør det ikke så bra på skolen siden jeg har sosial angst og er ikke spesielt smart så er redd for om jeg ikke kommer inn på skolen i andre byer og da kan jeg ikke flytte.

Annet, 17

10.5 Trafikk – lover og lovbrudd

Det er mange ungdommer som stiller spørsmål til ung.no om trafikk, kjøretøy, førerkort, øvelseskjøring, regler og lovbrudd – til sammen 53 spørsmål i det totale utvalget. Ingen av disse er skrevet av de yngste jentene. Blant guttene er dette derimot det mest frekvente temaet – i begge aldersgrupper. For gutter i aldersgruppen 17–20 år utgjør dette temaet over 1/3 av spørsmålene i utvalget. I tillegg er det en og del spørsmål fra gruppen "annet". Når så godt som ingen av jentene i utvalget i det hele tatt adresserer denne tematikken, kan vi si at guttene i utvalget skriver seg inn i kjønnsstereotypien "gutter leker med biler".

Innholdet i trafikkspørsmålene utvikler seg fra de yngste til de eldste: Blant de yngste er det bare én gutt som henviser til at han selv har begått et lovbrudd (å kjøre moped på en parkeringsplass uten førerkort og hjelm), mens blant de eldste guttene og de eldste i annet-kategorien er det mange som skriver at de selv har begått lovbrudd. Noen lurte på hva som er konsekvensen av den handlingen de begått, mens andre har fått straff og spør om hva som kommer til å skje videre. Overvekten av spørsmål om lovbrudd fra gutter gjør at de (i utvalget) kan sies å bekrefte at risikoatferd og aggressiv kjøring er stereotypisk maskulint (Braly et al., 2017). Statistisk sett er dessuten gutter og menn er oftere involvert i kriminalitet enn jenter og kvinner (SSB, 2010).

Fra de yngre guttene, handler tolv spørsmål om lover og regler angående særlig moped/ lett motorsykkel/ ATV, øvelseskjøring og førerkort. Dette er korte, konkrete spørsmål om for eksempel registrering av kjøretøy, hva som er lov når man øvelseskjører, hvorfor reglene er som de er, og konsekvenser av å ikke følge reglene:

Hei, jeg har en atv som er registrert som moped. Den er registrert for 2 personer, men kan jeg kjøre med passasjer på med moped lappen (am146)? Har hørt noe om at du må ha a1 for å kjøre denne med passasjer, er dette sant?

Gutt, 16

Hei! Har hørt at poletiet ikke har rett til å sende deg på visning hos Statensvegvesen for mistanke om trim da han sier han ikke vet?

Gutt, 16

Hei. Jeg var litt dum å kjøre mopeden etter jeg hadde mekket litt på den. Jeg kjørte på parkeringsplassen. Har ikke førerkort, kjørte uten hjelm og skilt. Hva kan jeg vente i straff?

Gutt, 16

Det store deltemaet fra guttenes spørsmål, øvelsesskjøring og kjøretøy, er så vidt representert også blant dem som har haket av for kjønnskategorien "annet", i tre spørsmål om teoriprøven og trafikalt grunnkurs:

Hei! Please hjelp! Jeg strøk på teoriprøven på trafikkstasjon i dag, lurte på om jeg får samme prøven neste gang jeg tar den? Er mer enn en prøve? Hadde bare 8 feil, så skikkelig surt! Klasse A1, hvis det er av betydning -Stressa tenåring

Annet, 16

En del av spørsmålene er konkrete spørsmål om hva som er lov, for eksempel: Er det lov å kjøre med GoPro-kamera på mopeden, er det lov å kjøre med uoriginalt eksosanlegg på mopeden, er det lov å erstatte teoriprøven for moped med teoriprøven for bil, er det lov å kjøre med et førerkort fra utlandet dersom man er 17 år, er det lov å kjøre en mopedbil med mopedlappen. De praktiske spørsmålene om hva som er lov, adresserer førerkort fra utlandet, registrering av russe buss, førerkort for golfbil, falske registreringsskilt og kjøretøyets tekniske tilstand. I tillegg har én innskriver noen spesifikke utfordringer når det gjelder muligheten til å få kjørt opp:

Hei! Jeg har veldig lyst å ta førerkortet, men har absolutt ingen jeg kan øvelsesskjøre med. Har heller ikke god råd. Hvor lang tid vil det ta før jeg har lappen og hvor mye må jeg sånn ca regne med at det kommer til å koste? Har heller ikke bil eller peiling på bil og føler meg ganske håpløs.

Annet, 19

Spørsmålene fra jenter er i all hovedsak korte, konkrete spørsmål om praktiske forhold som bruk av utenlandske førerkort i Norge. Bare én jente skriver at hun har begått et lovbrudd.

Hei, jeg fikk førerkorte beslaglagt til 1. Desember, etter en trafikulykke. Dersom jeg ikkje hører noe fra politi, hvor kan jeg gå å få førekorte tilbake? Jeg har prøvetid til oktober 2017, må jeg avlegge ny førerprøve?

Jente 19

Blant guttene og blant dem som har haket av for kjønnskategorien "annet", er det langt flere spørsmål om lovbrudd. I seks av innleggene skriver guttene at de har begått lovbrudd, for eksempel å ha kjørt for fort eller i beruset tilstand, eller skriver at de har fått en straff, som inndragelse av førerkort og bøter. I noen av innleggene kan det virke som om guttene egentlig har lyst til å spørre politiet om noe, mens de heller har valgt å rette spørsmålet til ung.no:

HEI. Jeg ble målt en lørdags-natt i 65km/t i 40 sone og dermed mistet den i 6 måneder pga jeg hadde 6 prikker fra før. Etter det ble jeg stoppet 2 ganger for å kjøre uten førerkort. Fikk 8000,-kr første gang jeg ble stoppet og 10000,-kr andre gang, det står ingenting om sperrefrist/utsettelse på begge brevet jeg fikk i posten. Jeg gikk innom førerkortavdelingen hos politiet og spurte om når jeg kunne få førerkortet tilbake då sa politiet den "datoen"eg skulle få når eg mistet den i 6 måneder.. Så nå lurer jeg på om politiet ikke har gitt meg noe sperrefrist/utsettelse? Kan det vær at de ikke har gitt utsettelse siden jeg er yrkessjøfår?

Gutt, 20

heisann, i fjor ble jeg tatt i beruset tilstand av politiet mens jeg kjørte bil (marijuana) jeg måtte skrive under på midlertidig fradragelse av førerkort. nå ar jegg gått uten i snart 6 måneder uten svar. har jeg mulighet til å få det tilbake ?

Gutt, 20

Fem av guttene som skriver om egne lovbrudd, er 20 år. Blant de som har begått lovbrudd selv, er det noen som beskriver at tida etterpå kan være tøff, som de to innleggene nedenfor, der den ene innskriveren ikke har sovet på tre dager – fordi han ikke vet om han ble tatt i laserkontroll eller ikke – og den andre sliter med å gå videre med livet mens han venter på en avklaring/dom etter å ha kjørt for fort:

Hei! Eg låg med chevyn med full havre over eide. Det var 80 sone der eg kom, men rett bak høvdeskifte stod dei med laser. Men eg såg ikkje dei igjen etter det. Sidan dei ikkje kom etter meg så går det bra? Hadde lyst å få svar sia eg ikkje har sove på 3 dager.

Annet, 19

Hei jeg er en person som var alt for hard på gassen å ble målt i gjennomsnitt på 136km/t i en 80 samt var veret vått så under avhøret tipper jeg politimannen tok med føret i samme slengen. Førerkortet ble beslaglagt på plassen å jeg har nå ventet i snart 6 måneder på dom. Jeg har ringt og fortalt saken har blitt sendt videre, samt snakket med juristen for flere uker si der han forklarte meg at han skulle bli ferdig med saken samme uken. Hvor langt tid kan man bruke på å vurdere en slik sak? Jeg har også vert på politistasjonen der dem ikke sier mer enn at jeg må vente et par måneder. Jeg mener dette er veldig dårlig gjort av dem som holder saken min og sliter med å gå videre med livet da denne dommen er noe jeg går rundt og tenker på hele tiden.

Annet, 19

Ytterligere fire spørsmål i utvalget handler om lover og regler knyttet til andre ting (grensepasseringer, reiser og aldersgrenser), og det å reise uten foreldre før man er myndig.

11 På hvilke måter kan kjønn forstås i disse analysene

Det finnes mange måter å forstå kjønn på, og vi vil kort trekke opp viktige skiller i så måte. Som Kittelsaa, Kristensen & Wik (2016) redegjør for, går et særlig viktig skille mellom forskning som tar utgangspunkt i kategoriene "mann"/ "kvinne" eller "jente"/ "gutt", og også "maskulinitet" og "femininitet" - og forskning som forholder seg til kjønn som noe som "blir til" og "gjøres" i samspill med andre mennesker, kultur og samfunn. Førstnevnte forstår kjønn, satt på spissen, som faste størrelser, som gjerne presenteres med utgangspunkt i biologiske og fysiologiske forskjeller. Videre kan man skille mellom de som primært ser på kjønn som subjektiv erfaring knyttet til blant annet kropp og seksualitet, de som ser på kjønn som en symbolsk størrelse, og de som ser kjønn som struktur. Hva dette sier i praksis, er ikke entydig, men hvilke skiller man bygger inn i sitt forskningsdesign har betydning for hvilke funn man genererer. Vi vil derfor spesifisere hvordan vi behandler kjønn i denne studien.

Inspirert av Kittelsaa, Kristensen & Wik (2016) har vi valgt å tilnærme oss kjønn både som 1) *variabel*, som 2) *tema* og som 3) *perspektiv*. Dette innebærer at vi 1) undersøker forskjeller i datamaterialet knyttet til kjønn, og diskuterer likheter og forskjeller mellom kjønn, samt forslag til måter å forstå disse på. Dette innebærer også at vi 2) undersøker hvordan kjønn gis mening på ung.no, og utforsker hvordan sosialt kjønn tematiseres i dialogen mellom brukere av tjenesten og fagpersonene som svarer ungdommen gjennom ung.no. Vi ser her særlig nærmere på hvordan kjønnsspesifikke tema diskuteres, så som seksualitet, utdanningsvalg, og sosiale relasjoner. Videre 3) forholder vi oss til kjønn som perspektiv gjennom hele studien. Dette innebærer en kontinuerlig oppmerksomhet knyttet til at kjønn er noe som *gjøres* gjennom ung.no. Hvordan dette gjøres kan tenkes å skape muligheter og begrensinger for brukerne av tjenestene.

Hva særlig kjønn angår, så framkommer kjønn i datamaterialet både som en stabil (biologisk) størrelse, som noe man "er", men også som noe man "gjør" eller "konstrueres som" (Kittelsaa et al., 2016). Biologisk kjønn framtrer særlig i spørsmål inkludert i datamaterialet som retter seg mot kropp, helse og seksualitet – som en variabel vi kan forklare forskjeller i spørsmål og svar fra ung.no gjennom. Samtidig formidler og gjør informasjonen i ung.no kjønn som en sosial kategori. Ungdommen vil selv i sine spørsmål kjønne sine utfordringer og spørsmål. Men også fagpersonene kjønner ungdommenes utfordringer og spørsmål tilbake gjennom sine svar. For eksempel, hvilke tema i livet knyttes til hvilket biologisk kjønn, og finnes det skjevheter i hvordan dette representeres?

11.1 Fortolkninger av kjønn

Som beskrevet i kapittel 4 over stammer 72% av spørsmålene inkludert i analysene i delrapport 2 fra jenter. Forskjellene i bruk av spørretjenesten på ung.no mellom jenter og gutter er et interessant funn, og det kan tolkes på mange måter.

For det første kan dette leses som at jenter i større grad enn gutter har behov for en nett-tjeneste som ung.no, og i større grad har spørsmål de føler behov for å stille voksne og eksperter.

For det andre kan dette leses som at jenter for eksempel har lavere terskel for å stille spørsmål på ung.no enn gutter – men at både jentene og guttene sliter med de samme problemstillingene. Videre kan dette innebære at jenter har større kompetanse i å bruke en slik nett-tjeneste enn gutter.

For det tredje kan det være at jenter ikke snakker med andre signifikante voksne i sin nærhet tilstrekkelig til å dekke sitt informasjons- og veiledningsbehov, og dermed bruker ung.no i større grad som sluse til å dekke dette behovet. Som alle kjønn og alder uregelmessig skriver i sine spørsmål, så har de ikke snakket med noen om sin problemstilling – eller de stiller spørsmål som de kunne fått avklart ved å henvende seg til nære voksne, skolerådgiver, lærer, helsesøster og så videre. Problemet for noen er at de ikke opplever de voksne rundt seg som nære, men fjerne og utilgjengelige.

For det fjerde kan funnet om at flere kategorier mottar langt flere spørsmål fra jenter enn fra gutter, indikere at det er *kategoriene* som er kjønnede. I så fall reflekterer spørsmål-frekvensen at jenter handler i tråd med stereotypien om at jenter er mer opptatt av, og har flere problemer knyttet til mellom annet kropp, helse, venner og vold, mens gutter i større grad stereotypisk opplever problemstillinger knyttet til lover, rettigheter og rusmidler.

Første tolkning av forskjellene i bruk av ung.no mellom jenter og gutter innebærer en tilnærming til ung.no som et *speil* til ungdommens verden, hvor data behandles som *representasjoner* av denne. Andre tolkning innebærer en tilnærming til ung.no som en *sosialiseringsarena*, hvor ungdom møter voksne og får veiledning om sosiale forståelser av normalitet og avvik, kjønn, kropp, identitet, helse, skole, jobb og utdanning, og så videre. Dette gir et mer komplekst bilde av kommunikasjonen som foregår mellom brukere av tjenesten og tjenestens fagpersonale. Felles for alle tolkningene er at de legger til grunn en kjønn, eller tillært/ sosialisert, atferd. Ingen av disse forståelsene av de ulike kjønnene sin bruk av spørretjenesten på ung.no kan tillegges biologiske forskjeller.

12 Mellom frigjøring og fastlåste mønstre: Tematiseringer av sosialt kjønn i dialogen mellom brukere og ung.no

Det samlede datamaterialet beskriver et stort mangfold av forskjeller, erfaringer og måter å være ungdom på, blant annet knyttet til kjønn. Dette gjelder også dialogen mellom brukere av ung.no og tjenestenes fagpersonale, slik denne er tilgjengelig gjennom spørsmål og svar. Ung.no er en nett-tjeneste som genererer et svært høyt antall dialoger, og aktiverer et høyt antall aktører. Det er derfor som forventet at dialogen også inneholder variasjon i tematisering av sosialt kjønn. Denne variasjonen kan ut fra vår gjennomgang kategoriseres til tre tilnærminger eller strategier i møte med kjønn:

- Sosialt kjønn tematiseres tradisjonelt etter en dikotom kjønnsforståelse (jente/gutt)
- Sosialt kjønn tematiseres etter en mangfolds-modell (for eks. normalisering av seksuelle orienteringer utenfor heteronormen)
- Mange svar kan oppfattes som at fagpersonalet jobber systematisk for å unngå stereotypier, gjennom et nøytralt, «ikke-kjønn» språk

Dialogen kan med andre ord sies både å tematisere sosialt kjønn på et mangfoldig og likeverdig vis, men også stereotyp og usynliggjørende. Tradisjonelle og kjønnsbetingede negative stereotypier både bekreftes og avkreftes i dialogen. Videre kan den nøytrale, «ikke-kjønne» tilnærmingen både fungere etter sin hensikt og ikke: Noen brukere kan oppleve den kjønnsnøytrale tematiseringen som at sosiale kjønn er likeverdige, mens andre leser stereotypier inn i svarene – eller opplever svarene som mindre relevante for seg. Dette ligger dels utenfor ung.no sin kontroll. Alle mangfolds-orienterte formuleringer om kjønn og andre forskjeller kan endre betydning eller få denne transformert under lesers oversettelse av svar.

I det følgende gir vi eksempler på ulike tematiseringer i dialogen slik de iscenesettes i datamaterialet, på tvers av de ulike spørsmålskategoriene 'Kropp, helse og identitet', 'Skole, utdanning og jobb' og 'Venner, forelskelse og fritid'. Hvordan sosialt kjønn tematiseres, er knyttet til hva dialogen handler om, og hvilke strategier fagpersonene velger i svar til brukere. Felles for eksemplene er at de viser det strukturelle spennet i dialogen: Fra en klar reproduksjon av kjønne stereotypier, via usynliggjøring av kjønn, til en normalisering av mangfold.

12.1 Eksempler knyttet til sex, kropp og nytelse

I utvalget av spørsmål som inngår i vårt datamateriale foreligger spørsmål om sex i flere av gruppene, og særlig i kategorien 'Kropp, helse og identitet'. Mange dialoger forhandler om den snevre oppfatningen av sex kun som samleie, eller om hva som er lov og ikke lov. Fagpersoner bidrar i svarene sine til å utvide eller endre denne forståelse, til at sex handler om nytelse:

Spørsmål: *Hei:) jeg er en jente på 14 år gammel blir 15 om halvt år og jeg har ikke fått mensen. Jeg kan vente med mensen til jeg blir 16 til 17, men jeg synes det er deilig å fingere meg selv med mascara og jeg synes det er deilig jeg gjør det veldig ofte. Kan det ha noe med mensen å gjøre egt jeg mener kan det være farlig. Håper jeg får svar (Jente, 14)*

Svar: *Hei. Takk for at du skriver til oss i ung.no. Det er fint at du onanerer og gjør deg kjent med ditt kjønn, og hva som er godt for deg! Det er ikke farlig å onanere med mascaraen eller andre gjenstander, såfremt de ikke har skarpe og spisse kanter. Dette vil heller ikke gjøre at mensen din blir utsett eller ikke kommer. Fortsett å nyte din kropp og utvikle din seksualitet! Lykke til! Vennlig hilsen Sexologisk rådgiver, ung.no*

«Jente, 14» uttrykker en frykt for at hun påfører kroppen skade ved å onanere. Dette kan både handle om manglende kunnskap om underlivets anatomi og funksjon, i kombinasjon med den kulturelle skammen knyttet til onani. I svaret avkrefter fagpersonalet blant annet at det er farlig å onanere med ting, såfremt de ikke fysisk kan skade kroppen. Videre oppfordres bruker til å fortsette en aktiv rolle i forhold til egen nytelse og seksualitet, uten at fagpersonalet legger føringer for hva denne kan inneholde.

I følgende eksempel beskriver sexologisk rådgiver at nytelse er noe som kan læres, om man utforsker og er tålmodig – og at gutter trenger opplæring om hva jenter tenner på:

Spørsmål: *Jeg ble fingret for første gang av en gutt for en stund siden. Vi klinte og så stakk han hånden ned i buksa mi. Buksen mitt var knytt ganske stramt og han knøt den ikke opp så d var litt vanskelig å få hånda ordentlig ned, men han klarte å få inn fingre. Jeg var veldig våt, gjennom trusa liksom, men d jeg merket var at jeg ikke kjente noe ved fingringen nesten. Var liksom helt greit å bli tatt der nede, men ikke noe sykt digg liksom. Er d noe galt? Hva skyldes d? Kan d være annerledes dersom d skjer igjen? Kan d at jeg var så våt være grunnen til at jeg ikke kjente så mye? Og hvor våt er det normalt å bli? (Jente, 16)*

Svar: *Hei jente 16 år. Takk for at du skrev til ung.no. Det er vanlig at det er helt greit å bli tatt der nede, men at det ikke er noe sykt digg. Det er få nerver i skjeden og sånn må det være med tanke på at den er en mulig vei ut for en baby en gang i framtida. Hvis det var masse nerver der ville det være uutholdelig smertefullt å føde. Men man kan lære seg å like det, og noen liker det med en gang. Den letteste måten å få orgasme på for de aller fleste er ved stimuli av den ytre delen av klitoris. Da trenger man ikke føre noen fingre inn i skjeden annet enn for å hente ut skjedesekret/slim som man kan bruke på den ytre delen av klitoris for å gjøre det glatt slik at det føles godt. Når jenter blir seksuelt tente/kåte lages det skjedesekret i to kjertler som ligger like innenfor skjedeinngangen, det kommer mer væske gjennom skjedeveggen når hele underlivet forsynes med mer blod og to av de indre delen av klitoris lager også skjedesekret. Når den seksuelle tenningen er på topp er skjeden ordentlig våt og utvidet. Hvor våt man blir kommer an på hvor kåt man er. Det er vanlig at væsken kommer gjennom både truse og bukse. Væsken har ikke noe å si for hvor mye du kjente. Væsken gjør at fingrene glir enda bedre slik at det føles bedre. Mange gutter er så opptatte av fingring inne i skjeden. De vet ikke at der betyr lite eller ingenting for jentas nytelse. Når du får en partner må du vise den hva du liker hvilke bevegelser og stimuli som skal til for at du skal få orgasme. Mange lærer seg å stimulere hverandres kjønn til orgasme, før de har samleie. Da kommer ofte samleie som en naturlig fortsettelse av seksualiteten. Se artiklene! Jeg håper dette er svar på det du lurte på og at det er til hjelp for deg! Hilsen sexologisk rådgiver (NACS), ung.no*

Rådgiveren formidler at «[m]ange gutter så opptatte av fingring inne i skjeden», fordi «[d]e vet ikke at der betyr lite eller ingenting for jentas nytelse». Videre formidler rådgiveren om jentene at «man kan lære seg å like [å bli tatt på der nede], og man ikke «liker det med en gang». Rådgiveren påpeker også at «hvor våt man blir kommer an på hvor kåt man er», uten å nevne at dette også handler om fysiologi og helse. Videre beskriver «Jente, 16» en forventning om at det skulle være «sykt digg» å bli fingret «der nede».

Blant mengden av spørsmål og svar som tematiserer kjønnsroller knyttet til sex, er det noen som skiller seg klart ut i forhold til stereotypier og reproduksjon av disse i svar fra ung.no. «Jente, 13» spør:

Spørsmål: Er der horete å miste jomfrudommen når man er 13 år, jeg mista den 3 uker ut i 8 klasse? Har bare sagt noe til mine bestevenner, og de fikk helt sjokk. Er det feil å miste jomfrudommen så tidlig? (Jente, 13)

Svar: Hei jente 13 år. Takk for spørsmål til ung.no. Du spør om det er horete å miste jomfrudommen når man er 13 år. Du skriver ikke noe om hvordan du i så fall mistet den? Hvis det betyr at du har hatt sex er du i allefall tidlig ute i forhold til hvor gammel du er. Debutalder (hvor gammel man er før man har sex for første gang) for både gutter og jenter har holdt seg ganske stabil gjennom mange år. Det er ca. 17 år for jenter og 17,9 år for gutter. Det betyr at noen debuterer før denne alderen, og noen etter. Det er ikke så mange som debuterer når de er 13 år. Seksuell lavalder i Norge er 16 år. Den alderen er satt først og fremst for å beskytte barn og unge fra å bli utnyttet seksuelt av voksne. Og for å beskytte barn og unge fra å ha sex før de er både fysisk og psykisk modne for sex. Du spør om det er feil å miste jomfrudommen så tidlig? Det er vanskelig å gi et klart svar på det. Det som er viktig er at sex skal være frivillig fra begge parter og noe dere begge har lyst til. For deg som er 13 år er det ulovlig å ha sex med noen som er eldre enn 16 år. Hvis du har sex med en på samme alder kan dere ikke straffes for det. Så må du også vite at for å hevde seg og være tøff, snakker både jenter og gutter om sine seksualerfaringer med venner. Det betyr at du risikerer at det fortelles videre til andre (selv om du bare har sagt det til dine bestevenner). Jeg råder deg derfor til å passe på ryktet ditt! Hvis du har behov for å snakke med noen om dette vil jeg heller anbefale deg å ta en prat med helsesøster på skolen din. Til slutt vil jeg si noe viktig til deg: Man er aldri moden nok til å ha sex, om man ikke er moden nok til å bruke prevensjon! Å bli gravid når man er 13, er svært alvorlig, og man kan bli gravid hver eneste gang man har sex uten prevensjon. Håper svaret mitt var til hjelp for deg. Med vennlig hilsen helsesøster.

Gjennom hele sitt lange svar avkrefter helsesøster *ikke* at det er «horete» å ha sex. I stedet bekrefter helsesøster at bruker har hatt sex avvikende tidlig, at det er ulovlig, og at hun må passe seg for å fortelle om sine seksualerfaringer til sine venner fordi de kan fortelle dette videre. Å «passe på ryktet ditt» er viktig, sier helsesøster. Dette kan i høyeste grad antas å kunne oppleves som en bekreftelse på at det å ha sex er moralsk feil, og i ytterste konsekvens som at betegnelsen «horete» er gyldig.

I noen dialoger bekreftes stereotypier gjennom at fagpersonalet velger en tilnærming til problemet, som bruker melder inn, som baserer seg på at fagpersonalet *forstår*. Å bekrefte at man forstår brukers problem kan også oppfattes som en bekreftelse på at ens problem *er* et reelt problem. Dermed bekreftes også de eventuelle stereotypiene som ligger til grunn for frustrasjonen i første omgang. Et spørsmål fra «jente 18 år» uttrykker skam knyttet til puppestørrelse:

Spørsmål: «Hei jeg er ei jente på 18 år som skjemmes over hvor små pupper jeg har. Jeg bruker bh str 75a. Er det noe jeg kan gjøre for å få dem større? P-piller for eksempel? Jeg vet at størrelsen ofte har med arv å gjøre, men både mamma, mormor og farmor har ganske store pupper, da henger ikke det med alder helt sammen. De små puppene mine gjør at jeg ikke kan ha på meg det jeg vil, jeg kan for eksempel ikke gå med kjoler osv med stor utringing. Dette går utover selvtilliten min. (Forresten er jeg 180 cm lang og veier ca 60 kg, har alltid vært sent ute i puberteten osv) Er det noe jeg kan gjøre? (Silikon er uansett ikke aktuelt)» (jente, 18 år)

Svar: «Hei. Forstår at dette kan oppleves vanskelig for deg og ikke få bruke de klærne du ønsker å bruke. Ut fra den vekten og høyden du har så har du en lav kmi. Det vil si du sannsynligvis har lite fett på kroppen din. Bryster inneholder mye fettvev. Går du opp i vekt vil du oppleve at brystene dine blir større. Legger artikler under svaret som du kan lese. Ønsker deg lykke til. Vennlig hilsen Helsesøster. I samarbeid med ung.no»

Brukers spørsmål dreier seg om sosialt konstruerte komplekser knyttet til kropp, pupp og klær. Helsesøsteren velger å forstå at det kan oppleves vanskelig å ha små pupper og dermed ikke kunne bruke de klær man ønsker. Helsesøster gir til og med en oppskrift for hvordan puppene kan vokse: å gå opp i vekt. Helsesøster forsterker med andre ord oppmerksomheten knyttet til brukers kropp; til brukers kmi, kroppens fasong og brystenes vekst-potensial. At skammen over puppestørrelsen er en påtvungen, unødvendig og sosialt kjønnert følelse, som tydelig påvirker brukers hverdagsliv og selvfølelse, kommenteres ikke. Heller støttes hun ikke i sitt valg om at silikon er uaktuelt, selv om hun ikke ber om en vurdering av dette. Like fullt kunne helsesøster *valgt* å trekke dette fram for å styrke brukers selvfølelse, og *fraværet* av slike valg kan ha stor symbolsk betydning for bruker.

12.2 Eksempler knyttet til utdannings- og yrkesvalg

I kategorien 'Skole, utdanning og jobb' fant vi som nevnt en tendens til kjønnsforskjeller i valg av fag, studieretninger og yrker, at jenter får bedre karakterer enn gutter, og at de uttrykker at de takler skolen ulikt psykososialt sett. Jentene uttrykker flere psykiske utfordringer og at de er mer stressa enn guttene. Svarene fra fagpersonene i kategorien 'Skole, utdanning og jobb' er likevel ikke preget av at et slikt skille skal finnes. Svarene er i stor grad nøytrale/likeverdige og gir sjelden/aldri råd om handlinger eller valg som ser ut til å være basert på sosialt definerte kjønnsroller.

Det hender likevel i noen tilfeller at innhold i spørsmål tolkes som mer typiske for det ene kjønnert enn for det andre, og fagpersonalets svar preges da av dette. For å gi et eksempel så kan vi gå til følgende spørsmål om bruk av svømming og badetøy på skolen:

Spørsmål: «Jeg fikk nettopp vite at vi skal ha svømming på skolen, og å gå i badetøy foran noen som helst er noe jeg absolutt ikke ønsker å gjøre. Så jeg lurte egentlig på hva som er den beste måten å komme meg unna dette. Jeg tenkte kanskje å si jeg er allergisk mot klor så jeg kan ikke bade. Men tror du jeg da trenger beskjed fra en forelder, eller fra en lege eller noe? Eller kan jeg kanskje snakke med helsesøster og hun kan bestemme at jeg slipper å være med? Og hvis jeg ikke har noen unskyldning men bare ikke vil, kan de da få meg til å være med likevel? Vil jeg få 1 i karakter hvis jeg ikke deltar? Vi skal ha svømming i 6 til 8 uker så jeg kan ikke late som jeg glemmer av svømmeklær hver gang heller. Jeg forstår at dere ikke har svar på alle spørsmålene, men jeg trenger egentlig bare noen andre tanker og perspektiv om saken.» (Annet, 15)

Svar: Hei. Det kan være en terskel for mange å skulle gå i badedrakt når man skal ha skolesvømming. For mange ungdommer er det vanskelig å bli fortrolig med egen kropp, og dermed skulle vise seg i badedrakt. Kanskje kan det være en løsning at du snakker med andre jenter om dette og forsøker å finne en løsning slik at dere støtter hverandre og blir tryggere? Du kan også snakke med helsesøster og få litt støtte og hjelp til å bli tryggere på egen kropp. Kanskje kan du ta med deg noen av jentene fra klassen og snakke med helsesøster sammen. Jeg skjønner at du gjerne vil slippe svømmingen, men dette er nok ikke et alternativ i det lange løp. Vennlig hilsen helsesøster, ung.no»

Merk at brukeren har rapportert seg selv som tilhørende kategorien "annet", men likevel behandler helsesøsteren spørsmålet som at det tematiserer et «jente-problem». Helsesøster oversetter det nøytrale ordet «badetøy» til «badedrakt», og ber bruker om å snakke med andre jenter om sitt problem. Helsesøster ber også bruker om å akseptere at hen må delta i svømmingen, og sidestiller hens opplevelse av dette problemet med de andre «jentene i klassen» sin opplevelse av problemet. At hen kan ha et mer komplisert forhold til egen kropp enn som så, oversees og settes totalt til siden.

Noen spørsmål er tematisk sett nokså like, og da hender det at omtrent like spørsmål fra gutt og jente kan bli behandlet ulikt – selv om det er vanskelig å slå fast hva ulikhetene skyldes. I eksemplene nedenfor har både henholdsvis en jente og en gutt stilt spørsmål om valg på videregående skole dersom de ønsker å bli pilot/co-pilot, og samtidig ønsker seg inn i forsvaret etter videregående. De får svar fra to ulike fagpersoner. Jenta får mest generelle råd om hvordan hun skal ta et valg om hva hun vil bli, mens gutten får konkrete svar på hvordan han kan utdanne seg til pilot, og hvilke opptakskrav utdanningene har:

Spørsmål fra jente: *Hei, eg går i 10 klasse og vi har begynt å søke på videregående, men eg er fortsatt litt usikker. Eg vett at eg endten skal ta idrett eller studiespess, men eg vet ikkje hvilken som passer best hvis du skal kunne bli co-pilot. I tillegg så vil eg inn i forsvaret etter videregående. Kva burde eg gjøra?? (Jente, 15)*

Svar: *Hei, og takk for spørsmålet ditt! Det er vanskelig for oss å si noe om hva du burde velge på videregående skole da vi ikke kjenner deg. Det finnes ulike måter å bli pilot på, og det finnes ulike utdanninger i forsvaret. Her kan du lese mer om disse og her kan du lese mer om det å bli pilot. Der vil du se også hva som kreves for å komme inn. Både idrettsfag og studiespesialisering vil gi deg generell studiekompetanse. Mitt beste tips å bruke tiden framover til å skaffe deg informasjon om alle alternativene som finnes. Etterhvert blir det forhåpentligvis klarere for deg hva du vil. For å sortere tanker, kan det være fint å stille seg spørsmål som dette: Trives du best de teoretiske fagene på skolen, eller vil du helst jobbe med noe mer praktisk? Hvilke fag liker du minst, og hvilke hvilke liker du best? Hva er du flink til? I hvilke jobber tror du disse egenskapene kan komme til nytt? Hvilke jobber kan du få etterpå med de utdanningene du vurderer, og hvor vanskelig er det å få de jobbene du ser for deg? Hvilke yrkesgrupper vil det være stort behov for i samfunnet når du er ferdig utdannet? Vil du helst utdanne deg ferdig til et yrke på videregående, eller vil du helst studere videre etterpå? Kjenner du noen som har en jobb du synes virker spennende? Hvor lang utdanning kan du tenke deg å ta? Hvordan ser du for deg at du har det om 10 år? Skriv gjerne ned svarene dine. Skriv gjerne også en liste over alt som er viktig for deg i en jobb. Deretter kan du prøve å finne fram til hvilken av retningene som innfrir flest mulig av punktene dine. Rådgiveren på skolen kan være til god hjelp for å sortere tankene, ettersom han/hun kjenner til deg som elev og samtidig kan se hele situasjonen litt utenfra. Hvis du begynner på et utdanningsprogram, og finner ut at dette er feil - ja, da er ikke det verdens undergang. Det finnes muligheter for å begynne på nytt. Masse lykke til med spennende valg!
Hilsen utdanningsrådgiveren, Ung.no*

Spørsmål fra gutt: hei jeg lurte på om vis jeg får generell studiekompetanse etter videregående kan jeg bli pilot? jeg får ikke beste karakterer. jeg får rundt 3.4 til 4.0. jeg skal ta TIP i 2 år så bytte til påbygg studie siste året, kan jeg bli pilot da vis jeg går til militæret ittepå? (Gutt, 16)

Svar: Hei! Tusen takk for ditt spørsmål. Så spennende at du vil bli pilot! Det finnes flere måter å bli pilot på. På utdanning.no finner du full oversikt, jeg kan gi dem eksempler på noen av dem.

- Du kan bli pilot ved å ta bachelor i luftfartsfag ved Universitetet i Tromsø ? Norges arktiske universitet. Dette er en statlig utdanning, som betyr at du ikke betaler for å gå der.

Opptakskravene er: Generell studiekompetanse + Matematikk R1 (eller S1+ S2) + Fysikk 1

- Du kan også ta sivil utdanning ved private fagskoler. Privat utdanning betaler du selv. Noen private skoler er godkjent og gir rett til delfinansiering fra Lånekassen. Prisen for utdanning ved private fagskoler varierer. Eksempler på skoler er: Luftfartsskolen (Opptakskrav er bl.a. generell studiekompetanse) og Pilot Flight Academys skole.

Utdanning i forsvaret: Jeg er usikker på om du mente at du vil ta pilotutdannelse i forsvaret. Da kan det i så fall være aktuelt å søke seg til ?Luftforsvarets flygeskole. Du kan lese mer om hvordan det er, søknad og opptak på deres nettsider. Den finner du her: www.forsvaret.no/flyger. Slik jeg forstår det trenger du ikke generell studiekompetanse for å ta utdanning i forsvaret, men det finnes en del andre krav som du kan lese om på nettsiden. Håper dette svaret var til hjelp. Lykke til! Vennlig hilsen UngInfo i samarbeid med ung.no. UngInfo er et informasjonssenter for alle under 27 år.

I svaret til jenta stilles hun ovenfor mange spørsmål hun bes om å ta stilling til, hvor hun både anbefales å tenke over arbeidsmarkedet og vurdere andre alternativ. I svaret sies det også at hun ennå ikke har det klart for seg «hva hun vil», selv om hun uttrykker tydelig i spørsmålet sitt at hun tenker seg inn Forsvaret, og at hun ønsker å bli co-pilot. Målet er formulert, men hun trenger informasjon om veien dit. Likevel er svaret formulert som at målet ikke er definert, at hun «trenger å sortere tankene», og at det «ikke er verdens undergang» om hun velger feil utdanningsprogram. I kontrast aksepteres pilot som guttens definerte mål, og svaret til han begrenser seg til å være relevant for nettopp dette målet.

Som beskrevet angikk en del spørsmål i kategorien 'Skole, utdanning og arbeid' forholdet til arbeidsgiver og hvilke forventninger man kan ha til individuell tilpasning i arbeidssituasjonen. Vi vil gi avrunde med et eksempel til på hvordan bruker erfarer sitt kjønn som et problematisk argument for tilpasning i møte med arbeidsgiver. I følgende spørsmål rapporterer en bruker om at hun ikke ønsker å jobbe på tidspunkt som hennes arbeidsgiver har gitt henne:

Hei, jeg er en 20 år gammel jente som jobber i en butikk som stenger kl 24. jeg jobber vanligvis kun på søndager på dagtid, men nå vil sjefen ha meg til å jobbe kveldsvakter på søndager. Butikken ligger på etttrygt område (fulle folk/narkomane) og flere av oss jentene som jobber har opplevd mye ubehagelig. Jeg må i tillegg igjennom en stor park til t-banen. Har opplevd at folk har ventet på utenfor før, og en annen hadde en gammel mann som fulgte etter henne nesten helt hjem før hun fikk ristet han av. Jeg vil i stedet jobbe kveld en vanlig ukedag. Men sjefen presser meg til søndag da det er lenge til banen kommer og flere fulle folk ute. Har snakket med verneombud og hun har også opplevd å bli truet med kniv flere ganger. Hun tok en lang prat med sjefen men til ingen nytte. Han har skrevet meg opp søndag neste uke, men jeg vil ikke jobbe. Hva gjør jeg?

Jente, 20

Bruker har en mannlig sjef, som ikke tar hensyn til frykten hun og hennes kvinnelige kolleger har til å gå arbeidsveien på kveldstid. Svartjenesten i Arbeidstilsynet i samarbeid med ung.no svarer klart at "regelverket stiller tydelige krav til hvordan arbeidsgiver skal forebygge og følge opp vold og trusler slik at ansatte får en tryggere arbeidshverdag", samt at "hvis det ikke fører frem å [melde om ubehagelige situasjoner] med arbeidsgiveren, så kan de tipse Arbeidstilsynet om dette. Svartjenesten gir henne tydelige verktøy for å ta opp problemet med arbeidsgiver, men han har til nå ikke tatt verneombudets innspill i betraktning.

12.3 Eksempler knyttet til venner, forelskelse og fritid

Likeverdighet og normalisering av mangfold kan gjøres på mange måter, og én av dem er å tilskrive kjønn ikke-stereotypiske egenskaper. "Jente 17 år" lurer på hvordan hun skal håndtere at det nå har startet gutter i hennes klasse på helse og oppvekst. Hun beskriver selv hvordan hun har målt dem etter attraktivitet, og om de er "fine", og problemet hennes er at hun selv måler seg som "ikke-attraktiv". Hun opplever det fremmed å være klassevenn med dem, og er redd for å bli "avslørt" som den hun "egentlig var":

Spørsmål: *Gutter. I år starter jeg andre år på videregående og jeg går barne- og ungdom. I fjord da jeg gikk på helse og oppvekst var det bare jenter, men nå er det tre gutter som har havnet i klassen med meg. De ser ganske attraktive og fine ut, og det er akkurat det som er problemet. Jeg er livredd for omtrent alle mennesker som jeg oppfatter attraktive, fordi jeg finner meg selv sykt ikke-attraktiv. Når mener jeg ikke utseendemessig, men om personligheter. Jeg utgir meg selv for å være en kald, bokelskende jente som ikke liker å snakke for mye, men egentlig så jeg er bare en nervøs, kattedame av ei jente som gjemmer seg bak bøker og egentlig snakker for mye. Og vel, jeg er redd for gutter/unge menn/ungdommer/etc. På både barneskolen og ungdomsskolen ble jeg baksnakket og ledd av.. Det sies at jenter er det som baksnakker mest, vell, det er bullshit. Så jeg har lyst på noen tips.. Jeg har ikke lyst til å dumme meg ut, rødme eller hva søren.. Jeg har ikke lyst til å bli "den jenta" igjen...*

Jente, 17

I spørsmålet konfronterer bruker stereotypien om at jenter baksnakker. Videre viser hennes beskrivelse av frykten for "de attraktive" til at hun også lar oppfatninger om hva dette innebærer strukturere hennes sosiale relasjoner med andre. I svaret velger helsesøster nettopp å åpne opp for å forstå virkeligheten på et mer mangfoldig vis, enn det bruker uttrykker at hun nå gjør. Helsesøster bryter opp bildet av guttene som gutter, og tillegger dem egenskaper som reflekterer deres studievalg – som også er jentas valg, og som dermed blir felles:

***Svar:** Hei jente 17 år. Takk for at du skrev til ung.no Jeg forstår at du strever med dette. Men kanskje kan tanken på at de tre guttene bare er mennesker, akkurat som deg og de andre jentene, være en trøst? De er varme, sårbare, snille, gode gutter som har valgt å bli barne og ungdomsarbeider, akkurat som deg. Når de har valgt akkurat denne linjen har de en omsorgsevne. Husk også at de er unge gutter, unge gutter som sannsynligvis vil gjøre sitt beste og framstå så bra som mulig. Kanskje ligger deres tiltrekning, at de er attraktive, i valg av fag, heller enn utseende? Noen gutter kan ha en litt tøffere omgangstone enn det jenter har. Prøv om du kan utforske hva som er spøk og tull, og hva som de egentlig mener og står for. Kan du prøve å bli kjent med de på den måten du blir kjent med jenter? Du beskriver deg selv som en bokelsker. Det betyr at du leser pensum, er smart og følger med. Kanskje kan du benytte faget for å snakke med de? Det er et ufarlig emne, som du vet du kan noe om. Det kan være en inngangspørt for ufarlige samtaler.*

Du kan fortsatt gjemme deg bak bøkene, men når du ikke gjør det kan du prøve å være positiv og blid. Når noen er positive og smiler, er det et tegn på vennlighet. La de få bli kjent med den du egentlig er; ei smart, varm og pratsom jente. Du kan også arbeide med selvfølelsen, hvordan du ser på deg selv. Vedlagt er et par artikler om emnet som kan være til hjelp. Du kan også snakke med helsesøster på skolen eller på helsestasjon for ungdom om dette. Sammen kan dere kartlegge hva du kan arbeide med som gjør at du føler deg tryggere på deg selv sammen med disse guttene, og generelt blant ungdommer og voksne. Ha tro på deg selv! Jeg håper dette er til hjelp for deg og jeg ønsker deg alt godt! Hilsen helsesøster, ung.no

Å være gutt handler ikke bare om å være "noe annet" enn det bruker er, som verdisettes etter smale egenskaper, men også om å være varm, sårbare, snill, god; ungdom som vil gjøre sitt beste. Videre tillegger helsesøster bruker de samme egenskapene, idet hun beskriver vedkommende som smart, varm og pratsom. Mangfoldet av hva det vil si å være gutt og jente broderes fram, gjennom en symmetrisk tilnærming til "dem" og "henne". Samtidig brister symmetrien, når helsesøster beskriver at "noen gutter kan ha en litt tøffere omgangstone enn det jenter har", og at de kan bedrive "spøk og tull", som ikke egentlig representerer det de "mener og står for".

Likeverdighet i sosiale relasjoner på tvers av kjønn tematiseres også for eksempel knyttet til hvilke posisjoner personer tilskrives hverandre. Et eksempel på dette er "jente 13", som sier at "Jeg og bestevennen min har vært bestevenner siden 1. Klasse og nå går vi i 7. Klasse vi er fortsatt bestevenner....tror jeg". Her svarer redaksjonen til ung.no som følger:

Hei. Det høres bra ut! Det er alltid fint å ha noen venner som "alltid" har vært der og som man har en lang historie sammen med. Om dere er bestevenner eller ikke kan jeg selvsagt ikke svare på, men du kan jo rett og slett bare spørre? Si at du ser på han/henne som bestevenn og håper at vennen din tenker det samme tilbake. Hilsen redaksjonen, ung.no

At "jente 13" kan være bestevenn med både en "han" og en "hun" sidestilles, mens det kunne vært nærliggende å tenke at bestevennen er av samme biologiske kjønn. Videre er det ikke en regel, at fagpersonalet i ung.no ikke tematiserer hvilket kjønn de antar at bruker har – og av og til feiler:

Spørsmål: *Hei. Jeg er feminin og er forelsket i læreren min. Jeg har snakket med helsesøster og hun sier jeg ikke skal si noe til denne læreren. Hva skal jeg gjøre? (Annet, 13år).*

Svar: *Hei jente, 13 år. Så fint at du skriver til oss. Man kan føle seg tiltrukket av læreren fordi han virker kjekk og du skriver at du er forelsket i ham. Du har snakket med helsesøster om dette og det er veldig bra. Fortsett å snakke med henne og følg hennes råd. Les også i vedlagt artikkel om hva du bør gjøre. Vennlig hilsen helsesøster*

Annet 13 år sier at hen er feminin, og forelsket i læreren. Helsesøster svarer "hei jente", og går ut fra at læreren er en "han". Det er ingenting i spørsmålets innhold som tilsier at helsesøster skal gjøre denne slutningen – heller tvert imot.

Det kan synes som at det går et skille i reproduksjonen av stereotype forståelser av kjønn i dialogen etter hvor uttalt "annet" tematiseres i brukers spørsmål. I følgende eksempel beskriver "Annet 14" sin bekymring detaljert når det gjelder hvordan hen skal kle seg på konfirmasjonsdagen, og at hen ønsker å gå i dress, men ikke ønsker å skille seg ut:

Spørsmål: *Jeg gruer meg veldig til konfirmasjonen min. Er veldig bekymret angående hva jeg skal ha på meg. Jeg er født som en jente, men går bare i herre klær til daglig. Har kort hår og mange kan ta meg for å være en gutt. Jeg er veldig redd for å skille meg ut på konfirmasjonsdagen. Poenget er at jeg har ingen anelse hva jeg skal ha på meg. Kommer aldri til å gå i kjole, men er redd for å skille meg ut hvis jeg går i en dress. Håper dere kan hjelpe meg. Tusen takk.*

Annet, 14

Hen beskriver også at hen er klar i sitt valg; hen har lenge valgt kun bruke å herreklær. Å skille seg ut på en så særskilt dag som konfirmasjonsdagen har imidlertid en symbolikk ved seg som kan ligge til grunn for at hen i denne anledning opplever det som vanskelig. Fagpersonalet svarer da:

Svar: Hei. Så fint du tar kontakt og deler din bekymring! Som du sikkert vet, finnes det utallige måter "å være kjønn" på fra naturens side, det er jo bare kulturen som har laget begrensninger for dette. Likevel står det faktisk i menneskerettighetene våre at alle skal få ha det kjønnsuttrykket de ønsker og definere kjønn på den måten som kjennes riktig ut for seg! Mange som bryter samfunnets normer rundt hvordan de bør "kle" seg, opplever desverre ofte å bli sett rart på. Det at noen "gjør" kjønn på en annen måte enn flertallet, fører til at de rundt blir forstyrret. Når mennesker blir forstyrret kan de bli redde og usikre, som igjen kan føre til spørsmål og utsagn som kan fremstå som krenkende.

Derfor tror jeg dessverre ikke det er til å unngå at de andre vil synes det er litt rart at du ikke kommer i kjole men i dress på konfirmasjonsdagen. Dette fordi vi mennesker er vanedyr, og alt som er nytt blir litt "rart" i starten. Likevel tenker jeg jo at akkurat denne dagen handler om deg og at du skal føle deg fin. Hva de rundt synes er fint spiller jo ingen rolle.

Likevel skjønner jeg at det ikke er morsomt å få få masse oppmerksomhet på bakgrunn av de klærne du velger å gå i, de sier jo ingen ting om hvem du er! Det er jo ikke du som er problemet! Du er i din fulle rett til å være deg selv på den måten som kjennes riktig ut for deg. Problemet er jo de som ikke takler at du liker å gå i andre klær enn flesteparten av jentene. Fordi det kan være vanskelig å bryte slike sentrale normer, vil jeg anbefale deg å søke støtte hos noen som kan hjelpe deg i dette. Helsesøster kan være en fin person å snakke med. Jeg vil anbefale deg å ta kontakt med Skeiv Ungdom og et opplegg som heter Restart. Dette er et undervisningsopplegg som er spesielt rettet mot elever som utfordrer normene rundt kjønn og seksualitet. Det er gratis, og de kan komme på den skolen hvor du går. Jeg tror også det blir viktig at du kan finne frem en stolthet over at du er akkurat slik du er, og at dette ikke er noe du på noen som helst måte skal trenge å skjule! Du kan også kontakte Ungdomstelefonen for flere innspill. Legger ved en artikkel du kan se på.

Hvis du bor i Oslo er du hjertelig velkommen på Helsestasjon LHBT. Heier på deg, ønsker deg masse lykke til!

Hilsen Ingun. Helsesøster. Spesialist i sexologisk rådgivning - NACS. Helsestasjon for Lesbisk, Homofil, Bifil og Trans ungdomlhbt@bga.oslo.kommune.no

Svaret backer tydelig og forståelsesfullt opp brukers valg om å leve det kjønnsuttrykket hen lever selv. Gjennom en lengre beskrivelse av hva det vil si å være kjønn og å gjøre kjønn, fremstår begrensningene som ligger i det heteronormative samfunnet som gammeldags. "De andre", som lever etter disse normene, er til og med "vanedyr": et begrep som tilskriver dem mindre refleksivitet overfor normene som så altomfattende strukturerer deres erfaringer, tanker og forståelseshorisont. Samtidig uttrykker svaret et håp om endring: "alt som er nytt blir litt "rart" i starten", som om "de rundt" på et eller annet tidspunkt vil forstå og anerkjenne at mangfoldet i kjønnsuttrykk er like normalt som den dikotome virkeligheten de ellers organiserer seg etter.

12.4 Om saksorientering i svaret

Dialogen mellom brukerne og fagpersonalet i ung.no varierer fra å være svært orientert mot brukers følelser og personalets formidling av forståelse, til kun å være orientert mot informasjon og fakkunnskap, for eksempel om bruk av prevensjon eller regler for skolegang. Enkelte spørsmål-svar skiller seg

ut ved å være *asymmetriske*: spørsmålet kan for eksempel utvise sterke følelser, mens svaret unngår å adressere disse – eller svarer svært saksorientert. En variant av dette er spørsmål som opplyser om alvorlige forhold, men som også stiller spørsmål om noe konkret annet, og der svaret kun henvender seg til den konkrete saksopplysningen som bruker spør etter:

Spørsmål: *Hei! Jeg lurte på en ting. I 2014 hoppet jeg ut av et vindu 4 ½ meter og landet på asfalt i et selvmordsforsøk. Jeg har prøvd å Google meg til svaret, men finner ikke. Som resultat av det fikk jeg jo bla leverskade grad 4 som diagnose i epikrisen min fra de toppholdet på sykehuset da. Jeg fant igjen denne epikrisen på minjournal på nett nylig. Men jeg vet ikke hva leverskade grad 4 betyr? Er det mulig å kunne forklart meg hva dette betyr? Kan kanskje nevne at ingen har nøyaktig forklart meg hva det å ha leverskade grad 4 betyr.. eneste jeg husker å ha blitt sagt er at jeg ikke skal anstrenge meg i tiden fremover og at fysisk aktivitet frarådes (ikke at jeg hadde klart det heller da jeg satt i rullestol..) Men i senere tid er det jo ingen som har fulgt det opp? Er det svikt i systemet..? Hilsen forvirret. (Jente, 20).*

Svar: *Hei jente. Det at det står leverskade grad 4 i epikrisen er en måte man beskriver omfanget av en traumatisk skade i et organ. Dette graderes fra ingen skade, til en blødning under kapselen til organet eller til skade på selve vevet. Grad 4 betyr at skadeomfanget var opptil ¾ av en leverlapp. Dette er et skåringssystem opparbeidet for å beslutte om man skal operere et skadet organ eller ikke. Etter en periode med tilheling og lav aktivitet er det sannsynlig å tro at leveren er tilhelet og at du kan gjenoppta normal aktivitet så sant ingen har sagt noe annet. Vennligst hilsen legen.*

Svarets innhold fremstår i første omgang som uavhengig utformet av brukers kjønn, men legen starter svaret med å gjøre bruker oppmerksom på at legen vet at bruker er jente. Deretter kommenterer ikke legen brukers beskrivelse av sitt dramatiske selvmordsforsøk, men begrenser seg til å forklare det medisinske begrepet som bruker spør etter. På den ene siden kan dette tolkes som en intendert strategi, som retter fokus bort fra selvmordsforsøket og mot gjenopptagelsen av «normal aktivitet» - hva som enn ligger i dette. På den andre siden kan informasjonen om selvmordsforsøket oppfattes som et av de viktige anliggende for at brukeren stiller spørsmålet. Når dette ignoreres, så kan det oppleves som en usynliggjøring av selvmordsforsøket, selv om det fremstår som viktig for bruker å fortelle om. Det er et maktforhold i relasjonen mellom «jente 20» og «lege», som gjør at usynliggjøringen til og med kan oppfattes som krenkende for bruker, dersom det var viktig for bruker å få frem opplysningen om selvmordet. På den andre siden kan det også skape motsatt respons: legens valg om å overse opplysningen om selvmordsforsøket uttrykker at brukeren kan frikoble seg fra nødvendigheten av å inkludere denne erfaringen i fortellingen som seg selv.

Når det gjelder graden av saksorientering i svar til bruker, så preges noen svar at fagpersonalet leser mye mening ut fra linjene i spørsmålet, som de ikke nødvendigvis kan være sikre på at er riktig. Én bruker nevner for eksempel et konkret behov for å rømme fra hverdagen. Han nevner ikke psykisk helse eksplisitt, men "Helsesøster Frøydís i samarbeid med ung.no" har gitt spørsmålet tittelen "Orker ikke å leve lenger":

Spørsmål: "Jeg skal ta påbygg neste år, men det er jo bare skoler jeg ikke trives i som har påbygg som hersleb og holtet. Jeg orker ikke livet mer vil bare komme meg bort fra alt og alle men vet ikke om jeg klarer det på de to skolene. Jeg vet ikke hva jeg skal gjøre jeg er så lei av alt og alle" (Gutt, 19).

Svar: "Hei gutt 19 år. Takk for at du skriver til meg her på ung.no. Noen unge kan ha det veldig vondt og ha tanker om at livet ikke er verdt å leve. Hvis du har slike tanker, håper jeg du kan forsøke å dele dette med en voksen. Det er viktig å snakke med andre om det når man har selvmordstanker. Jeg forstår at du har det vanskelig på skolen og i forhold til videre valg av utdanning, men jeg vil likevel fortelle deg at du ikke er alene om å ha det slik. Du kommer til å få det bedre snart, men da må du åpne deg for en voksen og fortelle hvordan du har det. Mange synes det kan være vanskelig å beskrive for andre, men vi vet også at det kan være til hjelp. Hvis du ønsker noen å snakke med mer anonymt, kan du ringe Alarmtelefonen for barn og unge 116 111 eller Mental helses hjelpetelefon 116 123. Håper du får den hjelpen du trenger og at du får det bedre snart. Lykke til."

Bruker rapporterer i sitt spørsmål om et stort motivasjons- og trivselsproblem knyttet til skole, og "alt og alle" han møter i den forbindelse. At bruker "ikke trives i" skoler kan ha med fagene å gjøre, eller relasjoner til lærerne. Han sier ikke eksplisitt at "livet ikke er verdt å leve" eller at han selvmordstanker, men helsesøsteren har tolket dette dithen ut fra informasjonen bruker oppgir. Helsesøsteren kan ha «lest mellom linjene» rett. Poenget er at hen kan ikke vite det for sikkert. Å bli påført en bevissthet om at ens tanker kan være selvmordstanker, om man ikke har tenkt dette selv, kan være svært etisk problematisk. «Å lese mellom linjene» er med andre ord en risikofull praksis. Dette krever en skjønnsutøvelse som fagpersonalet ikke kan få bekreftet av bruker at oppleves riktig, for så å kunne justere denne i prosess. Det åpner også for større risiko for at stereotyper bekreftes, for eksempel at man må være *deprimert* for å være så skolelei av man ikke orker skolegangen mer.

Vi nevnte likeverdighet og nøytralitet i forhold til sosialt kjønn innledningsvis, i møte med bruker. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom strategier for å fremstille yrkesvalg som likeverdige. Vi kan vise et eksempel på dette, hvor bruker spør om man kan ta høyere utdanning uten å fullføre norskfaget: "Norsk er blitt en del problem for meg siden jeg kom fra annet lang og lærer på skole ser ut som vil ikke [hjelpe?] mer med min norsk på påbygging klasse. Så jeg lure på om vi har noe utdanningsprogrammer som kreve ikke på norsk?" (Gutt, 20 år).

Til svar får vedkommende en lang utgreiing med informasjon om unntak fra krav til utdanning, informasjon om fagskoler, og om voksenopplæring:

Du må egentlig bestå norsk for å få generell studiekompetanse. Generell studiekompetanse trenger du for å kunne søke på universiteter og høgskoler. Det finnes likevel et unntak: Det er nemlig mulig å søke utdanninger hvis man har mye relevant erfaring. Da kan man bli tatt opp basert på realkompetanse. For eksempel kan du kanskje komme inn på sykepleie hvis du har jobbet mye på sykehjem. Jeg vet ikke hvor vanlig det faktisk er å bli tatt opp med realkompetanse, men det kan du spørre opptakskontorene på universitetene/høgskolen om. Det finnes også et par unntak hvis du vil bli ingeniør. 1. du kan søke forkurs til ingeniørutdanning uten generell studiekompetanse. Etter forkurset kan du begynne på ingeniør. 2. Har du et relevant fagbrev, kan du også søke ingeniørutdanning gjennom noe som heter y-vei. Da kommer du inn på grunn av at du allerede har kompetanse på feltet.

Svaret er besvart av UngInfo i samarbeid med ung.no. I utdraget av svaret trer et veldig godt eksempel på konstruert likeverdighet i utdanningsvalg fram. Utdanningene som brukes som eksempel, er sykepleier og ingeniør – kjønnede stillingstitler, i form av å ha vært henholdsvis tradisjonelt kvinne- og mannsdominerte yrker. Men også dette kan sies å være en tvetydig likeverdighet: valget av eksempler fremstår som at det spiller på at henholdsvis sykepleier og ingeniør er stereotypiske utdanningsvalg. Dermed settes de opp mot hverandre, fremfor at stereotypiene nødvendigvis oppheves.

12.5 Oppsummering

Innledningsvis i dette kapitlet beskrev vi at sosialt kjønn tematiseres i dialogen mellom brukere og ung.no sitt fagpersonale gjennom hovedsakelig tre tilnærminger: tradisjonelt etter en dikotom kjønnsforståelse, etter en mangfolds-modell, og gjennom en aktiv "ikke-kjønning" av svaret. Vi kan ikke si noe om balansen mellom disse tilnærmingene generelt ut fra vårt utvalg, men at de er der – og at de både bidrar til å reprodusere og parkere stereotyper knyttet til kjønn. Når vi skriver "parkere", så er det for løselig å betegne de svarene hvor stereotyper aktivt kommenteres, brytes opp, kommenteres og kritiseres.

Bakenforliggende årsak til hvorfor sosialt kjønn tematiseres etter ulike tilnærminger i dialogen kan være individuelt knyttet til den enkelte fagpersonens personlige refleksivitet og erfaringer om kjønn(ing), men også til de ulike fagtradisjoner som representeres blant fagpersonalet. En helsesøster kontra en sexolog eller en skolerådgiver kan nødvendigvis tenkes å se kjønn på ulike vis, da de er sosialisert til ulike kunnskapsfelt. Med dette mener vi ikke å si at noen kunnskapsfelt i større grad reproduserer stereotyper enn andre, men at refleksivitet over kjønn, kjønning og andre forskjellsmarkører kan gjøres ulikt avhengig av feltet man ser verden ut fra.

Hvordan fagpersonalets tematisering av sosialt kjønn i møte med den enkelte bruker mottas og dekodes, kan variere individuelt. Samtidig har spørretjenesten en helt spesiell kommunikasjonsform, hvor hvert spørsmål og svar også inngår i en allment tilgjengelig kunnskaps- og veiledningsbase. Hvert spørsmål og svar har i teorien et uendelig antall mottakere. Dette spørresetter et sentralt aspekt ved all offentlig (helse)hjelp, nemlig forholdet mellom individualisering og standardisering i tjenesten. For å kvalitetssikre svarene til brukerne, opererer fagpersonalet etter en detaljert instruksjon for utformingen av svarene. Det er viktig at svarene oppleves som individuelle og personlig rettet mot bruker, samtidig som at svarene skal være nyttige for lesere generelt. En for rigid instruksjon kan standardisere svarene for mye. Tendensen til standardisering er allerede synlig, for eksempel ved at mange svar harmoniserer med hverandre i utforming og oppbygging.

Når det gjelder reproduksjon av stereotyper som kan påvirke ungdoms muligheter til å leve likestilte liv, så går vi ut fra at en ytterligere standardisering ikke nødvendigvis forhindrer en fortsatt reproduksjon. Til det er tematiseringen av kjønn tidvis så subtil i ordvalg og valg av hvilke opplysninger i spørsmålet som vies oppmerksomhet og ikke, i svaret. Imidlertid er standardisering særskilt viktig for denne nett-tjenesten fordi så mange spørsmål og svar skal ut på nett og representere "offentlig og kvalitetssikret informasjon". Det er nærliggende å spørre seg om "det offentlige" kan stå for innholdet og rådene i alle svarene som gis i dialogen mellom ungdom og ung.no.

I forhold til saksorientering i svaret kommenterte vi på den økte risikoen for reproduksjon av stereotyper i forbindelse med instruksjonen om "å lese mellom linjer" når man svarer. Denne praksisen er sårbar, men også viktig at beholdes – når fagpersonalet tillegger linjenes mellomrom en mening som bruker oppleves som anerkjennende eller riktig. I vårt utvalg finner vi spørsmål hvor uheldig mening tillegges spørsmål og bruker, for eksempel at en brukers problem med å gå i badetøy fremfor andre tolkes som et "jente-problem" (se eksempel i 12.2), eller når et personlig problem blir oversatt til psykiske problem, for eksempel i forbindelse med mangel på skolemotivasjon (se eksempel i 12.4). Dette kan føre til at bruker utjenlig påføres usikkerhet og tvil angående egen helse eller identitet. Det samme gjelder anbefalinger om å oppsøke lege eller

helsespesialister i tilfeller hvor dette kanskje ikke er nødvendig. Praksisen med "å lese mellom linjer" peker på et dilemma: Å se bort fra at personlige problem handler om psykiske problem, i situasjoner hvor dette faktisk gjelder, reduserer også tjenestens kvalitet ovenfor den enkelte bruker. Løsningen er imidlertid kanskje ikke å redusere fagpersonalets handlingsrom til å "lese mellom linjene", men ytterligere bevisstgjøre fagpersonalet på å vurdere konsekvenser av oversettelsen de velger å gjøre i svar for den enkelte bruker.

Larsen (2012) beskriver tre overordnede problematikker knyttet til internett som forskningsfelt som videre bidrar til å plassere våre data og funn:

1. *Online/offline-problematikken:* På internett smelter "online" og "offline" sammen. Brukeres online-praksiser kan ikke betraktes isolert.
2. *Mangfoldighetsproblematikken:* Internett er ikke ett sted, men en mangfoldig arena av forskjellige rom og praksiser.
3. *Kontekstproblematikken:* Internett-bruk er kontekstavhengig, og mange påpeker at det er viktig å undersøke brukernes internett-bruk "i kontekst". Online/offline-problematikken tilsier at man ideelt trenger å ta høyde for brukernes offline-miljøer i tillegg til deres aktivitet online.

Mangfoldighetsproblematikken tilsier at vi må være bevisste på hva vi helt konkret undersøker. Kontekstproblematikken tilsier at man må være tydelig på hva som er bruks-konteksten, og hvor mye vi undersøker gjennom det enkelte design. Hva er konteksten for de data vi har undersøkt, og har vi i det hele tatt hatt tilgang til datas bruks-kontekst? Dette kan operasjonaliseres til det kritiske spørsmålet: Kan vi i det hele tatt si noe om sosialt kjønnete mønstre offline ut fra data?

Hva vi ser, er at en rekke forskjeller knyttet til kjønn uttrykkes i datamateriale, men at vi ikke kan si klart hva årsakene til forskjellene er. I vårt datamateriale fremgår det at årsakene er knyttet til faktorer som ulike svar-strategier og muligens fagtradisjoner, i tillegg til kjønnete måter å snakke om forskjeller på. Analysens generaliseringspotensiale er imidlertid begrenset. Selv om vi velger å se på skillet mellom offline og online som kunstig, så er spørsmålenes forbindelse til ungdommens hverdagsliv et empirisk spørsmål som må besvares ved hjelp av flere og andre metoder, som mer helhetlig dekker ungdommens sosiale interaksjon med nett-tjenesten og hvordan denne påvirker deres valg og forståelse av seg selv.

Et annet viktig forbehold når det gjelder å besvare målet "kartlegge hva ungdom er opptatt av", er representativiteten i datamaterialet. Det foreligger ingen informasjon om hvor representative brukerne av spørretjenesten på ung.no er for norsk ungdom generelt. Det kan tenkes at det fortsatt finnes marginaliserte grupper med dårligere tilgang til internett enn majoriteten, og at fraværet av andre diskrimineringsgrunnlag i vårt utvalg kan tenkes å skyldes at tjenesten i mindre grad oppleves tilgjengelig for disse ungdoms-gruppene. Kanskje går det også et skille mellom hvem som velger å sende inn spørsmål aktivt, og hvem som kun leser andres svar. Videre kan det hende at noen grupper allerede har så mye kontakt med behandlere og rådgivere, at de er mettet på informasjon om seg selv. Like viktig og interessant ville det derfor være å identifisere barn og unge som *ikke* benytter seg av denne tjenesten, med tanke på digital ulikhet.

Som i all forskning kommer våre resultater med en rekke forbehold. Viktigst er at når vi ikke har beskrevet flere forskjeller i datamaterialet, så er ikke dette ensbetydende med at de ikke eksisterer.

13 Anbefalinger

Målsetting 2 – å utarbeide anbefalinger for videre bruk av materialet – gir noen rammer for hvilke anbefalinger som skal utarbeides. Etter å ha arbeidet grundig med datamaterialet fra spørretjenesten på ung.no, samt ung.no som helhet, er det like nærliggende også å utarbeide noen anbefalinger om videre utvikling av ung.no generelt.

13.1 Generelle anbefalinger om spørretjenesten på ung.no

Slik spørretjenesten på ung.no driftes i dag, er den stengt for de fleste henvendelser store deler av juli og siste del av desember. De møtes da av meldingen "Spørretjenesten er stengt. Er det alvorlig og du trenger svar raskt, kan du likevel stille spørsmål til vårt kriseteam. Kun veldig alvorlige spørsmål vil bli besvart." Og en knapp med påskriften "Ja, det er krise." (bilde 5) Det er kjent fra andre hjelpetjenester, som Kirkens SOS, at pågangen er ekstra stor nettopp i ferier og høytider. Det er liten grunn til å tro at barn og unge har færre spørsmål og problemstillinger de søker svar på i disse periodene. Det kan tvert imot være at nye problemstillinger oppstår for barna/ ungdommene spesielt i ferietid, som de trenger hjelp til å plassere, særlig knyttet til relasjonen til foreldre og familie, alkohol, misbruk, vennskap osv. I ferier vil i tillegg mange signifikante voksenpersoner, så som helsesøster, lærere, skolerådgivere, være utilgjengelige. Det kan derfor være viktig for mange barn og unge å få stilt spørsmålene sine. For noen vil det ha en positiv effekt bare å få skrevet ned tankene sine.

Bilde 5: Skjermdump fra ung.no desember 2018

Som vi fant i delrapport 1, ble det i desember stilt omtrent halvparten så mange spørsmål som i en normalmåned og i juli kun 15-20% så mange spørsmål som i en normalmåned. Barn kan ha ulike terskler for å sende inn spørsmål når de blir møtt med en beskjed om at tjenesten kun skal brukes i forbindelse med opplevd krise. I praksis kan dette fungere slik at den som roper høyest, får svar. Tjenesten bør heller borge for at også de som er mer forsiktige får hjelp når de trenger det. Dette kan tyde på at de fleste brukere anser at det spørsmålet de har, ikke er "krise". Vi anbefaler å holde spørretjenesten åpen hele året. Et alternativ kan være å holde spørretjenesten åpen som vanlig, men informere om at det kan ta noe lengre tid å få svar grunnet ferieavvikling.

Bruken av kommentarfeltene på ung.no fremstår som lite heldig. Tilsynelatende blir disse ikke redigert/moderert, med unntak av noen kommentarer som blir besvart av redaksjonen med oppfordring om å skrive inn et spørsmål. Ved gjennomlesing av stikkprøver, er det tydelig at terskelen for å "være morsom" eller "tøffe seg" er lav. Det fins mange eksempler på at signaturene som brukes, ikke står i samsvar med innholdet i kommentarene. Et større problem er kanskje at noen kommentarer er oppriktige spørsmål om

råd eller hjelp, og så besvares disse av andre ungdommer uten noen form for kvalitetssikring. Vi anbefaler å stenge kommentarfeltene.

Refleksivitet rundt formidling av tradisjonelle stereotypier om kjønn må ofte bevisstgjøres regelmessig, da slike stereotypier er så innskrevet i våre kroppsliggjorte tankemønstre. Instruksjonen til fagpersonalet i ung.no inneholder ingen eksplisitte henvisninger til hvordan håndtere slike stereotypier i svar til brukerne. Det står i instruksjonene til fagpersonene som svarer, at de skal "merke seg kjønn" når de leser spørsmålet, men det står ingenting om hvordan kjønn eventuelt skal behandles i svaret. Vi anbefaler et tillegg i instruksjonen om at fagpersonell bør være oppmerksom på viktigheten av å avkrefte stereotypier *aktivt* i sine svar. Hvordan svar kan avkrefte eller bekrefte kjønnsstereotypier kan adresseres på eventuelle felles møtepunkter for fagpersoner fra ung.no.

Svarene fra fagpersoner på ung.no inneholder svært ofte et forslag om at brukeren skal ta kontakt med andre for å snakke om problemene sine eller få hjelp, for eksempel helsesøster, helsestasjon for ungdom, lærere, rådgivere på skolen eller foreldre. Terskelen for å faktisk gjøre dette kan være høy for mange ungdommer, for eksempel pga. at helsesøster ikke er tilgjengelig så ofte, at helsestasjon for ungdom er for langt unna, nervøsitet, eller negative erfaringer med å kontakte voksne. I noen få av svarene ser vi i tillegg en annen strategi, nemlig å stille noen spørsmål til brukeren i teksten. I og med at dette ikke er ment å være en dialog med mer enn ett spørsmål og ett svar, så er ikke slike spørsmål fra fagpersonene skrevet for at ungdommene konkret skal svare på dem. Spørsmålene fra fagpersonene kan derimot være et ledd i å gi hjelp til selvhjelp, ettersom de kan fungere som en tankevekker for leseren, som et lite puff i retning av å ta egne avgjørelser eller stole på egne fortolkninger. Vi har sett at disse spørsmålene som fagpersonene stiller, kan brukes til å hjelpe ungdommen med å sortere problemene sine: "Er det med lite motivasjon til å gjøre skolearbeid kommet på videregående eller slet du med det på ungdomsskolen også?" (rådgiver for videregående skole), å løse opp ungdommens tankemønstre: "Er det ikke mulig at du kan fortsette med å være forelsket i både kvinner og menn i hver sin "periode"?" (Helsesøster og sexologisk rådgiver), eller å tolke andres handlinger: "Kanskje syns han det er vanskelig å finne sin plass, og å føle seg nyttig?" (familieterapeut). Noen av spørsmålene er også mildere former for anbefalinger om å snakke med noen andre for å få hjelp: "Jeg vet ikke om du snakker med noen voksne om det, men kanskje kan det være til hjelp å dele det med noen? (Helsesøster)" Vi anbefaler mer bruk av slike spørsmål som en "hjelp til selvhjelp"-strategi.

13.2 Anbefalinger om videre bruk av materialet

Datamaterialet, spørsmålene og svarene, fra spørretjenesten i ung.no er rikt og bør utnyttes for videre utvikling av tjenesten, så vel som utvikling av andre tjenester for barn og ungdom. Det er fortsatt ubesvarte spørsmål knyttet til hva som skjer etter at svarene er skrevet og tilgjengelige for brukeren. Blir svarene lest? Og hvis de blir det, hvordan forholder ungdommene seg til svarene og rådene de får? Som nevnt ovenfor, svarene inneholder så godt som alltid forslag til hvem andre ungdommen kan eller bør snakke med. En av årsakene til at ungdommen skrev til ung.no i første omgang kan være at det nettopp er vanskelig å snakke med noen andre – enkelte adresserer dette eksplisitt i innlegget sitt, for eksempel at det ikke hjalp å snakke med helsesøster, eller at man ikke stoler på helsepersonell. Dermed ville det være nyttig å undersøke nærmere om ungdommene følger disse konkrete rådene. For noen vil dette innebære at det er første gang de snakker med noen som helst om hvordan de har det, eller at det er første gang de oppsøker helsesøster på skolen eller tar kontakt med lege. Å ta et slikt initiativ er et stort steg for en ungdom, og det kan virke usannsynlig at alle som får dette rådet, følger det.

Dersom de *ikke* følger konkrete råd om å ta kontakt med noen, så betyr ikke det at svarene ikke har noen verdi. Det kan virke som om en del av brukerne ikke skriver til ung.no for å få helt konkrete løsninger, men at det å få skrevet om problemene sine, å vite at noen leser dem og/ eller å få et individuelt svar, kan

dekket et behov i seg selv. Det er derfor også relevant å undersøke nærmere hva som er ungdommenes egne vurdering av svarenes nytteverdi for dem. Kunnskap om brukernes opplevde nytteverdi av en tjeneste er avgjørende for målrettet utvikling og videreutvikling av enhver tjeneste.

Å undersøke hvordan svarene blir brukt, og hva som er svarenes opplevde nytteverdi innebærer en rekruttering av ungdommer som faktisk har brukt spørretjenesten. Det er ulike utfordringer knyttet til en slik rekruttering, både etiske og metodemessige. Spørretjenesten på ung.no er en anonym tjeneste, og det kan rokke ved et sentralt etisk prinsipp ved tjenesten dersom reelle brukere i sårbare situasjoner blir forespurt om å delta i forskning. En generell forespørsel til alle brukere kan derfor benyttes i et slikt prosjekt, på samme måte som ung.no i dag forespør brukerne av nettstedet om å delta i brukerundersøkelser. Denne typen generell forespørsel vil med stor sannsynlighet føre til noen begrensninger ved det utvalget deltakere man får, for eksempel en lav svarprosent og liten kontroll på karakteristika ved utvalget sammenlignet med karakteristika for hele populasjonen. Til tross for slike begrensninger anbefaler vi å gjennomføre en slik undersøkelse for å få økt kunnskap om spørretjenestens funksjon – kunnskap som vil være av betydning for at ungdommene skal få en best mulig tjeneste samtidig som tjenestens ressursbruk er mest mulig hensiktsmessig.

Datamaterialets unike karakter tilsier at mye mer forskning bør gjøres på grunnlag av dette. Studier som tillater en enda mer uttalt dybde-orientering i forhold til strategisk utvalgte tema, er å foretrekke. Selv om utvalget spørsmål som er analysert i denne studien er lite, ser vi noen tendenser det kunne vært interessant å forfølge. I den forbindelse anbefaler vi dybde-studier av enkelt-kategorier for å få dypere innsikt i hvilke samfunnspolitiske problem ungdom er opptatt av, og også om utviklingstrekk over tid. Som et eksempel, i lys av rapporten Stoltenbergutvalgets utredning "Nye sjanser – bedre læring – Kjønnforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp" (Regjeringen, 2019), kunne datamaterialet fra spørrestjenesten til ung.no bli brukt for gå grundigere inn i kategorien 'Skole, utdanning og jobb' for å belyse hvordan skolehverdag og fremtidsmuligheter oppleves gjennom ungdommenes perspektiv, og hvorvidt dette kan bidra til økt kunnskap om kjønnforskjellene i norsk skole – kunnskap som fortsatt mangler.

Materialet kan også gi muligheter for å studere ungdoms erfaringer i skjæringsfeltet mellom utdanning, arbeid og hjem, som kan tenkes å bidra til reproduksjon til det kjønnsdelte norske arbeidsmarkedet ¹. I tillegg bør mulighetene datamaterialet gir til å utforske *utviklingstrekk* over tid i hvordan ungdom erfarer utvalgte problemstillinger, utnyttes.

Dette datamaterialet er ikke konstruert med forskning som formål. Den foreliggende inndelingen i superkategorier, kategorier og emner er derfor ikke optimal. Det kunne, for eksempel vært en fordel å behandle "helse" som en egen superkategori fremfor å sortere dette sammen med "kropp" og "identitet". Det oppleves også problematisk at seksuell orientering knyttes til helse-tematikk i så stor grad som det gjøres i rapportens foreliggende datagrunnlag. Avhengig av hva ung.no sine kvartalsrapporter brukes til, og formålet med kategoriseringene for øvrig, kunne det vært formålstjenlig å lage nye kategorier basert på de emnene som finnes. Dette vil imidlertid være en stor jobb, og ikke noe som kan anbefales uten et klart formål.

¹ Om kjønnssegregering på arbeidsmarkedet, se for eks. Østbakken, K. M., Reisel, L., Schøne, P., Barth, E. og Hardoy, I. (2017). Kjønnsegregering og mobilitet i det norske arbeidsmarkedet. Rapport 2017: 9. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

14 Konklusjon

Målet i denne rapporten har vært å undersøke hva ungdom er opptatt av, og hvem som spør om hva på ung.no sin spørsmål-/ svar-tjeneste, samt utarbeide anbefalinger for utvikling av tjenesten og videre bruk av datamaterialet. Et særlig fokus har vært på kjønnsforskjeller i datamaterialet. Analysene i denne delrapporten er basert på et utvalg av de til sammen nesten 300 000 spørsmål stilt til ung.no. Spørsmålene, og dermed datamaterialet, er fra oppdragsgiver og dataleverandør gruppert i 11 såkalte superkategorier. I samråd med oppdragsgiver ble tre av disse valgt ut til å inngå i analysene: 'Kropp, helse og identitet'; 'Skole, utdanning og jobb' og 'Venner, forelskelse og fritid'. Slik spørsmålene er kategorisert, er dette de tre største kategoriene, og representerer samlet 75% av det totale datamaterialet.

Det antas at de nyere spørsmålene er mer representative for hva som opptar barn og unge i dag enn de eldre spørsmålene. Spørsmål fra de siste tre år (2016-2018) ble derfor inkludert. Den klart største kategorien er 'Kropp, helse og identitet', med 60% av spørsmålene. De andre to er omtrent like store. Totalt 72% av spørsmålene var stilt av jenter. Den yngste aldersgruppen (13-16 år) stiller om lag 2/3 av spørsmålene, mot 1/3 i den eldste gruppen (17-20 år). Overvekten av spørsmål stilt av jenter er større i den yngste aldersgruppen, med 75% av spørsmålene.

Omtrent 1,5% av spørsmålene er stilt av kjønnskategorien "annet". Det er liten variasjon på tvers av alder og kategorier.

14.1 Kjønnsforskjeller, aldersforskjeller og andre forskjeller identifisert i delrapport 1

Analysene i delrapport 1 ble i hovedsak (text mining og innholdsanalyse) gjort på sju av elleve superkategorier, eller omtrent 75% av det totale datamaterialet spørsmålene til ung.no utgjør. Deskriptive analyser ble gjort på hele datamaterialet.

Basert på analysene så vi at jentene stiller flere spørsmål enn guttene totalt sett, og også innenfor de fleste hovedkategoriene. Av det totale antallet inkluderte spørsmål, ble 173 810 (62,6%) stilt av jenter (dvs. de som hadde haket av for "jente" når de skrev spørsmålet sitt på nettsiden til ung.no) og 85 660 (30,9%) av gutter. Størst overvekt av spørsmål fra jenter finner vi i kategoriene 'Problemer hjemme' (72,6%) og 'Vold og overgrep' (70,9%). Kun i kategoriene 'Rusmidler' og 'Lover og rettigheter' stiller gutter flest spørsmål, men forskjellen er svært liten (hhv. 49% gutter/46,4 % jenter og 47,2% gutter/46,2% jenter). I underkant av en prosent av spørsmålene var stilt av unge som identifiserte seg som kjønnskategorien annet. For 5,7% av alle spørsmål manglet kjønn.

Yngre ungdom stiller flere spørsmål enn eldre. Totalt sett er 61,5% av spørsmålene stilt av aldersgruppen 13–16 år, og 32 % stilt av ungdom i aldersgruppen 17–20 år. For 6,5% av spørsmålene var enten alder ikke oppgitt, eller utenfor den definerte aldersgruppen 13–20. Vi må ta høyde for at noen brukere kan ha skrevet inn en annen alder enn den reelle, for eksempel at barn under 13 har skrevet at de er 13 for å i det hele tatt få stilt sitt spørsmål. Tilsvarende kan også være årsaken til at andelen spørsmål stilt av 20-åring er påfallende høy for noen av temaene.

Datamaterialet og våre analyser gjorde det ikke mulig å identifisere andre diskrimineringsgrunnlag. Grunnen til dette er at andre diskrimineringsgrunnlag ikke var synlig i data i tilstrekkelig grad til å kunne si noe om det.

14.2 Måter kjønn kan forstås på i disse analysene

Det finnes mange måter å forstå kjønn på, og det går et særlig viktig skille mellom forskning som tar utgangspunkt i kategoriene "mann"/ "kvinne" eller "jente"/ "gutt", og også "maskulinitet" og "femininitet" – og forskning som forholder seg til kjønn som noe som "blir til" og "gjøres" i samspill med andre mennesker, kultur og samfunn. Videre kan man skille mellom de som primært ser på kjønn som subjektiv

erfaring knyttet til blant annet kropp og seksualitet, de som ser på kjønn som en symbolsk størrelse, og de som ser kjønn som struktur.

I datamaterialet fremkommer kjønn både som noe man "er" og som noe man "gjør". Biologisk kjønn framtrer særlig i spørsmål inkludert i datamaterialet som retter seg mot kropp, helse og seksualitet – som en variabel vi kan forklare forskjeller i spørsmål og svar fra ung.no gjennom. Samtidig formidler og gjør informasjonen i ung.no kjønn som en sosial kategori.

Brukerne av spørretjenesten på ung.no er i stor grad (72%) jenter. Dette er i seg selv et interessant funn, som kan tolkes på ulike måter. Det kan tenkes at jenter i større grad enn gutter har behov for en nett-tjeneste som ung.no fordi de i større grad har spørsmål de føler behov for å stille voksne og eksperter, at jenter har en lavere terskel for å bruke tjenesten, eller, at jenter i større grad innehar nødvendig kompetanse for å bruke spørretjenesten på ung.no. Alternativt kan det tenkes at gutter i større grad får besvart sine spørsmål av nære voksne, og således ikke har behov for å bruke tjenesten i like stor grad. Til sist kan det tenkes at det er de inkluderte kategoriene som er kjønn, altså at det stereotypisk er flere jenter som har spørsmål om kropp, helse, venner og forelskelse, mens gutter har flere spørsmål om lover, rettigheter og rusmidler.

Ingen av disse fortolkingene kan forklares med biologisk kjønn, eller noe man "er". Uten at vi har klart å avdekke et entydig svar i vår gjennomgang av uttrekk fra datamaterialet, er det derfor nærliggende å anta at de kjønnsforskjellene vi observerer, er sosialiserte eller tillærte kjønnsforskjeller som ungdommene "gjør".

14.3 Hvordan kjønn gis mening på ung.no

For å besvare problemstillingen om hvordan kjønn gis mening på ung.no, har vi gjort en gjennomgang av et tilfeldig utvalg av redaksjonelle tekster på nettsiden publisert under ulike tema.

De redaksjonelle tekstene på ung.no fremstår som svært kjønnsnøytrale, med unntak av de tekstene som retter seg direkte mot et fysiologisk kjønn, muligens i så stor grad at det er vanskelig for mange å identifisere seg med dem. De fleste redaksjonelle tekstene vi gjennomgikk, benytter en du-form. I noen få tekster brytes dette mønsteret, for eksempel artikkelen "Valentinesdagen - gavetips til kjæresten din!". Her fremstilles stereotype kjønnsroller for heterofile jenter og gutter. Jenter skal la seg sjarmere, gutten skal si at han elsker henne. Gutter skal gi blomster, jenter skal ta imot. Jenter liker å pynte seg, og skal bli glad for smykker.

Bildebruken på ung.no bærer også preg av et bevisst forsøk på ikke å "kjønne" tema. Et unntak er tekster som omhandler (ufrivillig) graviditet. Her finner vi et eksempel hvor teksten ikke inneholder noen åpning for at gutten også kan føle glede eller spenning over at kjæresten er gravid. For gutter skal uplanlagte graviditeter være "krise", "sjokk", "fortvilelse", "sinne", "redsel" og så videre. Bildene brukt til å illustrere er av overraskede, handlingslammede gutter. På sidene som omhandler temaet trening og idrett, er kroppene som vises, kulturelt stereotypisk vakre: Slanke og sterke.

Basert på denne korte gjennomgangen av tekster og bilder på ung.no, fant vi at kjønn gis mening på ulike måter: For det første fremstår kjønn i vår gjennomgang nærmest som et ikke-tema, gjennom den nesten konsekvente tilnærmingen til leser som "du". For det andre fremheves mangfoldet av kjønnsorienteringer. For det tredje fremstår kjønn tidvis som stereotypisk og heteronormativt behandlet, i samvirke med kulturelle idealer for kjønnsroller, kropp og utseende.

14.4 Tematisering av sosialt kjønn i dialogen mellom brukere av tjenesten og fagpersonene som svarer ungdommen

Vi finner at sosialt kjønn tematiseres i dialogen mellom brukere og ung.no sitt fagpersonale gjennom hovedsakelig tre tilnærminger: tradisjonelt etter en dikotom kjønnsforståelse, etter en mangfolds-modell, og gjennom en aktiv "ikke-kjønning" av svaret. Dialogen kan dermed sies å tematisere sosialt kjønn på både et mangfoldig og likeverdig vis, og stereotyp og usynliggjørende. Tradisjonelle og kjønnsbetingede negative stereotypier både bekreftes og avkreftes i dialogen.

Den nøytrale, «ikke-kjønnede» tilnærmingen kan fungere både etter sin hensikt og omvendt. Noen brukere kan oppleve den kjønnsnøytrale tematiseringen som at sosiale kjønn er likeverdige, mens andre leser stereotypier inn i svarene – eller opplever svarene som mindre relevante for seg. Dette ligger dels utenfor ung.no sin kontroll. Alle mangfolds-orienterte formuleringer om kjønn og andre forskjeller kan endre betydning eller få denne transformert under lesers oversettelse av svar.

14.5 Hva kan være mulige årsaker til de identifiserte forskjellene?

Årsaker til at sosialt kjønn tematiseres etter ulike tilnærminger i dialogen kan være individuelt knyttet til den enkelte fagpersonens personlige refleksivitet og erfaringer om kjønn(ing), og/eller til de ulike fagtradisjoner som er representert blant fagpersonalet som svarer. En helsesøster kontra en sexolog eller en skolerådgiver kan nødvendigvis tenkes å se og reflektere over kjønn på ulike vis, da de er sosialisert til ulike kunnskapsfelt – uten at dette innebærer at noen kunnskapsfelt i større grad reproducerer stereotypier enn andre.

Det er også relevant å kartlegge andre diskrimineringsgrunnlag enn kjønn, som religiøs og etnisk tilhørighet, funksjonsevne og seksuell orientering. I vårt data-utvalg ble religiøs og etnisk tilhørighet og funksjonsevne i svært liten grad tematisert.

15 Referanser

- Bakken, A., & Andersen, P. L. (2015). *Ungdata: nasjonale resultater 2014*: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Bol, N., Helberger, N., & Weert, J. C. (2018). Differences in mobile health app use: A source of new digital inequalities? *The Information Society*, 34(3), 183-193.
- Braly, A. M., Parent, M. C., & DeLucia, P. R. (2017). Do threats to masculinity result in more aggressive driving behavior?
- Cohn, A., & Richters, J. (2013). 'My vagina makes funny noises': analyzing online forums to assess the real sexual health concerns of young people. *International Journal of Sexual Health*, 25(2), 93-103.
- Collins, P. H. (2016). Toward a new vision: Race, class, and gender as categories of analysis and connection. In *Race, Gender and Class* (pp. 65-75): Routledge.
- Dufour, M., Brunelle, N., Tremblay, J., Leclerc, D., Cousineau, M.-M., Khazaal, Y., . . . Berbiche, D. (2016). Gender difference in internet use and internet problems among Quebec high school students. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 61(10), 663-668.
- Helsedirektoratet. (2018). *Ungdomshelse i en digital verden*. Retrieved from <https://helsedirektoratet.no/publikasjoner/ungdomshelse-i-en-digital-verden>
- Jensen, S. Q., & Christensen, A.-D. (2012). Interseksjonalitet og kvalitativ samfunnsforskning: Analyser av identitet, magt og forskjellighet. In *Kvalitative Udfordringer* (pp. 271-299): Hans Reitzels Forlag.
- Kittelsaa, A. M., Kristensen, G. K., & Wik, S. E. (2016). Kjønn i forskning om funksjonshemming: En litteraturstudie.
- Lacey, C., Chun, S., Terrones, L., & Huang, J. S. (2014). Adolescents with chronic disease and use of technology for receipt of information regarding health and disease management. *Health Technology*, 4(3), 253-259.
- Larsen, M. C. (2012). Når dataindsamlingen går online: Udfordringer for den kvalitative internetforsker. In *Kvalitative udfordringer* (pp. 233-269): Hans Reitzels Forlag.
- Lid, I. M. (2017). Forestillinger om medborgerskap i lys av kjønn og funksjonsevne. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 41(03), 187-202.
- Medietilsynet. (2018). Barn og medier-undersøkelsen.
- NTB. (2018). Bruker gaming til å snakke om følelser. Retrieved from <https://www.ntbinfo.no/pressemelding/bruker-gaming-til-a-snakke-om-folelser?publisherId=17846841&releasId=17857646>
- Regjeringen. (2018). Mandat for UngIDag. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dep/bld/org/styrer-rad-og-utvalg/eksisterende/ungidag/mandat-for-ungidag/id2601675/>
- Regjeringen. (2019). *Nye sjanser – bedre læring – Kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*. Retrieved from <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-3/id2627718/>
- Reneflot, A., Aarø, L. E., Aase, H., Reichborn-Kjennerud, T., Tambs, K., & Øverland, S. (2018). Psykisk helse i Norge. *Mental health in Norway*, 18.
- Robinson, L., Cotten, S. R., Ono, H., Quan-Haase, A., Mesch, G., Chen, W., . . . Stern, M. (2015). Digital inequalities and why they matter. *Information, communication society*, 18(5), 569-582.
- Rose, A. J., Schwartz-Mette, R. A., Smith, R. L., Asher, S. R., Swenson, L. P., Carlson, W., & Waller, E. M. (2012). How girls and boys expect disclosure about problems will make them feel: Implications for friendships. *Child development*, 83(3), 844-863.
- Skjesol, H. (2018, 03.11.2018). Petters fall på vei mot toppen. . *Ukeadressa*.

- SSB. (2010). Siktete personer, etter hovedlovbruddskategori, kjønn og alder. 2010. Absolutte tall og per 1 000 innbyggere. Retrieved from https://www.ssb.no/a/kortnavn/a_krim_tab/tab/tab-2012-03-28-14.html
- Staunæs, D., & Søndergaard, D. M. (2006). Interseksjonalitet–udsat for teoretisk justering. *Kvinder, køn forskning*(2-3).
- Tjora, A. H. (2011). Invisible whispers: accounts of SMS communication in shared physical space. *Convergence*, 17(2), 193-211.
- Topooco, N., Berg, M., Johansson, S., Liljethörn, L., Radvogin, E., Vlaescu, G., . . . Andersson, G. (2018). Chat- and internet-based cognitive–behavioural therapy in treatment of adolescent depression: randomised controlled trial. *BJPsych open*, 4(4), 199-207.
- ung.no. (2018a). Kjæresten er gravid. Retrieved from https://www.ung.no/graviditet/2220_Kjæresten_er_gravid.html
- ung.no. (2018b). Nettmobbing - hvordan stoppe det? Retrieved from https://www.ung.no/mobbing/2586_Nettmobbing_-_hvordan_stoppe_det.html
- ung.no. (2018c). Positivt selvbilde og kroppsbilde er #goals. Retrieved from https://www.ung.no/Trening-og-idrett/4283_Positivt_selvbilde_og_kroppsbilde_er_goals.html
- ung.no. (2018d). Skal jeg bli pappa - eller ikke? Retrieved from https://www.ung.no/graviditet/2704_Skal_jeg_bli_pappa_-_eller_ikke.html
- ung.no. (2019a). Slik finner du informasjon om utdanning. Retrieved from https://www.ung.no/utdanning/houtd/4236_Slik_finner_du_informasjon_om_utdanning.html
- ung.no. (2019b). Valentinesdagen - gavetips til kjæresten din! Retrieved from https://www.ung.no/forelskelse/2319_Valentinesdagen_-_gavetips_til_kjæresten_din.html
- Wartella, E., Rideout, V., Montague, H., Beaudoin-Ryan, L., & Lauricella, A. (2016). Teens, health and technology: A national survey. *Media communication*, 4(3), 13-23.

Teknologi for et bedre samfunn

www.sintef.no